

KONYA BAROSU DERGİSİ
YIL: 2023, SAYI: 1.

KONYA BAROSU

HAKEMLİ DERGİ

Yıl: 2023, Sayı: 1.

DergiPark
AKADEMİK

KONYA BAROSU YAYINLARI

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Konya Barosu Yayınları'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, tanıtım amaçlı toplam bir sayfayı geçmeyecek alıntılar hariç olmak üzere, hiçbir şekilde kitabın tümü veya bir kısmı herhangi bir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

UYARI:

Dergide yer alan yazılar yazarların kişisel görüşünü yansıtır. **Yazının akademik usüllere uygun olup olmaması yazarın sorumluluğudur.** Kaynak göstermek kaydıyla yazılardan alıntı yapılabilir.

Dergipark URL: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/konbarder>

ISSN: 2717-7912

Baskı: Aralık 2023 (Konya)

Editör:

Av. Dr. Bekir AKINCI

Yardımcı Editörler:

Arş. Gör. Elif AKINCI
(KTO Karatay Üni. Hukuk Fakültesi)

Stj. Av. Zeynep GÜMÜŞ
(Konya Barosu)

Baskı:
Dizgi Ofset
F. Çakmak Mahallesi 10451
Sk. No: 4 Karatay/KONYA
Tel: 0.332. 342 07 42

Konya Barosu Yayınları|
Akabe Mah. Cemil Çiçek Cad.
Yeni Adalet Sarayı No: 175
Karatay/KONYA
e-posta: dergi@konyabarosu.org.tr
web: www.konyabarosu.org.tr

SAHİBİ

Konya Barosu Adına
Baro Başkanı
Av. Oktay UNKUR

YAYIN KURULU

Av. Dr. Bekir AKINCI (Editör)
Konya Barosu Avukatı

Doç. Dr. Kürşat KARAUZ
Akdeniz Üni. Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Selman Sacit BOZ
S.Ü. Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Rahime ERBAŞ
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Arş. Gör. Elif AKINCI (Yrd. Editör)
KTO Karatay Üni. Hukuk Fakültesi

Arş. Gör. H. Alperen IŞIK
AYBÜ Hukuk Fakültesi

ÖNSÖZ

Konya Barosu Dergisi, uygulamada yaşanan sorunların akademik metotlara riayet edilerek sistemli bir usul dahilinde tartışılması maksadıyla yayın yapmaktadır. Bu kapsamda, Dergiye gönderilen makalelerin yayın ilkelerimize ve yazım kurallarımıza uygun olması aranmakta, her bir makale "çift kör hakem" denetimine sunularak iki hakemden "kabul" oyu alan makaleler yayına alınmaktadır. Ne mutlu ki, gün geçtikçe Dergimizin bilinirliğinin ve itibarının arttığı, gelen makalelerin niceliğinde ve niteliğinde artış meydana geldiği gözlemlenebilmektedir. Makale gönderen meslektaşlarımızın büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans ve doktora eğitimlerini sürdüren Baromuz mensubu genç meslektaşlarımız olduğunu görmek ise ayrı bir sevinç kaynağıdır. Zira biliyoruz ki, mesleğin ve hukukun gelişimi ile adaletin temininde genç meslektaşlarımız farklı ve geniş bakış açıları ile önemli bir rol üstleneceklerdir.

Dergimizin bu sayısına 12 makale gönderilmiş, bunların 3 tanesi yayıma uygun bulunmuştur. Hakemlik görevi ifa eden değerli hocalarımıza Baromuzda verdikleri bu önemli destekten ötürü teşekkürü bir borç bilirim.

Bu vesile ile; Dergimize olan desteklerinden ötürü başta Konya Barosu Başkanımız Av. Oktay UNKUR'a ve Dergi'nin hazırlık çalışmalarında sunduğu katkılar dolayısıyla Stj. Av. Zeynep GÜMÜŞ'e teşekkürlerimi sunarım.

Av. Dr. Bekir AKINCI
EDİTÖR

HAKEM KURULU

- Prof. Dr. Mehmet ÜNAL
Prof. Dr. Bahtiyar AKYILMAZ
Prof. Dr. Veliye YANLI
Prof. Dr. Şahin AKINCI
Prof. Dr. Halil KALABALIK
Prof. Dr. Murat SEZGİNER
Prof. Dr. Cemil KAYA
Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR
Prof. Dr. Hilmi ÜNSAL
Prof. Dr. Hayri KESER
Prof. Dr. Kürşat GÖKTÜRK
Prof. Dr. Murat ÖNDER
Doç. Dr. Ayşe ARAT
Doç. Dr. A. Kürşat KARAUZ
Doç. Dr. Bahar Ceyda SÜRAL
EFEÇİNAR
Doç. Dr. Demet ÇELİK ULUSOY
Doç. Dr. Gökçe ARIKAN ÇAKIR
Doç. Dr. Kürşat ERSÖZ
Doç. Dr. Mehmet Çelebi CAN
Doç. Dr. Memduh ASLAN
Doç. Dr. Ömer BAĞCI
Doç. Dr. Ünsal DÖNMEZ
Doç. Dr. Sefer OĞUZ
Doç. Dr. Serkan MERAKLI
Doç. Dr. Taylan BARIN
Dr. Oğuzhan HACIÖMEROĞLU
Dr. A. Ziya ÇALIŞKAN
Dr. Aytekin ÇELİK
Dr. Banu Bilge SARIHAN
Dr. Burcu ERTEM
Dr. Dilşah Büşra KARTAL
Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK
Dr. Emine DEVELİ AYVERDİ
Dr. Erhan KANIŞLI
Dr. Esra KAŞAK
Dr. Fatih YURTLU
Dr. Hamide Merve GÜÇLÜ
Dr. İlhan BULUT
Dr. İrem YAYVAK NAMLI
Dr. İsmail ATAMULU
Dr. Mahmut KAPLAN
Dr. Mahmut KİZİR
Dr. Mehmet Fethi ŞUA
Dr. Mehmet Savaş ÖZDAĞ
Dr. M. Özge ÇEBİ BUĞDAYCI
Dr. Merve ARBAK
Dr. Merve DUYSAK
Dr. Murat AKSAN
Dr. Nevin MERAL
Dr. Nurbanu ERZURUMLU IŞIK
Dr. Nurullah KANTARCI
Dr. Özlem ÇELİK
Dr. Rahime ERBAŞ
Dr. Ramazan KORKMAZ
Dr. Rifat CANKAT
Dr. Selman Sacit BOZ
Dr. Selvi Nazlı GÜVENÇ
Dr. Sertaç IŞIKA
Dr. Sezin ÖZTOPRAK
Dr. Şule ŞAHİN CEYLAN
Dr. Tuba BAYRAKTAR
Dr. Yağmur TEMİZ GÜL
Dr. Yasemin TAŞDEMİR
Dr. Yavuz Selim DEĞERLİ
Dr. Zahit YILMAZ
Dr. Zehra BADAĞ
Dr. Ahmet YALÇIN
Dr. Ertuğrul ÜNAL
Dr. Nurtaç ENDES SELVİ
Dr. Bedia GÜLEŞ

KONYA BAROSU DERGİSİ YAYIN İLKELERİ (Güncelleme: 2023 Ağustos)

- 1) Derginin yayın dili Türkçedir ve Dergide yalnızca hukukî metinler yayımlanacaktır. Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Her bir yazıda en az 50, en çok 200 sözcükten oluşan özetlerin ve beşer anahtar sözcüğün yazının başına eklenerek gönderilmesi gereklidir. Türkçe özetin yanı sıra yabancı dilde özet de yazılmalıdır. Yabancı dildeki özet için İngilizce, Almanca, Fransızca veya İtalyanca dillerinden birisi tercih edilebilir.
- 2) Dergiye gönderilecek yazılarda, Yayın Kurulu belirlenen yazım kurallarına ve Türk Dil Kurumu yazım kurallarına uyulması gerekmektedir.
- 3) Yazıların başka yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş özgün çalışmalar olması, aksi durumun, yazarı tarafından yazı içinde veya ilk dipnotunda gösterilmesi gerekmektedir. Bu konudaki sorumluluk yazara aittir.
- 4) Dergide yayımlanması istenen yazılar Dergipark sistemi üzerinden Baro Dergimizin sayfasına (Dergipark/Konbarder) yüklenecektir. Makale başlığının altına ad, soyad, doi numarası ya da mesleki ünvan gibi kişisel bilgiler yazılmamalıdır. Makale kabul onaylarını aldıktan sonra yazara kişisel bilgilerin eklenmesi ve son kontrollerin sağlanması için iade edilecektir. Bu aşamada, yazarın ünvanı ile ad ve soyadı, makale başlığının sağ altında belirtilmelidir. Aynı sayfanın dipnotlar için ayrılan kesim çizgisinin altında ise yazarın mesleki ünvanı ve görev yeri gösterilmelidir (İdari görevler ve devam eden lisans üstü eğitimler kesinlikle belirtilmemelidir).
- 5) Yayımlanmak üzere gönderilen makale çevirileri için 05/12/1951 tarih ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre gerekli iznin alınmış olması ve belgelendirilmesi şarttır. Çeviriler, orijinal metin ile birlikte gönderilir. Karar çevirisi, karar incelemesi, mevzuat değerlendirmeleri gibi yazılar Dergiye gönderilebilir; şu kadar ki, bu tür yazıların kabul edilmesine yahut geri çevrilmesine Yayın Kurulu karar verecektir. Karar çevirileri için izin gerekmez.
- 6) Yazarların Dergiye gönderdikleri yazılarının denetimini yapmış oldukları ve bu haliyle basım izni verdikleri kabul edilir. Bilimsellik ölçütlerine

uyulmadığı ve olağanın üzerinde yazım yanlışlarının tespit edildiği yazılar, yayın komisyonu tarafından geri çevrilebilir veya reddedilebilir.

7) Yayın Komisyonunca ilk değerlendirmesi yapılan yazılar makale konusunda en az doktor ünvanı bulunan iki ayrı hakeme gönderilecektir. Yazarın doktor ünvanına sahip olması halinde, hakemler en az doçent ünvanlı akademisyenlerden, yazarın doçent olması halinde ise profesör ünvanlı akademisyenlerden seçilecektir. Hakemlerden gelen rapor doğrultusunda yazının yayımlanmasına, yazardan rapor çerçevesinde düzeltme istenmesine ya da yazının geri çevrilmesine karar verilir ve yazar durumdan en kısa sürede haberdar edilir. Her iki hakem raporunun da olumsuz olması halinde üçüncü kez hakem incelemesi yaptırılmaz. Bir hakemin olumlu (kabul ya da minör revizyon), diğer hakemin olumsuz görüş bildirmesi (ret) durumunda yazı üçüncü hakeme gönderilir ve üçüncü hakemin nihai kanaatine göre yazının yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verilir. Her iki hakem de majör revizyon kararı vermişse yahut hakemlerden birisi ret kararı verip diğeri majör revizyon kararı vermişse makalenin revizyon için yazara iade edilip edilmemesi Editörler Kurulunun takdirindedir. İstenilen revizyonun verilecek sürede tamamlanmasının mümkün olamayacağı, makalenin baştan sona esaslı biçimde tekrar düzenlenmesinin gerektiği, hakemlerden birisinin intihal tespit ettiği gibi durumlarda makale revizyon için iade edilmeksizin Editörlük tarafından reddedilebilir.

8) Yayımlanması kararlaştırılan yazıların tüm hakları ile Konya Barosu Dergisi internet sayfası ve DergiPark portalı üzerinden tam metin olarak yayımlama hakkı Konya Barosu'na aittir.

9) Dergide, yazıların yayımlanmış olması, yazara ait görüşlerin Konya Barosu tarafından paylaşıldığı anlamına gelmez. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

10) Dergide yayımlanan yazılardan; ancak kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

11) Yazıları yayımlanan yazarlar telif haklarını Konya Barosu'na devretmiş sayılırlar, yazarlara ayrıca telif ücreti ödenmez.

KONYA BAROSU DERGİSİ YAZIM KURALLARI (Güncelleme: 2023 Ağustos)

- 1) Makaleler, "Microsoft Office Word" programında A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
- 2) Dergimize yayınlanmak üzere gönderilen yazılar, varsa tablo, şekil ve kaynakça dâhil asgari 1.000 kelimenin altında olmamalı, azami 10.000 kelimeyi geçmemelidir.
- 3) Sayfa düzeni; Sol: 4,5 cm, Sağ: 4,55 cm, Üst: 4,87 cm ve Alt: 6 cm olmalıdır. Ana metinde paragrafın öncesi ve sonrası "0" boşluk olmalıdır (Aynı stildeki paragraflar sonrası boşluk eklenmemelidir).
- 4) Makaleler, 11 punto ve "Book Antiqua" yazı tipi ile 1 satır arası kullanılarak yazılmalıdır, dipnotlar ise 10 punto ve "Georgia" yazı tipi ile yazılmalıdır. Dipnotlarda paragrafın öncesi ve sonrası "0" boşluk olmalıdır (Aynı stildeki paragraflar sonrası boşluk eklenmemelidir).
- 5) Yazımda, virgül ve noktalardan sonra bir karakter ara verilmelidir. Başlıklar için ve diğer sebeplerle eklenecek girintilerde, birden fazla kez boşluk tuşuna basılmamalı, bunun yerine tab tuşu kullanılarak cetvel üzerinden hizalama yapılmalıdır.
- 6) Yazının ilk sayfasında başlık dahil özetler, anahtar kelimeler 10 punto ile "Georgia" yazı tipi ile yazılmalıdır. Başlıklar kalın punto ile yazılmalıdır.
- 7) Paragraflarda başlangıç girintisi "ilk satır" ve 1,25 cm; paragraf girintisi sağ ve sol "0" cm olmalıdır (boşluklar cetvel ya da paragraf özellikleri sekmesi kullanılarak ayarlanmalı, BOŞLUK TUŞUNA ÜST ÜSTE BASARAK AYARLAMA YAPILMAYA ÇALIŞILMAMALIDIR). Paragraflar arasında ilave boş satır bırakılmayacaktır. Yalnızca yeni başlıklardan önce 1 birim paragraf boşluğu bırakılacaktır. Metinde ve dipnotlarda satırlar "iki yana yasla" şeklinde ayarlanmalıdır.
- 8) Metin altı dipnotlarda, dipnot numarasından hemen sonra bir karakter boşluk bırakılmalı ve bir karakter tab tuşuna basılmalıdır (Yapılmamışsa makale yazara iade edilir). Son olarak dipnotların tümü seçilerek cetvel üzerinden üst satır girintisi "0", alt satır girintisi "1" olarak ayarlanmalıdır.

9) Makale başlığının altına ad, soyad, doi numarası ya da mesleki ünvan gibi kişisel bilgiler yazılmamalıdır. Makale kabul onaylarını aldıktan sonra yazara kişisel bilgilerin eklenmesi ve son kontrollerin sağlanması için iade edilecektir. Bu aşamada, yazarın unvanı ile ad ve soyadı, makale başlığının sağ altında belirtilmelidir. Aynı sayfanın dipnotlar için ayrılan kesim çizgisinin altında ise yazarın meslekî ünvanı ve görev yeri gösterilmelidir (İdarî görevler ve devam eden lisans üstü eğitimler kesinlikle belirtilmemelidir).

10) Şekil ve Tablolar metin içinde verilmelidir. Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

11) Makalede ana konu ve alt konular 1./ I./ A)/ a) harf-sayı kombinasyonu ile sıralandırılmalıdır. Makale bölümlere ayrılmamalıdır (bölüm başlığı verilmemelidir). Ana konuların ("1." şeklinde numaralandırılmış ilk başlık) adlarının bütün harfleri büyük ve kalın yazılmalı, alt konuların ise, sadece baş harfleri büyük ve kalın yazılmalıdır. Başlığa ait satırın üst satır girintisi "1,25", alt satır girintisi "1,75" olarak ayarlanmalı, başlığa ait harf ya da numaradan sonra (başlıktan önce) bir karakter tab konulmalıdır.

Örnek Başlıklandırma:

1. (tab) KALIN VE TÜM HARFLER BÜYÜK

I. (tab) Kalın ve Sadece İlk Harfler Büyük

A) (tab) Kalın ve Sadece İlk Harfler Büyük

a) (tab) Kalın ve Sadece İlk Harfler Büyük

12) Yazıların sonunda, kullanılan kaynakların yazar soyadına göre alfabetik sırayla gösterildiği bir kaynakça yer almalıdır. Kullanılan kaynaklar nitelik (tez, kitap, makale, rapor vb.) ayrımı yapılmaksızın yazar soyadına göre alfabetik olarak sıraya konulmalıdır.

13) Kaynaklara metin içindeki atıflar ve sair açıklamalar, her bir sayfa sonunda dipnot olarak gösterilir. Atıflar ve açıklama notları sayfa altında

dipnot şeklinde ifade edilmelidir. Dipnot cümlenin sonuna koyulacak ise noktadan sonra konulmamalı, noktanın önüne koyulmalıdır.

Doğru kullanım örneği: “Bu belgelerden birini elinde bulunmayan alacaklının aynı dereceden hacze iştiraki mümkün değildir⁴². ”Yanlış kullanım örneği: “Bu belgelerden birini elinde bulunmayan alacaklının aynı dereceden hacze iştiraki mümkün değildir.⁴² ”

14) Makalelerde sayfa altı dipnot sistemi kullanılmalıdır. Bazı çok kullanılan kaynak türlerine ilişkin kaynakça ve atıf örnekleri aşağıda verilmiştir. Kaynakça ve dipnotta yazar soyadları koyu (bold) yazılmalıdır. Yazar adı yoksa kurum adı yazar yerine kullanılmalıdır. Birden fazla kaynağa atıf yapılırken, araya noktalı virgül konulmalıdır. Çok yazarlı eserler, kişiler, soyad-adları aralarına yan çizgi “/” işareti eklenerek ayrılmak suretiyle kaynakçada yer alır.

Yazarların soyadları bold (kalın) harflerle ve yalnızca ilk harf büyük olacak şekilde yazılmalıdır.

Diğer hususlarda, yazarların yayın kurulu ile iletişime geçmeleri önerilir:

Kaynakçada (ve açık atıflarda) Gösterim Örnekleri:

• Kitaplar:

Soyadı, Adı, Kitabın Adı, Baskı, Yayınevi, Basıldığı Yer, Basım Yılı.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 71.

Eren, Fikret, Mülkiyet Hukuku (Mülkiyet), Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 323.

• Makaleler:

Soyadı, Adı, Makalenin Başlığı. Derginin İsmi, Yıl, Cilt, Sayı, İlk ve Son Sayfa Numaraları, Yıl.

Aydın, Sema, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çekin Ödenmesinden Doğan Sorumluluk, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2010, C. 5, S. 1-2, 73-96, s. 85.

Erem, Faruk/Kalpsüz, **Turgut**/Çelebican, **Gürgân**, İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Baskı, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 1974, s. 139.

Öden, Merih, Anayasa Mahkemesi ve Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmünde Kararnamelerinin Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.58, S.3, s.659-691, 2009.

• **İnternette alıntılar:**

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>,
Erişim Tarihi: 11.05.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102-20130328.pdf>,
Erişim Tarihi: 19.05.2021.

• **Bir yazarın birden fazla eserine atıf yapılması halinde gösterim;**

Esere ilk atıf yapılan yerde, kaynakçadaki düzene uygun şekilde gösterim yapılır. Sonraki atıflarda, yazarın soyadı ve sayfa numarası yeterlidir. Örn. Eren, s. 158.

Yazarın birden fazla eserine atıf yapılması durumunda, sonraki atıflarda karışıklığın engellenmesi için;

- ilk eserden sonra atıf yapılan her bir eser için bir kısa ad verilir. Bu kısa ad, açık yapılan ilk atıfta eser adının yanında parantez içinde belirtilir. Kaynakçada da eserin künyesinden sonra yine parantez içerisinde gösterilir.

Dipnot için örnek: **Eren**, Fikret, Mülkiyet Hukuku (Mülkiyet), Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 323.

Kaynakça için örnek: **Eren**, Fikret, Mülkiyet Hukuku, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 323 (Mülkiyet).

- İlk atıftan sonraki atıflarda yazar adından sonra kısaltma gösterilir.

Örnek: **Eren**, Mülkiyet Hukuku, s. 324.

İÇİNDEKİLER

- **Zeki ZORLU** 1
Boşanma Davalarında İspat
- **Bahaeddin BERBER**..... 41
Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Kavramı
- **Begüm VATANSEVER YANIK** 73
Yargıtay Kararları Işığında İkalenin Geçerlilik Şartları

BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT

* *Hakemli Makale*

Zeki ZORLU*

ORCID: 0000-0002-4842-895X

ÖZET

Boşanma davalarının usul hukuku yönü en az maddi hukuk yönü kadar önemlidir. Bu davalarda usule ilişkin problemlerin başında ispat sorunu gelmektedir. Çünkü tarafların boşanabilmesi için boşanma sebebinin varlığı tek başına yeterli değildir. Tarafların bu sebeplerin temelindeki vakianın varlığını da mahkeme önünde ispat etmesi gerekir. Bu sebeple boşanma davalarında öncelikle boşanma sebeplerine göre ispatın konusunun ne olacağı tespit edilmelidir. Sonrasında ispat yükünün kimde olacağı, tarafların hangi fiilî veya kanunî karinelere dayanarak yaralanabileceği bilinmelidir. Bu davalarda ispat hakkı ve ihtiyacı ile ispat şeklinin ne olduğu, tam ispatın mı yoksa yaklaşık ispatın mı arandığı, hangi ispat türlerinin kullanılacağı hususları da son derece önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Boşanma, Boşanma Sebepleri, İspat, İspat Yükü, Karine.

ABSTRACT

The procedural aspect of divorce cases holds equal importance as the substantive aspect of the law. One of the notable procedural issues prevalent in such cases is the burden of proof. Simply having a valid ground for divorce is not adequate enough for a divorce to be granted. The parties must establish the existence of the underlying facts to support their case before the court. In divorce cases, it is crucial to establish the subject of proof according to the grounds for divorce. It is then necessary to determine who bears the burden of proof and what legal or factual presumptions may benefit the parties. Additionally, the type and form of evidence required, whether full or approximate proof, and the methods of obtaining evidence are of utmost importance.

Keywords:

Divorce, Grounds of Divorce, Proof, Burden of Proof, Presumption.

• Avukat-Konya Barosu

GİRİŞ

Hukuk mahkemelerinde sayıca en çok açılan dava boşanma davasıdır. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünün yayımladığı istatistiklere göre de 2020 yılı içerisinde hukuk mahkemelerinde açılan 1.983.689 davanın 246.561'i boşanma davasıdır¹. Bu verilere göre Türkiye genelinde hukuk mahkemelerinde açılan davaların yaklaşık %12,4'ünü boşanma davaları oluşturmaktadır. Dolayısıyla hem diğer hukuk davalarına göre sayıca fazla olması hem de sadece tarafları değil toplumu da yakından ilgilendirmesi nedeniyle boşanma davaları diğer davalar arasında önemli bir yer tutar.

Kanun koyucu boşanma davalarında usulü Türk Medeni Kanunu m. 184 hükmüyle özel olarak düzenlemiştir. Boşanmak isteyen eşlerin TMK m. 161-166 hükümleri arasında düzenlenen boşanma sebeplerinden birine dayanarak dava açmaları ve açılan davada söz konusu sebebi ispat etmeleri gerekmektedir. Boşanma davalarında taraflar ispat faaliyetini gerçekleştirirken TMK m. 184 hükmüne ve burada düzenlenmeyen hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu' ndaki hükümlere uymak zorundadırlar.

Çalışmanın inceleme konusu boşanma davalarında ispattır. Bu kapsamda öncelikle kısaca boşanma davası ve ispat kavramı açıklanmıştır. Daha sonra boşanma davaları özelinde ispat yükü, karineler, ispat hakkı ve ihtiyacı ile ispat şekli, ölçüsü ve türleri incelenmiştir. Son olarak ispat konusu, boşanma sebepleri çerçevesinde ele alınmıştır.

I. GENEL OLARAK BOŞANMA DAVASI VE İSPAT KAVRAMI

A. BOŞANMA DAVASI

Boşanma, eşlerden birinin veya her ikisinin birlikte kanunda öngörülen boşanma sebeplerinden birine dayanarak açacağı dava

---

¹ https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokman/224202114_49082020HİZMETEÖZELKİTAP.pdf (E.T. 22.11.2023).

sonucunda evlilik birliğine hâkim tarafından son verilmesidir². Boşanma davası ise mevcut evlilik birliğine son verilmesi amacıyla kanunda öngörülen boşanma sebeplerinden biri ya da birkaçına dayanılarak açılan ve bazı tedbirler ve kararların da alınmasını içeren bir davadır³. Boşanma davası açmaya hakkı olan eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık isteyebilir (TMK m. 167). Boşanma davası hukuki niteliği itibarıyla inşai davadır⁴.

Boşanma davasında görevli mahkeme aile mahkemesidir (Aile Mah. K. m. 4)⁵. Yetkili mahkeme ise eşlerden birinin yerleşim yeri veya

-
- ² **Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya**, Türk Medeni Hukuku, C. 2, Aile Hukuku, 19. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 235; **Arslan, Yusuf**, Boşanma Davaları, Balkanoğlu Matbaacılık, Ankara 1970, s. 3; **Yalçınkaya, Namık/ Kaleli, Şakir**, Boşanma Hukuku, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara 1987, s. 28; **Erdem, Mehmet/ Makaracı Başak, Aslı**, Aile Hukuku, Seçkin Yayınları Ankara 2022, s. 100.
- ³ **Feyzioğlu, Feyzi N.**, Aile Hukuku, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986, s. 332; **Petek, Hasan**, Medeni Usul Hukukuna Hâkim Olan İlkeler Işığında Boşanma Davaları, İBD., Y. 2000, C. 65, S. 3, s. 11-54, s. 12; **Keskin, Alper**, Boşanma Davaları, C. 1, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s. 31.
- ⁴ **Schwarz, Andreaz B.**, Aile Hukuku I, (Çeviren Bülend Davran), 2. Baskı, İÜHF Yayınları, İstanbul 1946, s. 162; **Akkaya, Tolga**, Medeni Usul Hukuku Bakımından Boşanma Davası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 44; **Topak, Süleyman**, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2021, s. 12; **Kurşuncu Arslanoğlu, Birce**, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 92; **Gürdoğan, Burhan**, Boşanma Davalarında Usule İlişkin Hükümler, AÜHF Ellinci Yıl Armağanı 1925-1975 Boşanma Hukuku Haftası, C. II, Ankara 1977, s. 205-218; s. 206; **Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder/ Taşpınar Ayvaz, Sema/ Hanağası, Emel**, Medenî Usûl Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 310; **Görgün, Şanal/ Börü, Levent/ Toraman, Barış/ Kodakoğlu, Mehmet**, Medenî Usûl Hukuku, 8. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 276.
- ⁵ 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (RG., 18.01.2003, S. 24997).

davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir (TMK m. 168).

Boşanma davasının tarafları aralarında evlilik birliği bulunan eşlerdir. Bu davayı açma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu için üçüncü kişiler veya idari makamlar bu davayı açamaz⁶. Tam ehliyetli ve sınırlı ehliyetliler ile sınırlı ehliyetsizlerden ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar yasal temsilcilerinin iznine muhtaç olmaksızın boşanma davasını bizzat açabilirler. Tam ehliyetsizlerin dava ehliyeti bulunmadığından boşanma davasını bizzat açamadıkları gibi yasal temsilcileri de onların adına açamaz⁷. Ancak doktrinde diğer eşin zina etmesi, tam ehliyetsiz eşin hayatına kastetmesi veya ona pek kötü ve onur kırıcı davranışta bulunması hâlinde tam ehliyetsiz eşe ya da yasal temsilcisine boşanma davası açabilme hakkının tanınması gerektiği kabul edilmektedir⁸.

B. İSPAT KAVRAMI

Kelime anlamıyla ispat, bir önermenin doğruluğu hakkında kanaat oluşturabilmesi için akli ve mantıki bir nedenselliğin ortaya konulmasıdır⁹. Hukuki anlamda ispat ise yargılama sırasında taraflarca ileri sürülen veya hâkim tarafından resen göz önünde

---

⁶ **Öztan, Bilge**, Aile Hukuku, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 708; **Akıntürk/ Ateş**, s. 277.

⁷ **Akıntürk/ Ateş**, s. 278

⁸ **Tekinay, Selahattin Sulhi**, Türk Aile Hukuku, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1986, s. 257; **Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim**, Aile Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, s. 175; **Tutumlu, Mehmet Akif**, Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, C. 1, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2009, s. 300; **Oğuzoğlu, H. Cahit**, Medeni Hukuk Dersleri II, Ankara 1940, s. 105; **Çalkın, Fahri**, Hukuk Davalarında İspat Hakkının Kullanılmasının Şartları, ABD., S. 62, Y. 1949, s. 17-21, s. 17; **Akıntürk/ Ateş**, s. 278; **Akkaya**, s. 306; **Petek**, s. 21; **Yalçınkaya/ Kaleli**, s. 1533; **Keskin**, s. 63; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 154; **Gürdoğan**, s. 211.

⁹ **Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/ Erdoğan, Ersin**, Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 465.

bulundurulacak olan talebin dayandığı, maddi hukuka ilişkin kuralların hukuki sonuç bağladığı ve taraflar arasında çekişmeli bulunan maddi vakıaların doğruluğu ya da gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda davaya bakan hâkimde deliller üzerinden aktarılan bilgiler aracılığıyla kanaat oluşturmak üzere yapılan inandırma faaliyetidir¹⁰.

II. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT YÜKÜ VE KARİNELER

A. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT YÜKÜ

İspat yükü, hâkimin davada hangi vakıaların ispat edilmesi gerektiğini tespit ettikten sonra söz konusu vakıaların kim tarafından ispat edilmesi gerektiği sorunudur¹¹. Başka bir tanıma göre ise ispat yükü, taraflarca ileri sürülen iddia ve savunmalara ilişkin vakıaların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit edilememesi veya ispatsız kalması nedeniyle hâkimin aleyhte bir kararı ile karşı karşıya kalma tehlikesidir¹². İspat yüküne ilişkin genel kural olan TMK m. 6 ve HMK m. 190/1'e göre, hakkını bir vakıaya dayandıran taraf o vakıayı ispat etmelidir.

---

¹⁰ **Börü, Levent**, Medeni Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 25; **Budak, Cem/ Karaaslan, Varol**, Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, Ankara 2018, s. 221; **Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder**, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 351; **Tanrıver, Süha**, Medeni Usul Hukuku C. I, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 819; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 465.

¹¹ **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, s. 354.

¹² **Umar, Bilge/Yılmaz, Ejder**, İspat Yükü, 2. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1980, s. 3; **Özbay, İbrahim/ Çelik, Ferhat**, Boşanma Davalarında İspat Yükü ve Karineler, YD., C. 44, S. 2, s. 15-60, s. 21; **Köroğlu, Emre**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Türk Medeni Kanununa Göre İspat Yükü, YD., C. 43, S. 1, Y. 2017, s. 181-230, s. 191; **Tanrıver**, s. 859; **Tutumlu**, s. 602.

Boşanma davalarında ispat yüküne ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığı için genel ispat kuralı uygulanır¹³. Dolayısıyla boşanma talebinde bulunan taraf, iddia ettiği ve mahkemede ileri sürdüğü boşanma sebebinin varlığını ispat yükü altındayken davalı taraf da savunmasının temeli olan maddi vakıaları ispat etmelidir¹⁴. Örneğin terke dayalı açılan boşanma davasında davacı, diğer eşin evlilik birliğinin beraberinde getirdiği ödevleri yerine getirmeme maksadıyla ortak hayata son vererek terk edildiğini, dava açabilmek için gerekli olan kanunî sürenin dolduğunu, geçerli bir ihtar yaptığını ispat yükü altındayken; davalı da ortak konutu terk etmekte, ihtar uymamakta ve ortak konuta dönmemekte haklı olduğunu ispat etmelidir¹⁵. Yine akıl hastalığına dayalı boşanma davasında davacı, diğer eşin akıl hastası olduğunu ve iyileşmesinin tıbben mümkün olmadığını ve bu nedenle ortak hayatın kendisi yönünden çekilmez hale geldiğini ispatlamalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da incelediği bir uyuşmazlıkta daha önceden açılan ve reddedilip kesinleşen davadan sonra eşlerin ortak hayatı kurmak amacıyla bir araya gelmediklerine dair vakianın ispat yükünün davacıda olduğuna karar vermiştir¹⁶.

B. BOŞANMA DAVALARINDA KARİNELER

Karine, belirli bir maddi vakıadan, belirli olmayan bir maddi vakianın varlığı veya yokluğu hususunda, kanun ya da hâkim tarafından çıkarılan sonuçtur¹⁷. Karineler, “kanunî karineler” ve “fiilî

---

¹³ **Öztaş**, s. 441; **Arslan**, s. 4.

¹⁴ **Aksakal**, **Aslıhan**, Boşanma Davalarında Delillerin Toplanması ve İncelenmesi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 136; **Atalay**, **Oğuz**, Pekcanitez Usul Medeni usul Hukuku, 15. Baskı, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2017, s. 1697; **Özbaş**/**Çelik**, s. 23; **Akkaya**, s.441; **Topak**, s. 297.

¹⁵ **Aksakal**, s. 136.

¹⁶ Bkz. Yarg. HGK. T. 14.02.2019, E. 2017/ 1286, K. 2019/ 142, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 22.11.2023).

¹⁷ **Topuz**, **Gökçen**, Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 50; **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1665; **Tanrıver**, s. 865; **Budak**/**Karaaslan**, s. 230; **Görgün**/**Börü**/

karineler" olarak ikiye ayrılır. Kanunî karine, belli bir vakıadan, belli olmayan bir vakıa için kanun tarafından çıkarılan sonuçtur¹⁸. Kanunî karineler de aksi ispat edilemiyorsa kesin kanunî karine, aksi ispat edilebiliyorsa adî kanunî karine olarak iki şekilde sınıflandırılır¹⁹. Fiilî karineler ise belli bir vakıadan, belli olmayan bir vakıa için hâkim tarafından çıkarılan sonuçtur²⁰. Karineye benzer bir kavram olan varsayım ise kanun tarafından belli bir vakıaya bağlanan sonuçların yine kanun tarafından başka bir vakıa için de geçerli kılınmasıdır²¹. Varsayımın da kesin kanunî karineler gibi aksi ispat edilemez²².

1. Boşanma Davalarında Kanunî Karineler

Boşanma davalarında doktrinde kanunî karine olarak kabul edilen düzenlemeler bulunmaktadır. Anlaşmalı boşanmaya ilişkin TMK m. 166/3' e göre, her ne kadar kanunda karine olarak geçmese de, en az bir yıl sürmüş evlilikte eşlerin her ikisinin birlikte başvurusu veya eşlerden birinin açtığı davayı diğerinin kabul etmesi halinde, bu durumun evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olduğuna kesin kanunî karine olduğu doktrin tarafından kabul edilmektedir²³.

-
- ¹⁸ **Toraman/ Kodakoğlu**, s. 469; **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası**, s. 387; **Umar/ Yılmaz**, s. 165; **Köroğlu**, s. 209.
- ¹⁹ **Albayrak, Hakan**, Medeni Usul Ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 45; **Köroğlu**, s. 214; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 469-470; **Budak/ Karaaslan**, s. 230.
- ²⁰ **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası**, s. 387-388; **Budak/ Karaaslan**, s. 230.
- ²¹ **Albayrak**, s. 46; **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası**, s. 387; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 472; **Köroğlu**, s. 211.
- ²² **Budak/ Karaaslan**, s. 230.
- ²³ **Öztaş**, s. 693; **Topuz**, s. 64.
- ²³ **Kılıçoğlu, Ahmet M.**, Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 141; **Akıntürk/ Ateş**, s. 269; **Topuz**, s. 68; **Özbay/ Çelik**, s. 31; **Aksakal**, s. 131; **Topak**, s. 302; **Orasan, Feyza**, Evlilik Birliğinin Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 94;

Doktrinde azınlıkta kalan diğer yazarlar söz konusu durumu varsayım olarak kabul etmektedirler²⁴. Kanaatimizce kanun koyucu madde metninde "...evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır." şeklinde kesin bir ifade kullanmış ve dolayısıyla hâkime takdir yetkisi tanımamıştır. Bu nedenle TMK m. 166/3 kesin kanunî karine teşkil etmektedir. Yargıtay da bu hâlde kanunî karine olduğuna hükmetmiştir²⁵.

Boşanma davalarında kanuni karinenin görüldüğü diğer bir hâl, evlilik birliğinin yeniden kurulamamasıdır. Nitekim TMK m. 166/4'e göre, herhangi bir boşanma sebebine dayanılarak açılıp reddedilen boşanma davasına ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçtiği halde ortak hayatın yeniden kurulamaması evlilik birliğinin temelden sarsıldığına karine teşkil eder²⁶. Yargıtay da ret kararın kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçtiği halde ortak hayatın yeniden kurulamamasını evlilik birliğinin temelden sarsıldığına karine olarak kabul etmektedir²⁷.

Aras, Bahattin, Aile Mahkemelerinde Yargılama Usulü, ABD., C. 65, S. 2, Y. 2007, s. 158-178, s. 16.

²⁴ **Özcan**, s. 693; **Dural, Mustafa/ Ögüz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper**, Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku, C. 3, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016, s. 120; **Tekin Melik, Helin Neval**, Anlaşmalı Boşanma, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 67; **Uçar Toksöz, Derya**, Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 174.

²⁵ Yarg. 2. HD. T. 15.01.2018, E. 2016/16989 , K. 2018/553, "...Dava açıldıktan sonra bir yıllık sürenin gerçekleşmesi de, açıklanan yasal karinenin oluşması için yeterli değildir..." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 22.11.2023) Aynı yönde karar için bkz. Yarg. 2. HD. T. 21.03.2016, E. 2015/14811 , K. 2016/5467, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 22.11.2023).

²⁶ **Kılıçoğlu**, s. 144; **Orasan**, s. 110; **Özbay/ Çelik**, s. 32; **Aksakal**, s. 131; **Topak**, s. 302.

²⁷ Yarg. 2. HD. T. 15.01.2015, E. 2014/16191 , K. 2015/525, "... Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış ve reddedilmiş bir davanın

Başka bir kanunî karine örneği olan terke dayalı boşanma davalarına ilişkin TMK m. 164/1' e göre, eşini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebebi olmaksızın eşinin ortak konuta dönmesini engelleyen eş de konutu terk etmiş sayılır. Doktrindeki bir görüşe göre bu durum adi kanunî karine iken²⁸ diğerine göre varsayımdır²⁹. Kanaatimizce söz konusu hüküm adi kanunî karinedir. Zira varsayımının aksi ispat edilememektedir. Ancak burada eşlerden biri diğerini terke zorlamadığını veya haklı sebeple onun ortak konuta dönmesini engellediğini pek tabi ispat edebilir.

2. Boşanma Davalarında Fiilî Karineler

Boşanma davalarında uyumsuzluk konusu olan vakıaların kişilerin özel hayatlarında gerçekleşiyor olması nedeniyle ispat güçlüğü yaşanmaktadır. Bu güçlüğü aşılmasında fiili karineler devreye girmekte ve vakıaların ispatını kolaylaştırmaktadır³⁰. Boşanma davasında karineye dayanan eş karinenin temelindeki vakıayı ispat ederek davanın temelindeki maddi vakıayı da ispat etmiş sayılır³¹. Ancak diğer eş de fiilî karinenin aksini ispat edebilir³².

Zina fiilî, hukuka ve ahlaka aykırı olduğu ve gizli saklı yerlerde yapıldığı için zinanın gerçekleştiğinin doğrudan ispatı oldukça zordur. Zina fiilinin ispatı için hâkim, tarafların emarelerle

---

varlığı, ret kararının kesinleşmesinden başlayarak üç yıl geçmesi ve bu süre içinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayatın yeniden kurulmamış olması "birliğin temelinden sarsılmış sayılmasına" yasal karine teşkil eder (TMK.m.166/son)."
<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 22.11.2023). Aynı yönde karar için bkz. Yarg. 2. HD. T. 15.04.2015, E. 2014/22531 , K. 2015/7621 <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>,(E.T. 22.11.2023).

²⁸ Aksakal, s. 132.

²⁹ Özbay/ Çelik, s. 35; Topak, s. 305.

³⁰ Akkaya, s. 448; Aksakal, s. 128.

³¹ Özbay/ Çelik, s. 36; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 387.

³² Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/ Hanağası, s. 387.

ispatladıkları hususlardan yola çıkarak zinanın gerçekleştiğine ilişkin fiilî karineler elde edebilir³³. Yargıtay da çeşitli tarihlerde verdiği kararlarda şu olaylarda cinsel ilişkinin yaşandığına dair güçlü bir karinenin bulunduğunu ve zinanın varlığını kabul etmiştir: Erkeğin başka kadınla uygunsuz fotoğrafları olması, başka bir kadınla birlikte yaşaması³⁴, başka kadınlarla yatlarda ve barlarda sık sık birlikte olması³⁵, başka bir kadınla tatile gitmesi ve onu sosyal ortamlarda eşi olarak tanıtmaması³⁶, evlilik birliği devam ederken davet ve eğlencelere başka kadınla el ele katılması ve buradan birlikte ayrılmaları³⁷, kadının yalnızken geceyin bir başka erkeği ortak konuta alması³⁸.

Af, bazı boşanma davalarında dava hakkının düşmesine neden olmaktadır. Af açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Yine tarafların bazı hâl ve hareketleri affa fiilî karine teşkil edebilir³⁹. Örneğin zinada; zina yapan eşle aynı evde yaşamaya devam edilmesi, beraber tatile çıkılması, affettiğini belirten mesajlar gönderilmesi gibi durumlar affın varlığına karine teşkil eder⁴⁰. Yine suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme sebebiyle boşanma davası açma hakkı doğan eşin çok uzun süre

---

³³ **Saymen, Ferit H./ Elbir, Halit K.**, Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C. III, İÜHF Yayınları, İstanbul 1957, s. 244; **Köprülü/Kaneti**, s. 151; **Feyzioglu**, s. 262; **Tekinay**, s. 211; **Akıntürk/Ateş**, s. 246; **Özbay/Çelik**, s. 38.

³⁴ Bkz. Yarg. 2. HD. T. 11.12.2019, E. 2019/4012, K. 2019/12142, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

³⁵ Bkz. Yarg. 2. HD. T. 16.09.2014, E. 2014/1592, K. 2014/17457, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

³⁶ Bkz. Yarg. 2. HD. T. 09.10.2018, E. 2016/23892, K. 2018/10867, (Kazancı). (E.T. 23.11.2023).

³⁷ Bkz. Yarg. 2. HD. T. 30.10.2018, E. 2017/7203, K. 2018/12098, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

³⁸ Bkz. Yarg. 2. HD. T. 02.11.2015, E. 2015/21517, K. 2015/20095 <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

³⁹ **Aksakal**, s. 130.

⁴⁰ **Akkaya**, s. 448; **Feyzioglu**, s. 263; **Tekinay**, s. 215; **Saymen/Elbir**, s. 245; Yarg. 2. HD. T. 08.11.2010, E. 2010/19506, K. 2010/18684, "...Bu olaya rağmen evlilik birliğinin devam etmiş olması, af niteliğindedir. Affeden tarafın da dava hakkı yoktur (TMK.md.161/3)." <https://www.lexpera.com.tr/>, (E.T. 23.11.2023).

dava açmaması affa karine sayılabilir⁴¹. Evlilik birliğinin temelden sarsılması sebebiyle boşanma davası açılmasına rağmen eşlerin birlikte yaşamaya devam etmesi, evlilik birliğinin temelden sarsılmadığına fiilî karine teşkil eder⁴².

III. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT HAKKI VE İHTİYACI İLE İSPAT ŞEKLİ, ÖLÇÜSÜ VE TÜRLERİ

A. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT HAKKI

İspat taraflar açısından bir yük olduğu gibi aynı zamanda bir haktır⁴³. İspat hakkı, gerçeği yargılama esnasında ortaya çıkarmak amacıyla uyuşmazlık hakkında vicdani kanaatine göre karar verecek hâkim ile ispat faaliyetinin objeleri ve süjeleri arasında engel yaratılmamasını talep hakkıdır⁴⁴. HMK' nın "İspat Hakkı" başlığını taşıyan m. 189' da ise "Taraflar, kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat hakkına sahiptir." şeklinde düzenlenmiştir.

Boşanma davalarında da tarafların, iddia ve savunmalarında yer verdikleri maddi vakıaları kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat etme hakkı vardır⁴⁵. Ancak boşanma davalarında, boşanma sebebinin ya da kusurun ispatında, ispat hakkı sahibi, hakkını kullanırken karşı tarafın özel hayatı ve Anayasa'da korunan

---

⁴¹ **Özbay/ Çelik**, s. 39.

⁴² **Özbay/ Çelik**, s. 38-39.

⁴³ **Toraman, Barış**, Medeni Usul Hukukunda İspat Hakkına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler, DEÜHFD., Y. 2014, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 1483-1523, s. 1488; **Çelik, Ferhat**, Boşanma Davalarında İspat ve Deliller, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 61; **Çalkın**, s. 19.

⁴⁴ **Çiftçi, Pınar**, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 18. Toraman ise ispat hakkını, "somut bir vakıa iddiası hakkındaki hukuka uygun bir delilin elde edilmesi veya ikamesi ile bunun dikkate alınmasını talep hakkı" şeklinde tanımlamıştır. (**Toraman**, s. 1493)

⁴⁵ **Aksakal**, s. 132; **Çelik**, s. 62.

diğer temel hakları ihlâl etmek zorunda bırakılmaktadır⁴⁶. Örneğin zina nedeniyle açılan boşanma davasında ispat hakkı sahibi, ispat yükünü yerine getirerek boşanma kararı alabilmesi için karşı tarafın özel hayatına müdahale bulunmazsa aleyhe sonuçla karşılaşabileceğinden hukuka uygun olarak ispat hakkını kullanmak isteyen hak sahibi ispat güçlüğüne düşürülmektedir⁴⁷. Bu nedenle mehaz İsviçre Kanunu'ndaki reforma uygun olarak boşanmada boşanma sebepleri özelinde kusur ilkesinden tamamen vazgeçilmeli ve tarafların ispat haklarını kullanmaları kolaylaştırılmalıdır⁴⁸. Dolayısıyla eşlerin boşanabilmesi için birinin veya her ikisinin kusuru olup olmadığı değerlendirilmesinde bulunulmaksızın tarafların iradesi doğrultusunda boşanmaya karar verilmelidir. Ancak boşanmanın maddi sonuçlarına ilişkin karar verilirken kusur değerlendirilmesi yapılmalıdır. Diğer hukuk davalarında olduğu gibi boşanma davalarında da ispat hakkının kullandırılmaması bozma sebebi sayılır⁴⁹.

B. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT İHTİYACI

İspat ihtiyacı, bir davada tarafların iddia ve savunmalarının temelinde yer alan maddi vakıaların ispatının gerekip gerekmediğini anlatan kavramdır⁵⁰. Yargıtayın bir kararında⁵¹ ispat ihtiyacı, "*Davada bir tarafça ileri sürülen bir vakıa iddiasının, mahkeme önünde karşı taraf ya*

⁴⁶ **Çiftçi, Pınar**, Boşanma Sisteminin Yargılamada Doğurduğu Hak İhlalleri Ve İspat Sorunları, DEÜHFD., Y. 2014, C. 16, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ' e Armağan, s. 1741-1821, s. 1806.

⁴⁷ **Çiftçi**, İspat, s. 372.

⁴⁸ **Çiftçi**, Boşanma, s. 1806.

⁴⁹ Yarg. 2.HD. T. 28.01.2020, E. 2019/ 5474, K. 2020/ 446, "*...Mahkemece, kadın tarafından daha sonradan açılan birleşen boşanma davasına ilişkin dava dilekçesi, eldeki davanın karar duruşmasında, erkek vekiline elden tebliğ edilmişse de; taraflara, birleşen dava ile ilgili iddia ve savunma imkanı tanınmadığı gibi ispat hakkı da kullandırılmamıştır... bozmayı gerektirmiştir..*" <https://legalbank.net/aramamahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

⁵⁰ **Çelik**, s. 59; **Aksakal**, s. 105.

⁵¹ Yarg. 9. HD. T. 15.06.2020, E. 2017/16269, K. 2020/5605 <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

da vekili tarafından ikrar edilmesiyle artık o vakıa, taraflar arasında çekişmeli olmaktan çıkar ve bunun sonucu olarak ispatı gerekmez. (HMK 188/1.m) İspatın gerekmediği bir halde ise, delilden söz edilemez. İkrar, tek taraflı bir usûlî işlem olarak, delil ikame faaliyetini ve ispat ihtiyacını ortadan kaldıran bir taraf beyanıdır." şeklinde ifade edilmiştir.

Boşanma davası TMK' da sınırlı bir şekilde belirtilen boşanma sebeplerinden biri veya birkaçına dayanılarak açılabilir. Dava sonucunda boşanmaya hükmedilebilmesi için boşanma sebep veya sebeplerinin varlığı tek başına yeterli olmayıp bu sebep veya sebeplerin temelinde yer alan vakıaların ispatı gerekmektedir⁵². Boşanma davalarında kural⁵³ olarak tarafların her türlü ikrarı hâkimi bağlamadığı için (TMK m. 184) davalının iddia olunan vakıaları aynen ikrar etmesi veya boşanma talebini aynen kabul etmesi ispat ihtiyacını ortadan kaldırmamaktadır⁵⁴.

C. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT ŞEKLİ

İspat şekli, bir davada tarafların iddia ve savunmalarının temelinde yer alan vakıaların hangi tür delillerle ispat edilmesi gerektiği hususudur⁵⁵. Boşanma davaları sadece eşleri değil, çocuk ve toplumu da etkilediği için, kanun koyucu boşanma davalarında kanunî delil sistemini değil, hâkimin vicdani kanaat oluşturmasına daha iyi hizmet etmesi bakımından serbest delil sistemini kabul

⁵² Çelik, s. 60; Aksakal, s. 106.

⁵³ Çelik, s. 133-134, Anlaşmalı boşanmada bu kural uygulanmaz. TMK m. 166/3'e göre anlaşmalı boşanmada hâkim tarafların ikrarı ile bağlıdır. TMK m. 166/3 hükmü Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptali istenmiş, mahkeme söz konusu hükmü Anayasa'ya aykırı olmadığına hükmetmiştir. Karar için bkz. Anayasa Mahkemesi T. 15.05.2008 E. 2005/26, K. 2008/105 <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 23.11.2023).

⁵⁴ Tutumlu, s. 598; Çelik, s. 60; Aksakal, s. 107; Bkz. Yarg. 2. HD. T. 04.02.2020, E. 2019/7558, K. 2020/718 <https://www.lexpera.com.tr/> (E.T. 23.11.2023).

⁵⁵ Tutumlu, s. 608; Aksakal, s. 137.

etmiştir⁵⁶. Dolayısıyla boşanma davalarında pek çok delil kullanılabilir.

Boşanma davalarında kural olarak serbest delil sistemi kabul edilse de kanun koyucu bazı durumlarda ispat şeklini özel olarak düzenlemiştir. Örneğin, TMK m. 184 gereği boşanma davalarında yemin delili kullanılamaz ve tarafların ikrarı hâkimi bağlamaz. Bir diğer istisna akıl hastalığına dayalı boşanma davalarında, TMK m. 165 gereği davalı eşin akıl hastalığının geçmesinin mümkün olmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi gerekir. Aksi takdirde akıl hastalığı ispat edilmemiş sayılır⁵⁷. Yine bir vakıanın belli bir delille ispat edilmesine yönelik delil sözleşmeleri boşanma davalarının niteliği gereği yapılamaz⁵⁸.

D. BOŞANMA DAVALARINDA İSPAT ÖLÇÜSÜ

İspat ölçüsü, bir somut vakıanın ispatlanmış kabul edilebilmesi ve ilgili hukuk kurallarındaki hukukî sonuca hükmedilebilmesi için hâkimde oluşması gereken kanaatin derecesidir⁵⁹. İddia edilen vakıanın ne ölçüde ispat edilmiş sayılabileceğine ilişkin hukuki sorunun çözümü, hâkimin o vakıa hakkında sahip olacağı kanaatin derecesine göre şekillenir ve bu kanaatin derecesini ise ispat ölçüsü belirler⁶⁰.

Hukukumuzda iddia edilen somut vakıanın ispat edilmiş sayılmasına ilişkin kural tam ispattır; istisnaen ise yaklaşık ispat

---

⁵⁶ **Akil, Cenk**, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü (TMK m. 184), Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan, C. II, Ankara 2013, s. 1319-1354, s. 1325; **Köprülü/ Kaneti**, s. 183; **Tutumlu**, s. 608; **Aksakal**, s. 137; **Çelik**, s. 64.

⁵⁷ **Tutumlu**, s. 609; **Gürdoğan**, s. 214; **Çelik**, s. 65.

⁵⁸ **Tutumlu**, s. 609.

⁵⁹ **Albayrak**, s. 38; **Börü**, s. 48-49; **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1714; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 484; **Aksakal**, s. 138; **Kurşuncu Arslandoğan**, s. 110; **Çelik**, s. 80.

⁶⁰ **Börü**, s. 49.

aranır⁶¹. Tam ispat, iddia edilen maddi vakianın doğruluğu hakkında hâkimde oluşturulması gereken tam bir kanaattir⁶². Tam ispatta hâkimin kanaat derecesi, mutlak bir kesinlik olmayıp, maddi vakianın gerçekleştiği yönünde vicdanen tam bir kanaate ulaşmasıdır⁶³. Yaklaşık ispat, kanunun açıkça öngördüğü hallerde aranan istisnai bir ispat ölçüsüdür⁶⁴. Yaklaşık ispatta hâkimin iddia edilen maddi vakianın gerçekleştiği hususunu muhtemel görmesi yeterlidir⁶⁵. Hâkimin kanaatine göre şüpheli olmasına rağmen bir vakianın mevcut olma ihtimalini olmama ihtimalinden daha yüksek olması yaklaşık ispatı tanımlar⁶⁶. Yaklaşık ispat, hâkimin acele karar vermesi gereken durumlar veya delil elde etme imkanının oldukça güç olduğu ve bu sebeple tam ispatın beklenemeyeceği durumlarda işlerlik kazanır⁶⁷.

Boşanma davalarında TMK m. 184/1'e göre, hâkim boşanma davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmediği, bunları ispatlanmış sayamaz. Dolayısıyla boşanma davalarında vicdani kanaat aranmaktadır. Vicdani kanaat, kanaatin bir türüdür ve tam kanaate ulaşılmasının mümkün olmadığı bazı boşanma davalarında vicdani kanaat yeterli olabilir⁶⁸.

Boşanma davalarında ispatın ölçüsüne ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, vicdani kanaat getirme tam ispatın istisnasıdır⁶⁹. Dolayısıyla boşanma davalarında tam ispat aranmaz. Bu davalarda hâkim vicdani kanaatine göre karar verir ve ikna olması çok yüksek ihtimalle yeterli kabul edilir. Buna karşıt sayılabilecek diğer bir görüşe göre, vicdani kanaat sistemi bütün hukuk davalarında geçerli bir kural olduğu için

---

⁶¹ **Börü**, s. 49; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 485; **Aksakal**, s. 138.

⁶² **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 485; **Börü**, s. 49.

⁶³ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1719; **Börü**, s. 49.

⁶⁴ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1720; **Albayrak**, s. 126; **Tanrıver**, s. 858.

⁶⁵ **Börü**, s. 50; **Aksakal**, s. 138.

⁶⁶ **Tanrıver**, s. 858.

⁶⁷ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1720; **Albayrak**, s. 125; **Tanrıver**, s. 858.

⁶⁸ **Çelik**, s. 82.

⁶⁹ **Kurşuncu Arslandoğan**, s. 112; **Akil**, s. 1326.

boşanma davaları açısından bu sistemin geçerli olması bir istisna teşkil etmemektedir⁷⁰. Zira kanunî delil sistemi özellikle senetle ispat gibi ispatın konusunu hukuki işlemlerin teşkil ettiği hukuk davalarında geçerli iken boşanma davaları gibi ispat konusunun maddi vakıalar olduğu hukuk davalarında geçerli değildir. Doktrinde yer alan diğer bir görüşe göre, boşanmada davalarında geçerli olan vicdani kanaat sisteminin ispat ölçüsü tam ispattır⁷¹. Boşanma davalarında ispat ölçüsü olarak yaklaşık ispatın, dolayısıyla gerçekleşmiş olma ihtimali yanında gerçekleşmemiş olma ihtimali de bulunan vakıanın varlığı, hâkimin vicdani kanaate erişmesi noktasında yeterli olmaz.

Kanaatimizce boşanma davalarında ispat ölçüsü olarak tam ispatın yanında hâkimde vicdani kanaatin de oluşması şartıyla yaklaşık ispat da yeterli kabul edilmelidir. Zira doktrinde ifade edildiği gibi boşanma davasında hâkim, davada ileri sürülen maddi vakıaların mevcut olduğuna vicdanen kanaat getirmese bu vakıalar ispat edilmiş olsalar dahi davayı reddedebilir⁷². Dolayısıyla boşanma davasında önemli olan hâkimin vicdani kanaatidir. Yani maddi vakıalar tam olarak ispat edilmiş olsa dahi hâkim vicdani kanaat getirmese davayı reddedebilir ancak maddi vakıalar yaklaşık olarak ispat edilmiş ve hâkim vicdani kanaat getirmişse boşanmaya hükmedebilir.

E. BOŞANMA DAVALARI AÇISINDAN İSPAT TÜRLERİ

İspatın kim tarafından gerçekleştirildiği dikkate alındığında ispat, "asıl ispat" ve "karşı ispat" olmak üzere ikiye ayrılır⁷³. Asıl ispat, ispat yükü kendisinde bulunan tarafın dayandığı vakıanın gerçekleştiği konusunda hâkimi ikna etmek için girişmiş olduğu ilk

---

⁷⁰ **Gürdoğan**, s. 213; **Petek**, s. 37.

⁷¹ **Akkaya**, s. 441; **Çelik**, s. 84-85; **Aksakal**, s. 139; **Tutumlu**, s. 575; **Topak**, s. 498.

⁷² **Akıntürk/ Ateş**, s. 281; **Petek**, s. 36.

⁷³ **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 486.

ispattır⁷⁴. Karşı ispat ise iddia edilen vakıa için ispat yükü kendisinde bulunan tarafça yapılması gereken ve uygulanacak hukuk kuralının koşul vakıasını karşılayan somut vakıaların ispatına yönelik bu ispat faaliyetine karşı, henüz ispat sonucuna ulaşmadan, hâkimde oluşan geçici kanaati sarsmak veya çürütmek suretiyle davanın seyrini kendi lehine çevirmek amacıyla karşı tarafça gerçekleştirilen ispat faaliyetidir⁷⁵. Boşanma davalarında hem asıl ispat hem de karşı ispat faaliyeti yapılmaktadır. Örneğin, haysiyetsiz hayat sürme sebebiyle açılan boşanma davasında, davacı eşin davalı eşin alkol ve uyuşturucu bağımlılığı bulunduğunu ispatlamaya çalışması asıl ispat, davalı eşin böyle bir bağımlılığının bulunmadığını ispatlamak için tanık göstermesi karşı ispattır.

Kural olarak kanunî karineler sonucunda oluşan kanaatin çürütülmesi amacıyla yapılan ve asıl ispat niteliğinde olan aksini ispat, ispatın konusu oluşturan maddi vakıaların ispat edilmiş sayılmasından sonra karşı tarafın o vakıaların aksini ispat etmeye çalışmasıdır⁷⁶. Daha önce belirtildiği gibi⁷⁷ boşanma davalarında, TMK m. 166/3 ve TMK m. 166/4 hükümlerindeki düzenlemeler kesin kanunî karine oldukları için aksi ispat edilemez⁷⁸. Ancak yine TMK m. 164/1 düzenlemesi adi kanunî karine kabul edildiği için aksi ispat edilebilir.

Boşanma davalarında asıl ispat faaliyeti olan doğrudan ispat, iddia edilen vakıanın var olduğuna işaret eden deliller aracılığıyla

---

⁷⁴ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1616-1617; **Tanrıver**, s. 849; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 486; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 464; **Topuz**, s. 32.

⁷⁵ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1616; **Tanrıver**, s. 849; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 486; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 464.

⁷⁶ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1618; **Tanrıver**, s. 850-851; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 486; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 465.

⁷⁷ Bkz. yuk. II. Başlık, B, 1,2.

⁷⁸ **Çelik**, s. 89.

yapılan ispattır⁷⁹. Ancak boşanma davalarında her zaman doğrudan ispatın aranması adil olmayacağı için bazı hâllerde emarelerin ve böylece dolaylı ispatın⁸⁰ yeterli olacağı kabul edilmektedir⁸¹. Zina sebebiyle açılan boşanma davalarında, zina eyleminin gizli saklı yerlerde gerçekleştirildiği düşünüldüğünde burada doğrudan ispatın aranması halinde çoğu zaman zina eylemi ispatlanamaz. Bu nedenle doktrinde zina sebebiyle açılan boşanma davalarında emare ispatının yani dolaylı ispatın mümkün olması gerektiği kabul edilmektedir⁸².

VI. İSPAT KONUSUNUN BOŞANMA SEBEPLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İspatın konusu, tarafların üzerinde anlaşamadıkları ve uyumsuzluğun çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakılardır (HMK m. 187/1). Herkes tarafından bilinen, taraflar arasında herhangi bir çekişme konusu olmayan vakıalar, hukuki sebep, örf ve adet hukuku, yabancı hukuk ve tecrübe kuralları ispata konu edilemezler⁸³.

HMK m. 187/2'ye göre ikrar, ileri sürülen vakıaları çekişmeli olmaktan çıkarıp çekişmesiz hale getirir, dolayısıyla söz konusu vakıaların ispatına ihtiyaç kalmadığı için ispat konusu da olmazlar⁸⁴. Ancak boşanma davasında tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı TMK m. 184/3'de açıkça düzenlenmiştir. Bu nedenle

⁷⁹ **Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1619; **Tanrıver**, s. 851; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 465; **Çelik**, s.

⁸⁰ Dolaylı ispat, ispat edilen komşu vakılardan hareketle, uyumsuzluk konusu vakıa hakkında, hâkim tarafından tecrübe ve mantık kurallarına dayanılarak bir sonuca ulaşılmasıdır. (**Atalay**, Pekcanitez Usul, s. 1619; **Tanrıver**, s. 851; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 466; **Topuz**, s. 34-35.)

⁸¹ **Tutumlu**, s. 891; **Çelik**, s. 90.

⁸² **Saymen/ Elbir**, s. 244; **Köprülü/ Kaneti**, s. 151; **Feyzioğlu**, s. 262; **Tekinay**, s. 211; **Akıntürk/ Ateş**, s. 246; **Tutumlu**, s. 890-891; **Çelik**, s. 90; **Aras**, s. 168-169; **Çalkın**, s. 26.

⁸³ **Tanrıver**, s. 821-825; **Atalı/ Ermenek/ Erdoğan**, s. 469; **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 457; **Börü**, s. 27.

⁸⁴ **Görgün/ Börü/ Toraman/ Kodakoğlu**, s. 458.

boşanma davalarında vakıaların taraflarca ikrar edilmesi söz konusu vakıaları çekişmesiz hale getirmemektedir⁸⁵. Dolayısıyla boşanma davalarında taraflarca ikrar edilmiş vakıalar ispat konusu olabilir.

A. ÖZEL BOŞANMA SEBEPLERİ

1. Zina

Zina, evlilik birliği devam ederken erkeğin karısından başka bir kadınla ya da kadının kocasından başka erkekle isteyerek cinsel ilişkide bulunmasıdır⁸⁶. Dolayısıyla tarafların TMK m. 161'de düzenlenen zina sebebine dayalı boşanma davası açabilmesi için; mevcut ve devam eden evlilik ilişkisinin bulunması, eşlerin karşı cinsten üçüncü kişiyle cinsel ilişkide bulunması ve zina eden eşin kusurlu olması gerekir⁸⁷.

Zina mutlak boşanma sebebidir ve bu nedenle dava açan eşin zina fiilini ispat etmesi halinde hâkim, ortak hayatın çekilmez hale gelip gelmediğini araştırmaksızın boşanmaya karar vermek zorundadır⁸⁸. Zina sebebiyle açılan boşanma davasında ispatın

---

⁸⁵ **Topak**, s. 314.

⁸⁶ **Ersöz, Oğuz**, Türk Hukukunda Zina Sebebiyle Boşanma, 2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 40; **İnal, Nihat**, Örnek Karar Ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma ve Nafaka Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 71; **Schwarz**, s. 143; **Saymen/Elbir**, s. 242; **Köprülü/ Kaneti**, s. 150; **Tekinay**, s. 208; **Akıntürk/ Ateş**, s. 244; **Öztan**, s. 645; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s. 104; **Kılıçoğlu**, s. 116; **Arslan**, s. 6; **Tutumlu**, s. 885; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 102.

⁸⁷ **Saymen/ Elbir**, s. 243; **Köprülü/ Kaneti**, s. 151-152; **Tekinay**, s. 209-210; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s. 104; **Akıntürk/ Ateş**, s. 245-246; **Ersöz**, s. 66-71; **İnal**, s. 71-73.

⁸⁸ **Schwarz**, s. 143; **Saymen/ Elbir**, s. 243; **Tekinay**, s. 212-213; **Feyzioğlu**, s. 261; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s. 103-106; **Akıntürk/ Ateş**, s. 248; **Kılıçoğlu**, s. 118; **Arslan**, s. 6; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 105-106; **İnal**, s. 74; Bkz. Yarg. 2. HD. T. 10.02.2014, E. 2013/20105, K. 2014/2281 <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 24.11.2023).

konusu, zina eylemidir⁸⁹. Dolayısıyla davacı eşin, davalı eşin zina eylemi gerçekleştirdiğini ispatlaması gerekir⁹⁰. Ancak zina eyleminin gizli saklı yerlerde yapıldığı düşünülürse zinanın her zaman suçüstü yapılarak ispatı böylece doğrudan ispatı aranmaz. Daha önce belirttiğimiz gibi zina eyleminin ispatı için tarafların emarelerle ispatladıkları hususlardan yola çıkarak hâkim zinanın gerçekleştiğine ilişkin fiilî karineler elde edebilir⁹¹. Zina eyleminin varlığı ispat edilemezse açılan boşanma davasının reddine karar verilir.

2. Hayata Kast veya Pek Kötü ya da Onur Kırıcı Davranış

TMK m. 162' de tek bir sebep değil, hayata kast, pek kötü davranış ve ağır derecede onur kırıcı davranış olmak üzere üç farklı boşanma sebebi birlikte tek maddede düzenlenmiştir. Hayata kast, eşlerden birinin öldürmeye teşebbüs, intihara teşvik etme, zorlama veya yardım etme, ölmemesi için gereken yardımı yapmaktan kaçınma şeklindeki fiillerle diğerinin hayatına kast etmesidir⁹². Pek kötü davranış, eşlerden birinin diğerine kasten yaptığı, her türlü sağlığı bozucu ve tehlikeye düşürücü hareketler, işkenceler, eziyet ve ızdırap verici eylemlerdir⁹³. Örneğin şiddet uygulamak, hapsedmek, aç ve susuz bırakmak, anormal cinsel ilişkiye zorlamak, hastalık bulaştırmak, hasta iken tedavisini yaptırmamak vb. hareketler pek

⁸⁹ Çelik, s. 36; Aksakal, s. 109.

⁹⁰ Saymen/ Elbir, s. 244; Tekinay, s. 211; Çelik, s. 36; İnal, s. 73.

⁹¹ Saymen/ Elbir, s. 244; Köprülü/ Kaneti, s. 151; Feyzioğlu, s. 262; Tekinay, s. 211; Akıntürk/ Ateş, s. 246; Özbay/ Çelik, s. 38; Ersöz, s. 119; Erdem/ Makaracı Başak, s. 103; Tutumlu, s. 891.

⁹² Okan Koç, Yasemin, Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış Sebebiyle Boşanma, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Merkezi, İstanbul 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 47; Schwarz, s. 146; Saymen/ Elbir, s. 246; Tekinay, s. 218; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s. 107; Öztan, s. 654-655; Akıntürk/ Ateş, s. 249; Erdem/ Makaracı Başak, s. 107; Arslan, s. 18.

⁹³ Schwarz, s. 147; Köprülü/ Kaneti, s. 154; Tekinay, s. 216; Feyzioğlu, s. 271; Öztan, s. 656; Tutumlu, s. 905; Okan Koç, s. 52.

kötü davranış olarak kabul edilmektedir⁹⁴. Ağır derecede onur kırıcı davranış ise eşlerden birinin diğerinin şeref ve onuruna söz, yazı ve hareketlerle haksız olarak hakaret etmesi veya onu küçük düşürmek amacıyla saldırmadır⁹⁵. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış; kusura dayanan boşanma sebebi olmasından ötürü bu sebeple açılan boşanma davasında eşinin hayatına kasteden tarafın ayırt etme gücüne sahip olması ve kast derecesinde kusurlu bir harekette bulunmuş olması gerekir⁹⁶.

Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış mutlak boşanma sebebi olduklarından söz konusu eylemler gerçekleşmiş ve ispat edilmişse hâkim, ortak hayatın diğer eş için çekilmez hale gelip gelmediğini araştırmaksızın boşanmaya karar verir⁹⁷. Dolayısıyla ispatın konusu, hayata kast, pek kötü veya ağır derecede onur kırıcı davranış niteliğinde bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğidir⁹⁸. Burada ispat ölçüsü olarak tam ispat arandığı için davacı eşin,

---

⁹⁴ **Saymen/ Elbir**, s. 247; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 108; **Akıntürk/ Ateş**, s. 249; **Kılıçoğlu**, s. 120-121; **Arslan**, s. 18; **İnal**, s. 86; **Okan Koç**, s. 55.

⁹⁵ **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 108; **Akıntürk/ Ateş**, s. 250-251; **Kılıçoğlu**, s. 121; **Okan Koç**, s. 60.

⁹⁶ **Schwarz**, s. 147; **Saymen/ Elbir**, s. 247; **Feyzioğlu**, s. 270; **Öztan**, s. 660; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 107; **Akıntürk/ Ateş**, s. 249; **Kılıçoğlu**, s. 119; **İnal**, s. 85; **Çelik**, s. 37.

⁹⁷ **Schwarz**, s. 147; **Tekinay**, s. 219; **Feyzioğlu**, s. 271; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 107; **Akıntürk/ Ateş**, s. 251; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 108; **Tutumlu**, s. 910; **Çelik**, s. 39; **Aksakal**, s. 111-112. Yarg. 2. HD. T. 27.02.2018, E. 2018/1054, K. 2018/2622, "...kadının ceza dosyasındaki fiziksel şiddete dair raporunda belirtildiği üzere de, erkeğin kadının saçlarını kopardığının anlaşıldığı, bu haliyle davalı erkeğin, davacı kadına pek kötü ve onur kırıcı davranışta bulunduğuunun (TMK m. 162) kabulü zorunlu hale gelmiştir." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari> (E.T. 24.11.2023); Yarg. 2. HD. T. 09.02.2016, E. 2015/11596, K. 2016/2155, <https://www.lexpera.com.tr/>, (E.T. 24.11.2023).

⁹⁸ **Çelik**, s. 39; **Aksakal**, s. 111.

hayatına kast edildiğini, kendisine pek kötü veya ağır derecede onur kırıcı davranışta bulunulduğunu ispatlaması gerekmektedir⁹⁹.

3. Suç İşleme veya Haysiyetsiz Hayat Sürme

TMK m. 163' de küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme olmak üzere iki ayrı boşanma sebebi aynı maddede düzenlenmiştir. Küçük düşürücü suç işleme veya haysiyetsiz hayat sürme sebebiyle açılacak boşanma davası herhangi hak düşürücü süreye tabi olmayıp her zaman açılabilir¹⁰⁰.

Eşlerden biri, toplumun ahlak anlayışı gereği güçlü bir şekilde reddettiği, meydana çıktığında insana utanç veren, yüz kızartan, küçük düşüren bir suç işlerse diğer eş boşanma davası açabilir¹⁰¹. Hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, evrakta sahtecilik, irtikap, rüşvet, zimmet, hileli iflas, kaçakçılık gibi suçlar küçük düşürücü suç örnek olarak gösterilebilir¹⁰².

Haysiyetsiz hayat sürme, toplumun ahlak anlayışına göre namus, şeref ve haysiyet kavramlarıyla bağdaşmayacak biçimde sürekli olarak yaşamaktır¹⁰³. Şerefsiz bir meslek veya sanatın yapılması, randevu evi işletme, muhabbet tellallığı yapma, uyuşturucu ve alkol düşkünlüğü, kumarbazlık, homoseksüellik,

---

⁹⁹ Çelik, s. 39; Tutumlu, s. 910.

¹⁰⁰ Ancak doktrin bazı yazarlar haysiyetsiz hayat sürme sona ermesinin üzerinden uzun süre geçmişse dava açamayacağı görüşündedirler. (Schwarz, s. 148; Köprülü/ Kaneti, s. 156; Tekinay, s. 225; Feyzioğlu, s. 275; Arslan, s. 27; Tutumlu, s. 918; İnal, s. 95.)

¹⁰¹ Tekinay, s. 223; Akıntürk/ Ateş, s. 252;

¹⁰² Schwarz, s. 148; Saymen/ Elbir, s. 248; Öztan, s. 662-663; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 109; Erdem/ Makaracı Başak, s. 109; Kılıçoğlu, s. 123; Tutumlu, s. 915; İnal, s. 93.

¹⁰³ Köprülü/ Kaneti, s. 156; Arslan, s. 27; Öztan, s. 665; Akıntürk/ Ateş, s. 253; Erdem/ Makaracı Başak, s. 110.

Atatürk'e hakaret gibi haller sürekli olması şartıyla haysiyetsiz bir hayat sürme olarak nitelendirilebilir¹⁰⁴.

Küçük düşürücü suç işleme veya haysiyetsiz hayat sürme, özel, kusura dayalı ve nisbi bir boşanma sebebi olduğundan dolayı hâkimin boşanmaya karar verebilmesi için davacı eşin, davalı eşin küçük düşürücü suç işlediğini veya haysiyetsiz hayat sürdüğünü ispatlamasının yanında hâkimin, davacı eş açısından ortak hayatın çekilmez hale gelip gelmediğini de araştırması gerekir¹⁰⁵. Dolayısıyla burada ispatın konusu, küçük düşürücü suç işleme veya haysiyetsiz hayat sürmenin gerçekleşip gerçekleşmediği ve bu durumun davacı eş açısından ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediğidir¹⁰⁶. Bu durumda diğer eşin küçük düşürücü suç işleyip işlemediği hususunda doğrudan ispat aranmalıdır. Haysiyetsiz yaşam sürüp sürmediği ve ortak hayatın çekilmez hale gelip gelmediği hususlarında ise dolaylı ispat yeterli kabul edilmelidir.

4. Terk

Terk sebebiyle boşanma TMK m. 164' de düzenlenmiştir. Terk, eşlerden birinin evlilik birliğinin kendisine yüklediği görevleri yerine

¹⁰⁴ Schwarz, s. 148; Saymen/ Elbir, s. 249; Köprülü/ Kaneti, s. 156; Tekinay, s. 226; Feyzioğlu, s. 275; Arslan, s. 27; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 110; Akıntürk/ Ateş, s. 253; İnal, s. 95.

¹⁰⁵ Köprülü/ Kaneti, s. 156-157; Saymen/ Elbir, s. 249; Öztan, s. 664-665; Akıntürk/ Ateş, s. 253; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 109; Kılıçoğlu, s. 122-123; Erdem/ Makaracı Başak, s. 111; Tutumlu, s. 916; İnal, s. 95.

¹⁰⁶ Aksakal, s. 113; Çelik, s. 42. Yarg. 2. HD. T. 19.03.2015, E. 2014/20560, K. 2015/4947, "Davalının, on iki yaşında bir kız çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu, suçu sabit görülerek bundan dolayı ceza aldığı yapılan soruşturma ve toplanan delillerden anlaşılmaktadır...Dava Türk Medeni Kanununun 163. maddesinde yer alan "küçük düşürücü suç işleme" sebebine dayanılarak açılmıştır, işlenen suçun niteliğine göre davacının dava açması karşısında onunla birlikte yaşamayı kendisinden beklenemeyeceği açık ve tartışmasızdır. Boşanma sebebi gerçekleşmiştir." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 24.11.2023).

getirmemek amacıyla ortak konuttan ayrılarak diğer eşi bırakıp gitmesi ya da haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmemesidir¹⁰⁷.

Terk sebebiyle boşanma davasının açılabilmesi için bazı şartların birlikte sağlanması gerekir. İlk olarak eşlerden birisi, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla diğerini terk etmiş veya haklı bir sebebi olmaksızın ortak konuta dönmemiş ya da haklı bir sebeple ortak konuttan ayrılmış fakat sebep sona ermesine rağmen ortak konuta dönmemiş olmalıdır¹⁰⁸. TMK m. 164/1'in son cümlesine göre, ayrıca ortak konuttan ayrılmaya zorlanan veya ortak konuta dönmesi engellenen eş de terk sebebiyle boşanma davası açabilir¹⁰⁹. İkinci olarak ayrılığın en az altı ay sürmüş ve halen devam ediyor olması gerekir. Terk eden eş, sadece sürenin kesilmesi amacıyla yani kötü niyetli olmamak şartıyla, altı ay dolmadan ortak konuta geri dönerse süre kesilir ve bir süre sonra tekrar terk ederse süre yeniden işlemeye başlar¹¹⁰.

Son olarak dava açılmadan önce terk edilen eşin terk eden eşe ortak konuta dönmesi için ihtar çekmesi ve ihtara rağmen terk eden eşin ortak konuta dönmemiş olması gerekir¹¹¹. Çünkü terk sebebiyle boşanma davalarında ihtar özel dava şartıdır¹¹². Davaya hakkı olan

¹⁰⁷ **Ayan, Nursen**, Terk Nedeniyle Boşanma, SÜHFD., C. 15, S. 1, Y. 2007, s. 39-54, s. 45; **Arslan**, s. 34; **Öztan**, s. 666; **Akıntürk/ Ateş**, s. 254; **Kılıçoğlu**, s. 126; **Tutumlu**, s. 925.

¹⁰⁸ **Schwarz**, s. 149; **Akıntürk/ Ateş**, s. 255; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 112; **Kılıçoğlu**, s. 129; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 114; **Ayan**, s. 46.

¹⁰⁹ **Söz konusu hükmün adi kanunî karine olduğu** hakkında bkz. yuk. II Başlık B, 1. Yarg. 2. HD. T. 24.02.2021, E. 2020/2658, K. 2021/1627, "...Davalı-davacı erkeğin, eşine 02.10.2013 ve 16.01.2014 tarihlerinde ayrı ayrı terk ihtarını gönderdiği, eşinin evden ayrılmasından sonra evin kilidini değiştirdiği sabittir. Gerçekleşen bu durum karşısında davalı-davacı erkeğin ihtarının samimi olmadığı anlaşılmaktadır." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 24.11.2023).

¹¹⁰ **Akıntürk/ Ateş**, s. 256; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 113; **Kılıçoğlu**, s. 129.

¹¹¹ **Tekinay**, s. 236; **Akıntürk/ Ateş**, s. 256-157; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 112-113; **Kılıçoğlu**, s. 129-130.

¹¹² **Fezyioğlu**, s. 284; **Öztan**, s. 671.

eşin istemi üzerine hâkim veya noter, esasını incelemeyen yapacağı ihtarda terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur (TMK m. 164/2). Ancak, ihtarın çekilebilmesi için en az dört aylık aylık sürenin ayrı geçirilmiş olması gerekir. Boşanma davasının açılabilmesi için ise ihtarın üzerinden iki ay geçmiş ve terk eden eşin ortak konuta dönmemiş olması şarttır¹¹³.

Terk, özel, kusura dayanan ve mutlak boşanma sebebi olduğundan terk sebebiyle açılan boşanma davasında, hâkimin terk nedeniyle ortak hayatın diğer eş açısından çekilmez hale gelip gelmediğini araştırmasına gerek olmayıp terke ilişkin hususlar ispat edilmişse boşanmaya karar vermesi gerekir¹¹⁴. Terk sebebiyle açılan boşanma davasında ispatın konusu, davalı eşin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek amacıyla davacı eşini terk ettiği, terkin en az altı aydır devam ettiği ve usulüne uygun olarak çekilmiş bir ihtar olmasına rağmen davalının ortak konuta dönmemiş olduğudur¹¹⁵.

5. Akıl Hastalığı

TMK m. 165' e göre akıl hastalığı sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için, akıl hastalığının evlenmeye engel teşkil edecek nitelikte olması (TMK m. 145/3), hastalığın dava açıldığı sırada mevcut olması, hastalığın iyileşmeyeceğinin resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesi ve hastalık nedeniyle ortak hayatın diğer eş için çekilmez hale gelmiş olması gerekmektedir¹¹⁶. Ancak evlenmeden

¹¹³ **Özta**n, s. 669-670; **Akıntürk/ Ateş**, s. 256-257; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 112-113; **Kılıçoğlu**, s. 130-131; **Çelik**, s. 45.

¹¹⁴ **Tekinay**, s. 238; **Feyzioğlu**, s. 279; **Özta**n, s. 674; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 111; **Akıntürk/ Ateş**, s. 258; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 119; **Ayan**, s. 42-43; **Çelik**, s. 45; **Tutumlu**, s. 940

¹¹⁵ **Aksakal**, s. 114-115; **Çelik**, s. 46.

¹¹⁶ **Erol, Yasemin**, Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma, SÜHFD., Y. 2011, C. 19, S. 1, s. 119-149, s. 127-133; **Özta**n, s. 676-678; **Akıntürk/ Ateş**, s. 259-260; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 115; **Kılıçoğlu**, s. 133-134; **Aksakal**, s. 114-115; **Çelik**, s. 47; **Tutumlu**, s. 977-979; Yarg. 2. HD. T. 31.05.2018, E. 2018/3075, K. 2018/7120, "...Mahkemece akıl hastalığı hukuki sebebi ile boşanmaya (TMK m. 165) karar verilmiş ise de; ...Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Bilirkişi Kurulundan

önceki akıl hastalığı evlenme engeli olduğu ve buna rağmen yapılan evlilikler mutlak butlanla batıl olduğu için boşanma sebebi olan akıl hastalığı, evlenmeden sonraki akıl hastalığıdır¹¹⁷. Akıl hastalığı, özel, kusura dayanmayan¹¹⁸ ve nisbî bir boşanma sebebidir¹¹⁹. Akıl hastalığı sebebiyle açılan boşanma davasında hâkimin boşanmaya karar

alınan 23.10.2014 tarihli sağlık kurulu raporunda, davalının akıl hastalığının geçmesine olanak bulunmadığı yönünde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır Bu durumda alınan rapor Türk Medeni Kanununun 165. maddesi kapsamı karşısında yetersiz olup hüküm vermeye elverişli değildir. O halde davalı erkek hakkında tam teşekküllü devlet hastanesi veya üniversite hastanesinden Türk Medeni Kanununun 165. maddesi gereğince, davalı erkeğin akıl hastası olup olmadığı, mevcut bir hastalık varsa bu hastalığın diğer eş yönünden çekilmezlik unsuru taşıyıp taşımadığı ve hastalığın geçmesine olanak bulunup bulunmadığı konusunda sağlık kurulundan rapor alınarak, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup; bozmayı gerektirmiştir.”

<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

¹¹⁷ Tekinay, s. 239; Feyzioğlu, s. 296; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s. 115; Akıntürk/ Ateş, s. 259; Kılıçoğlu, s. 130-133; Erdem/ Makaracı Başak, s. 121; Erol, s. 128, Yazar hastalığın evlilik öncesi veya sonrasında ortaya çıkmasının bir öneminin olmadığı ancak evlilik öncesinde ortaya çıkmış bir hastalık varsa diğer eş isterse mutlak butlan isterse boşanma davası açabileceği görüşündedir.

¹¹⁸ Yarg. 2. HD. T. 12.02.2016, E. 2015/11715, K. 2016/2262, “Davacının davası evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine ve akıl hastalığı nedenine (TMK m. 166/1 ve TMK m. 165) dayanmaktadır. Ancak mahkemece taraflar eşit kusurlu bulunarak Türk Medeni Kanunu'nun 166/1 . maddesi uyarınca boşanmalarına karar verilmiş ve hüküm sadece davalı tarafından temyiz edilmiştir. Davalının akıl hastalığı sebebiyle kısıtlandığı görülmektedir. Akıl hastası olan eşin davranışları iradi kabul edilemez. İradi olmayan davranışlar sebebiyle kadına kusur yüklenemez. Böyle olunca da, kadının kusurlu olduğundan bahisle "evlilik birliğinin temelinden" sarsıldığı gerekçesiyle boşanma kararı verilemez. O halde davacı tarafından açılan boşanma davasının reddine karar verilmesi gerekirken, usul ve yasaya aykırı olarak kabulü doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.”

<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

¹¹⁹ Akıntürk/ Ateş, s. 260; Aksakal, s. 114-115; Tutumlu, s. 979; İnal, s. 146; Çelik, s. 47.

vermesi için akıl hastalığının ispatlanmış olması yeterli olmayıp, hastalığın ortak hayatı diğer eş için çekilmez hale getirip getirmediğini de araştırması gerekmektedir¹²⁰. Dolayısıyla ispatın konusu, davalı eşin akıl hastası olup olmadığı ve hastalığın davacı eş açısından ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediğidir¹²¹. Akıl hastalığının diğer eş açısından ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediği hususunda dolaylı ispat yeterli görülmemeli ve doğrudan ispat aranmalıdır.

B. GENEL BOŞANMA SEBEPLERİ

1. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması TMK m. 166/1-2' de düzenlenmiştir. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması, eşler arasında çok ciddi ve şiddetli geçimsizliğin veya anlaşmazlığın bulunmasıdır¹²². Eşler arasında evliliği devam ettirme istek ve arzusu kalmamış, düşünce ve duygu birliği yok olmuş, karşılıklı sevgi ve saygı ortadan kalkmış ise evlilik birliği temelinden sarsılmıştır¹²³. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için kusur aranmadığından eşlerden her ikisinin kusurlu veya kusursuz olması ya da birinin kusurlu diğerinin kusursuz

¹²⁰ Schwarz, s. 151; Tekinay, s. 239-240; Feyzioğlu, s. 297-298; Köprülü/ Kaneti, s. 166; Saymen/ Elbir, s. 253-254; Öztan, s. 676-677; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 115; Akıntürk/ Ateş, s. 260; Erdem/ Makaracı Başak, s. 122; Kılıçoğlu, s. 134; Tutumlu, s. 979; İnal, s. 146; Arslan, s. 72. Yarg. 2. HD. T. 18.01.2016, E. 2015/26518, K. 2016/782, "...Mahkemece, taraflar arasında daha önce ... Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/900 esas sayılı dosyası ile açılan şiddetli geçimsizliğe ilişkin davanın yargılaması sırasında aldırılan 17.02.2010 tarihli ve davalıya "psikoz" teşhisi konulan rapora itibar edilerek dava reddedilmiştir. Davalıda mevcut olduğu belirlenen hastalığının ortak hayatı diğer eş için çekilmez hale getirip getirmediği ve hastalığının geçmesine olanak bulunup bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporu ile tespit edilmeden, yetersiz bilirkişi raporu ile yetinilerek davanın reddine karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

¹²¹ Aksakal, s. 114-115; Çelik, s. 48.

¹²² İnal, s. 155; Akıntürk/ Ateş, s. 262.

¹²³ Schwarz, s. 153; Köprülü/ Kaneti, s. 169; Akıntürk/ Ateş, s. 263.

olmasının önemi yoktur¹²⁴. Ancak davacının kusuru daha ağır ise ve davalı açılan davaya itiraz edip davacının daha kusurlu olduğunu ispatlarsa dava reddedilir¹²⁵. Bununla birlikte, itiraz hakkının kullanılması dürüstlük kuralına uygun değilse ve evliliğe devam edilmesinde davalı ve varsa müşterek çocuklar için korumaya değer bir yarar kalmamışsa, hâkim itiraza rağmen boşanmaya karar verebilir¹²⁶.

¹²⁴ **Schwarz**, s. 153; **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s. 116; **Akıntürk/ Ateş**, s. 266; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 131; **İnal**, s. 159; **Uçar Toksöz**, s. 51; **Aksakal**, s. 117. Yarg. 2.HD. T. 25.11.2021, E. 2021/7286, K. 2021/8751, "Türk Medeni Kanunu'nun 166 ncı maddesinde "Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerin her birinin boşanma davası açabileceği" hükme bağlanmıştır. Bu hükmü, tamamen kusurlu eşin de dava açabileceği ve yararına boşanma hükmü elde edebileceği biçiminde yorumlamak ve değerlendirmek doğru değildir. Çünkü böyle bir düşünce, kimsenin kendi eylemine ve tamamen kendi kusuruna dayanarak bir hak elde edemeyeceği yönündeki temel hukuk ilkesine aykırı düşer. Diğer taraftan gene böyle bir düşünce tek taraflı irade ile sistemimize aykırı bir boşanma olgusunu ortaya çıkarır. Boşanmayı elde etmek isteyen kişi karşı tarafın hiçbir eylem ve davranışı söz konusu olmadan, evlilik birliğini, devamı beklenmeyecek derecede temelinden sarsar, sonra da madem ki birlik artık sarsılmış diyerekten boşanma doğrultusunda hüküm kurulmasını talep edebilir. Öyle ise Türk Medeni Kanunu'nun 166 ncı maddesine göre boşanmayı isteyebilmek için tamamen kusursuz ya da az kusurlu olmaya gerek olmayıp, daha fazla kusurlu bulunan tarafın dahi dava hakkı bulunmakla beraber, boşanmaya karar verilebilmesi için davalının az da olsa kusurunun varlığı ve bunun belirlenmesi kaçınılmazdır. Az kusurlu eş boşanmaya karşı çıkarsa bu halin tespiti dahi tek başına boşanma kararı verilebilmesi için yeterli olamaz. Az kusurlu eşin karşı çıkması hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmalı, eş ve çocuklar için korunmaya değer bir yararın kalmadığı anlaşılmalıdır (TMK m. 166/2)." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

¹²⁵ **Akıntürk/ Ateş**, s. 267; **Arslan**, s. 80.

¹²⁶ **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 132; **Uçar Toksöz**, s. 56; **Orasan**, s. 89; **Çelik**, s. 50.

Boşanmaya sebep olan vakıaların çeşitliliği ve öngörülemezliği nedeniyle diğer boşanma sebeplerinden farklı olarak, kanunda boşanmaya sebep olacak tüm vakıalar belirlenemediğinden evlilik birliğinin temelinden sarsılması genel bir boşanma sebebidir¹²⁷. Evlilik birliğini temelinden sarsacak derecede ciddi ve şiddetli olan ve eşler arasında geçimsizliğe ve anlaşmazlığa yol açan vakıalar boşanma sebebi teşkil etmektedir. Çocuklar için tehlikeli olan bulaşıcı hastalıklar, iktidarsızlık, ihmal, ağır kusur veya düşüncesizlikten meydana gelen ekonomik bozukluklar, eşlerin birbirlerini küçük düşürmesi, eşlerin birbirlerinin dini veya milli değerlerini aşağılaması, fiziksel, cinsel veya ekonomik şiddet, eşin diğer eşin akrabalarına karşı düşmanca hareketlerde bulunması, diğer eşin rızası olmaksızın hamileliğe engel olması ve hamileliğe son vermesi vb. durumlar örnek olarak gösterilebilir¹²⁸.

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması nisbi bir boşanma sebebi olduğundan hâkimin boşanmaya karar verebilmesi için evlilik birliğini temelinden sarstığı iddia edilen vakıaların ispatlanmış olması tek başına yeterli olmayıp, söz konusu vakıaların eşlerden birisi veya her ikisi açısından ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediğini araştırması gerekmektedir¹²⁹. Dolayısıyla ispatın konusu, evlilik birliğini temelinden sarstığı iddia edilen vakıalar ve bu vakıaların eşlerden birisi veya her ikisi açısından ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediği hususudur¹³⁰. Ayrıca davalı eş, söz konusu

---

¹²⁷ Köprülü/ Kaneti, s. 167; Saymen/ Elbir, s. 254; Akıntürk/ Ateş, s. 261; Kılıçoğlu, s. 135; Uçar Toksöz, s. 40; Aksakal, s. 117.

¹²⁸ Örneklerin tamamı için bkz. Schwarz, s. 153-154; Tekinay, s. 188-190; Feyzioğlu, s. 310-311; Köprülü/ Kaneti, s. 168-169; Saymen/ Elbir, s. 255; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 118; Akıntürk/ Ateş, s. 263-264; Kılıçoğlu, s. 137-138; Tutumlu, s. 991-992; Uçar Toksöz, s. 59-103; Orasan, s. 66-68; İnal, s. 156; Arslan, s. 78.

¹²⁹ Schwarz, s. 155; Feyzioğlu, s. 306; Köprülü/ Kaneti, s. 169; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 117; Kılıçoğlu, s. 136; Erdem/ Makaracı Başak, s. 123; Uçar Toksöz, s. 41; Arslan, s. 77. Bkz. Yarg. 2.HD. T. 04.11.2021, E. 2021/8609, K. 2021/8119, <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

¹³⁰ Aksakal, s. 117; Tutumlu, s. 999; Çelik, s. 551.

vakıaların evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olmadığı, ortak hayatın halen sürdürülebilir olduğu savunmasında bulunuyorsa bunları ispatlamalıdır¹³¹. Davalı bu savunmasını doğrudan veya dolaylı olarak ispat edebilir. Örneğin davalı eşin evlilik birliğini temelden sarstığı iddia edilen vakıadan sonra davacı eşle aynı evde karı-koca gibi yaşamaya devam ettiklerini ispat etmesi dolaylı olarak ortak hayatın halen sürdürülebilir olduğunu da ispatlar.

2. Anlaşmalı Boşanma

Anlaşmalı boşanma TMK m. 166/3' de düzenlenmiştir. En az bir yıldır evli olan eşlerin boşanmayı birlikte talep etmeleri veya birinin açmış olduğu boşanma davasını diğerinin de kabul etmesi sonucunda eşlerin boşanma konusunda anlaşmaları, evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olduğuna karine teşkil eder¹³². Anlaşmalı boşanma davalarında taraflar avukatla temsil edilseler bile hâkimin tarafları bizzat dinlemesi gerekir¹³³. Hâkimin, tarafların yapmış oldukları anlaşmada yer alan boşanma, boşanmanın malî sonuçları ve çocukların durumuna ilişkin düzenlemeleri uygun bulması gerekir¹³⁴. Ancak hâkim anlaşmayı uygun bulmazsa tarafların ve çocukların yararlarını göz önünde tutarak gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir¹³⁵. Anlaşma, yapılan değişikliklerin taraflarca kabul edilmesiyle geçerli olur ve hâkim boşanmaya hükmedebilir.

---

¹³¹ Çelik, s. 52.

¹³² Kılıçoğlu, s. 141; Akıntürk/ Ateş, s. 269; Topuz, s. 68; Özbay/ Çelik, s. 31; Aksakal, s. 131; Topak, s. 302; Orasan, s. 94; Aras, s. 16. Varsayım olduğu yönündeki görüşler için bkz. Öztan, s. 693; Dural/ Öğüz/ Gümüş, s. 120; Tekin Melik, s. 67; Uçar Toksöz, s. 174.

¹³³ Dural/ Öğüz/ Gümüş, s. 120; Akıntürk/ Ateş, s. 270-271; Erdem/ Makaracı Başak, s. 135; Kılıçoğlu, s. 143-144; Tekin Melik, s. 95; Uçar Toksöz, s. 141; Orasan, s. 103.

¹³⁴ Akıntürk/ Ateş, s. 271.

¹³⁵ Erdem/ Makaracı Başak, s. 139-140; Tutumlu, s. 1040; Tekin Melik, s. 100-101; Çelik, s. 53; Orasan, s. 105.

Genel ve mutlak bir boşanma sebebi olan anlaşmalı boşanmada ise gerçek anlamda ispatı gereken bir durum yoktur¹³⁶. Zira anlaşmalı boşanmada, her ne kadar anlaşmanın taraflar ve çocuklar açısından uygun olduğunu ve tarafların anlaşmayı serbest iradeleriyle düzenledikleri hususunda hâkimi ikna etmeleri gerekiyorsa da bu teknik anlamda bir ispat değildir. Nitekim ispatın konusu tarafların üzerinde anlaşamadıkları çekişmeli vakialardır. Anlaşmalı boşanmada ise ispatın konusu olabilecek herhangi bir çekişmeli vakıa bulunmadığından ispat faaliyetine gerek bulunmaz¹³⁷. Dolayısıyla TMK m. 166/3'deki şartları taşıyan bir anlaşmalı boşanma davasında, eşlerin boşanma konusunda anlaşmış olmaları evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına ilişkin kesin kanunî karine sayıldığından hâkim boşanmaya karar vermek zorundadır¹³⁸.

3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması

Ortak hayatın yeniden kurulamaması, TMK m. 166/4'te düzenlenmiştir. Ortak hayatın kurulamaması veya fiilî ayrılık sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için, daha önce herhangi bir nedenle boşanma davası açılmış ve mahkemece reddedilmiş olması, ret kararının kesinleşmesinden itibaren üç yıl geçmesine rağmen ortak hayatın yeniden kurulamaması ve eşlerden birinin boşanma davası açması gerekir. Üç yıllık süre içerisinde ortak hayatın yeniden kurulamamış olması evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına ilişkin kesin kanunî karine teşkil eder¹³⁹.

---

¹³⁶ **Aksakal**, s. 119; **Çelik**, s. 54; **Uçar Toksöz**, s. 127, Yazara göre anlaşmalı boşanma ne özel ne de genel boşanma **sebebidir**. Bir boşanma yöntemidir.

¹³⁷ **Aksakal**, s. 119-120; **Çelik**, s. 54.

¹³⁸ **Tekin Melik**, s. 93; **Orasan**, s. 94; **Tutumlu**, s. 1057; **Çelik**, s. 54.

¹³⁹ **Kılıçoğlu**, s. 144; **Orasan**, s. 110; **Özbay/ Çelik**, s. 32; **Aksakal**, s. 131; **Topak**, s. 302. Yarg. 2.HD. T. 16.03.2017, E. 2015/22362, K. 2017/2707, "Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış ve reddedilmiş bir davanın varlığı, ret kararının kesinleşmesinden başlayarak üç yıl geçmesi ve bu süre içinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayatın yeniden kurulmamış olması "birliğin temelinden

Ortak hayatın yeniden kurulamaması veya fiili ayrılık mutlak boşanma sebebi olduğundan davacı eşin daha önce bir boşanma davası açıldığını ve bu davanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesinin üzerinden üç yıl geçmesine rağmen ortak hayatın kurulamadığını ispat etmesi yeterlidir. Bu hususların gerçekleştiği ispatlandığı takdirde hâkim boşanmaya karar vermek zorundadır¹⁴⁰. Zira kesin kanunî karinenin temeli ispatlandığından hâkimin karine sonucunu yani evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını kabul etmesi zorunludur¹⁴¹. Boşanmak istemeyen davalı eş ise karine temelinin gerçekleşmediğini ve üç yıllık süre içerisinde ortak hayatın kısa süreliğine de olsa kurulduğunu ispat etmelidir¹⁴².

---

sarsılmış sayılmasına" yasal karine teşkil eder." (TMK m.166/son)."
<https://www.lexpera.com.tr/>, (E.T. 25.11.2023).

¹⁴⁰ **Dural/ Öğüz/ Gümüş**, s. 124; **Kılıçoğlu**, s. 146-147; **Öztaş**, s. 705; **Erdem/ Makaracı Başak**, s. 144; **Tutumlu**, s. 1087; **Orasan**, s. 110; **Çelik**, s. 57.

¹⁴¹ **Akkaya**, s. 450; **Aksakal**, s. 121.

¹⁴² **Aksakal**, s. 121; **Çelik**, s. 57-58. Yarg. 2. HD. T. 13.01.2021, E. 2020/5050, K. 2021/103, "4721 sayılı TMK'nın 166/4 maddesi "Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir." hükmünü haizdir. Davalı kadın cevap dilekçesinde bu geçen süre zarfında ortak günlerde ortak çocuklarla birlikte eşinin ve kendisinin bir araya geldiklerini İleri sürmüştür. Davalı kadının cevap dilekçesinde açıkça ortak hayatın yeniden tesis edildiğine dair bir savunması mevcut olmadığı gibi davalı kadının tanıklarının beyanları soyut nitelikte olup dayanak davanın reddinin kesinleştiği tarihten bu yana ortak hayatın kurulduğunu kabule elverişli değildir. Bu durumda 4721 sayılı TMK'nın 166/son maddesi koşulları gerçekleşmiştir. Boşanmaya karar verilmesi gerekirken, yasal olmayan gerekçelerle davanın reddi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (E.T. 25.11.2023).

SONUÇ

Boşanma davalarının, sadece davanın taraflarını değil, aynı zamanda kamuyu da ilgilendiren nitelikleri dolayısıyla özellikle usul kuralları açısından diğer hukuk davalarından ayrılan yönleri vardır. Bu durum farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Usule ilişkin bu sorunlardan en önemlisinin “ispat” olduğu söylenebilir. Kanun koyucu, boşanma davalarının bu farklılığı ve önemi nedeniyle Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ve Türk Medeni Kanunu'nun 184'üncü maddesinde usule ilişkin özel hükümlere yer vermiştir. Burada düzenlenmeyen hallerde ise yapılan atıf gereği Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

Boşanma davalarında ispat yükü özel olarak düzenlenmediğinden TMK m. 6 ve HMK m. 190 hükümleri gereği davacı taraf iddia ettiği boşanma sebebini ispatla yükümlüken davalı taraf savunmasının temelini oluşturan maddi vakıaları ispat yükü altındadır. Boşanma davalarında diğer davalardan farklı olarak tarafların ikrarı hâkimi bağlamadığından iddia veya savunmanın temelindeki vakıaların ikrar edilmesi ispat ihtiyacını ortadan kaldırmamakta ve tarafların ispat yükümlülüğü devam etmektedir.

Boşanma davalarında kural olarak serbest delil sistemi kabul edildiğinden vakıaların ispatında her türlü delil kullanılabilir. Ancak bazı durumlarda kanun koyucu ispat şeklini yani hangi tür delil veya delillerin kullanılabileceğini özel olarak düzenlemiştir. TMK m. 184 gereği boşanma davalarında yemin delili kullanılamayacağı, tarafların ikrarının hâkimi bağlamayacağı, TMK m. 165 gereği akıl hastalığının geçmesinin mümkün olmadığını sağlık kurulu raporuyla ispat edilebileceği bu düzenlemelere örnektir.

Doktrindeki baskın görüş, boşanma davalarında ispat ölçüsünün tam ispat olduğu yönündedir. Ancak hâkim, davada ileri sürülen maddi vakıaların mevcut olduğuna vicdanen kanaat getirmezse bu vakıalar ispat edilmiş olsalar dahi davayı reddedebilir. Bu sebeple boşanma davalarında tam ispatın yanı sıra hâkimde

vicdani kanaatin de oluşması şartıyla yaklaşık ispat da yeterli kabul edilmelidir.

Boşanma davalarında asıl ispat faaliyeti doğrudan ispat olmakla birlikte boşanma sebeplerinin temelindeki vakıaların ispatının zorluğundan dolayı, emareler ve karineler aracılığıyla ispat da mümkündür. TMK m. 166/3 ve TMK m. 166/4'de düzenlenen anlaşmalı boşanma ve ortak hayatın yeniden kurulması sebebiyle açılan davalarda, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına ilişkin kesin kanuni karine bulunmaktadır. Terk sebebiyle açılan boşanma davalarından TMK m. 164/1 hükmü ise varsayım değil adi kanunî karinedir.

Zina, hayata kast veya pek kötü ya da onur kırıcı davranış, terk, anlaşmalı boşanma ve ortak hayatın yeniden kurulamaması gibi mutlak boşanma sebeplerine dayalı açılan boşanma davalarında ispatın konusu dayanılan boşanma sebebinin temelinde yer alan vakıaların varlığıdır. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin temelinden sarsılması gibi nisbi boşanma sebeplerine dayalı olarak açılan boşanma davalarında ispatın konusu ise boşanma sebebinin temelinde yer alan vakıaların varlığı ve ortak hayatın çekilmez hale gelip gelmediği hususudur.

KAYNAKÇA

Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya, Türk Medeni Hukuku, C. 2, Aile Hukuku, 19. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2016.

Akil, Cenk, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü (TMK m. 184), Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan, C. II, Ankara 2013, s. 1319-1354.

Akkaya, Tolga, Medeni Usul Hukuku Bakımından Boşanma Davası, Yetkin Yayınları. Ankara 2018.

Aksakal, Aslıhan, Boşanma Davalarında Delillerin Toplanması ve İncelenmesi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Albayrak, Hakan, Medeni Usul Ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

Aras, Bahattin, Aile Mahkemelerinde Yargılama Usulü, ABD, C. 65, S. 2, Y. 2007, s. 158-178.

Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder/ Taşpınar Ayvaz, Sema/ Hanağası, Emel, Medenî Usûl Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Arslan, Yusuf, Boşanma Davaları, Balkanoğlu Matbaacılık, Ankara 1970.

Atalay, Oğuz, Pekcanitez Usul Medeni usul Hukuku, 15. Baskı, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2017.

Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/ Erdoğan, Ersin, Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Ayan, Nursen: Terk Nedeniyle Boşanma, SÜHFD., C. 15, S. 1, Y. 2007, s. 39-54.

Börü, Levent, Medeni Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2016.

Budak, Cem/ Karaaslan, Varol, Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, Ankara 2018.

Çalkın, Fahri , Hukuk Davalarında İspat Hakkının Kullanılmasının Şartları, ABD., S. 62, Y. 1949, s. 17-21.

Çelik, Ferhat, Boşanma Davalarında İspat ve Deliller, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Çiftçi, Pınar, Boşanma Sisteminin Yargılamada Doğurduğu Hak İhlalleri Ve İspat Sorunları, DEÜHFD., Y. 2014, C. 16, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ' e Armağan, s. 1741-1821. (Çiftçi, Boşanma)

Çiftçi, Pınar, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2018. (Çiftçi, İspat)

Dural, Mustafa/ Ögüz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku, C. 3, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.

Erdem, Mehmet/ Makaracı Başak, Aslı, Aile Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

Erol, Yasemin, Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma, SÜHFD., Y. 2011, C. 19, S. 1, s. 119-149.

Ersöz, Oğuz, Türk Hukukunda Zina Sebebiyle Boşanma, 2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2022.

Feyzioğlu, Feyzi N., Aile Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1986.

Görgün, Şanal/ Börü, Levent/ Toraman, Barış/ Kodakoğlu, Mehmet, Medenî Usûl Hukuku, 8. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Akara 2019.

Gürdoğan, Burhan, Boşanma Davlarında Usule İlişkin Hükümler, AÜHF Ellinci Yıl Armağanı 1925-1975 Boşanma Hukuku Haftası, C. II, Ankara 1977, s. 205-218.

İnal, Nihat, Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Boşanma ve Nafaka Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.

Keskin, Alper, Boşanma Davaları, C. 1, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.

Köprülü, Bülent/ Kaneti, Selim, Aile Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989.

Köroğlu, Emre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Türk Medeni Kanununa Göre İspat Yükü, YD., C. 43, S. 1, Y. 2017, s. 181-230.

Kurşuncu Arslandoğan, Birce, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

Okan Koç, Yasemin, Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış Sebebiyle Boşanma, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Merkezi, İstanbul 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Orasan, Feyza, Evlilik Birliğinin Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Özbay, İbrahim/ Çelik, Ferhat, Boşanma Davalarında İspat Yükü Ve Karineler, YD., C. 44, S. 2, s. 15-60.

Öztañ, Bilge, Aile Hukuku, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.

Petek, Hasan, Medeni Usul Hukukuna Hâkim Olan İlkeler Işığında Boşanma Davaları, İzBD., Y. 2000, C. 65, S. 3, s. 11-54.

Saymen, Ferit H./ Elbir, Halit K., Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C. III, İÜHF Yayınları, İstanbul 1957.

Schwarz, Andreaz B., Aile Hukuku I, (Çeviren Bülend Davran), 2. Baskı, İÜHF Yayınları İstanbul 1946.

Tanrıver, Süha, Medeni Usul Hukuku C. I, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Tekin Melik, Helin Neval, Anlaşmalı Boşanma, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.

Tekinay, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 1986.

Topak, Süleyman, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü, On iki levha Yayınları, İstanbul 2021.

Topuz, Gökçen, Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

Toraman, Barış, Medeni Usul Hukukunda İspat Hakkına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler, DEÜHFD., Y. 2014, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 1483-1523.

Tutumlu, Mehmet Akif, Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku, C. 1, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2009.

Uçar Toksöz, Derya, Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Umar, Bilge/Yılmaz, Ejder, İsbat Yüğü, 2. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1980.

Yalçınkaya, Namık/ Kaleli, Şakir, Boşanma Hukuku, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara 1987.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020HIZMETEÖZELKİTAP.pdf> (E.T. 18.04.2022).

<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>

<https://www.lexpera.com.tr/>

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TUKETICI KAVRAMI

* Hakemli Makale

Bahaeddin BERBER*
ORCID: 0009-0008-3825-6438

ÖZET

Tüketici kavramının tanımı, gerek 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da gerekse 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bazı farklılıklar bulunsa da esas itibariyle benzer şekilde yapılmıştır. İlgili tanımlardan tüketicinin, ticarî veya meslekî amaçla hareket etmeme ile tüzel veya gerçek kişi olmak üzere iki adet temel unsurunun olduğu anlaşılmaktadır. 1995 yılından beri hukuk dünyamızda bulunan tüketici kavramının tanımının her ne kadar basit ve anlaşılır olduğu düşünülse de gerçek hayattaki uyumsuzlıklara tatbiki her zaman kolay olmamaktadır. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketici işleminin uygulama alanının da genişletildiği göz önüne alındığında, tüketici sıfatının tespiti çok daha önemli bir hale gelmiştir. Çünkü kişinin tüketici olması halinde uyumsuzluğun çözümü için uygulanacak olan maddi hukuk kuralları ile görev, yetki ve ispat yüküne ilişkin usul hukuku kuralları da değişmektedir.

Bu kapsamda çalışmada, ticarî veya meslekî olmayan amacın ne olduğu ile hangi gerçek veya tüzel kişilerin tüketici olup olamayacağı üzerinde durulacaktır. Akabinde konuya ilişkin yargı kararları ile yargının konuya yaklaşımı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Tüketici, Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaç, Karma Amaç, Tacir, Tüzel Kişi.

ABSTRACT

Although there are some differences, the definition of the concept of consumer is essentially similar in both the Law No. 4077 on the Protection of Consumers and the Law No. 6502 on the Protection of Consumers. It is understood from the relevant definitions that the consumer has two basic elements: not acting for commercial or professional purposes and being a legal or natural person. Since 1995, the definition of the concept of consumer, which has been in our legal world, is not always easy to apply to real-life disputes, even though it is considered to be simple and understandable. With the Law No. 6502 on the Protection of Consumers, the determination of the

---

* Avukat – Konya Barosu, KTO Karatay Üniversitesi.

title of consumer has become much more important, considering that the scope of application of the consumer transaction has been expanded. Because, if the person is a consumer, the substantive law rules to be applied for the resolution of the dispute and the procedural law rules regarding the duty, authorization and burden of proof also change.

In this context, this study will focus on what constitutes a non-commercial or nonprofessional purpose and which natural or legal persons can be consumers. Subsequently, the judicial decisions and the judiciary's approach to the issue will be discussed.

Keywords:

Consumer, Non-commercial or Non-professional Purpose, Mixed Purpose, Merchant, Legal Person.

GİRİŞ

Sanayi devriminden sonra üretilen mal ve hizmetlerin sayısı oldukça artmıştır. Bu artış doğal olarak tüketimin de artmasına sebep olmuştur. Kişilerin kentlere göç etmesi, beyaz yakalı¹ olarak tabir edilen kesimin ortaya çıkması ve hızlı kentleşme gibi etkenler kişilerin hayat tarzını da değiştirmiştir. Bunlar da dolaylı olarak tüketimin artmasına sebep olmuştur. Ancak bu tüketim patlaması sebebiyle satıcı ve sağlayıcılar, tüketiciler karşısında çok güçlü bir konuma gelmiştir. Satıcı ve sağlayıcılar, mevcut güçlerini kullanarak tüketicileri sözleşme hükümleri hakkında müzakere edemez konuma getirmiştir. Burada satıcı ve sağlayıcıların güçlü olması dışında tüketicilerin bir mal veya hizmete doğrudan ulaşma amacı sebebiyle diğer hususları dikkate almama halinin de bulunduğunu belirtmek gerekir. Zira tüketici ilgili mal ve hizmete ulaşarak ihtiyacını gidermektedir. İşbu sebeplerden dolayı satıcı ve sağlayıcılar ile tüketiciler arasında bir güç dengesizliği oluşmuştur. Ancak bu güç

---

¹ Kesin olarak yapılmış bir tanımla bulunmamakla birlikte, ağırlıklı olarak zihni çalışma yapan ve asgari bir eğitim seviyesine sahip işçiler beyaz yakalı olarak tanımlanabilir. (Erdayı, A. Utku, Beyaz Yakalıların Tanımlanması Üzerine. İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2012, C. 14, S. 3, s. 78-79.)

dengesizliğini gözetmeksizin adi² ve ticarî ilişkiler dikkate alınarak hazırlanan kanunlar tüketicileri gerektiği gibi koruyamamaktadır. Bu sebeple hukuk sistemleri tüketicileri korumak adına özel düzenlemeler yapmışlardır. Türk Hukuku açısından bu yöndeki düzenlemeler esas itibariyle Anayasa m. 172, mülga 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun³ ile yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile yetki, ispat gibi hususlar açısından da tüketici korumuştur. Ayrıca TKHK ile tüketici işlemlerinin sınırları oldukça genişletilmiştir. Bu doğrultuda tüketici mahkemelerinin görev alanı da genişlemiştir. TKHK ve ilgili mevzuatın olaya uygulanması için bir tarafın tüketici diğer tarafın ise satıcı veya sağlayıcı olması gerekmektedir. İlk bakışta her ne kadar tespiti basit gibi görünse de özellikle uygulama açısından tüketicinin tespitinde bazı zorluklar yaşanmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde tüketicinin tanımından, ikinci bölümünde tüketicinin unsurlarından, üçüncü bölümde ise konuya ilişkin yargı kararlarından bahsedilecektir.

1. TÜKETİCİNİN TANIMI

Mülga 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketici "*Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır. Benzer şekilde TKHK'da da tüketici "*Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır⁴.

---

² Ticarî iş ve tüketici işlemi kapsamında olmayan bütün işler adi iş niteliğindedir. (**Bahtiyar**, Mehmet/**Biçer**, Levent, *Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016, C. 22, S. 3, s. 416.)

³ Bundan sonra "TKHK" olarak anılacaktır.

⁴ Kanun koyucunun subjektif sistemi (amaç teorisi) benimsediği yönünde bkz. **Aydoğdu**, Murat, *Tüketici Hukuku Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 41; **Tutumlu**, Mehmet Akif, *Tüketici Yargılaması Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 65; **Kara**, İlhan, *Tüketici Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 79; **Fırcioğulları**, Feray, *Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 22.

Kanun koyucu yeni düzenlemede “edinen, kullanan veya yararlanan” ifadesi yerine “hareket eden” eden ifadesini kullanmak suretiyle tüketicinin edindiği mal veya hizmeti şahsen kullanma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır⁵. Ayrıca “hareket eden” ifadesinin kullanılması ile ortada bir sözleşme olmasa da tüketici korunacaktır⁶.

Kanun koyucu ayrıca tüketici işlemi de tanımlamıştır. Buna göre tüketicinin taraf olduğu bütün sözleşmeler ve hukukî işlemler belirli bir tür sınırlandırılması olmaksızın tüketici işlemi kapsamında kabul edilmiştir. Kanun koyucu, tüketici işlemi tanımlarken karşı tarafın meslekî veya ticarî amaçla hareket ediyor olması gerektiğini de belirtmiştir. Meslekî ve ticarî amaçla hareket eden kişinin bir kamu tüzel kişisi olmasının da durumu değiştirmeyeceği isabetli bir şekilde belirtilmiştir. Kamu tüzel kişilerinden özel olarak bahsedilmesi de

---

5 **Aydoğdu**, Murat, Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 181; **Tutumlu**, s. 65-66; **Aktaş Çelik**, Ümran, Tüketici Hukuku Açısından Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 18-19. Hareket etme ifadesi ile culpa sorumluluğu açısından da tüketici sıfatının söz konusu olabileceği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 66.

6 Hareket etme ifadesinin kullanılmasıyla tüketici sözleşme kurulmadan önce ve sözleşme kurulduktan sonra da korunduğu yönünde bkz. **Aslan**, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s. 3; **Deryal**, Yayha/**Korkmaz**, Yakup, Yeni Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 50-51. “Somut olayda davacı, davalı markete alışveriş için gittiği sırada otomatik kapının kapanması sonucu bacağının kırılması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın karşılanması istemiyle eldeki davayı açmıştır. Dava konusu değerlendirildiğinde 28.5.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı yasa kapsamına göre Tüketici Mahkemesi görevlidir. Görev kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Bu durumda mahkemece tüketici mahkemesinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilmesi, gerekirken, davanın genel mahkemede görülmek suretiyle hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2017/2141 K. 2020/4242 T. 4.6.2020, www.lexpera.com.tr.

olası tartışmaların önüne geçmiştir. İşlemin karşı tarafı ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmediği takdirde artık bir tüketiciden ve dolayısıyla tüketici işleminden söz edilemez⁷. Bu halde adi veya ticarî bir iş söz konusu olacaktır.

Kanun koyucunun tüketici tanımından da anlaşılacağı üzere ticarî veya meslekî olmayan amaçla hareket etme ve gerçek veya tüzel kişi olma şartlarını taşıyanlar tüketici olarak kabul edilecektir. Aşağıda bu iki unsur ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. TÜKETİCİNİN UNSURLARI

I. Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaçla Hareket Etme⁸

Tüketici olan kişi ticarî veya meslekî amaç ile hareket etmemelidir. Örneğin; bir kahve dükkânı sahibinin kahve alması, bir öğretmenin derste kullanmak için tahta kalemi alması veya bir avukatın meslekî bir konuda eğitim alması ticarî veya meslekî amaca örnek olarak verilebilir. Böyle bir amacın varlığı halinde artık bir tüketiciden ve tüketici işleminden söz etmek mümkün değildir. Tüketicinin edindiği mal ve hizmet için ödediği bedeli başkasından elde etme amacı olmamalıdır⁹. Bu ifadeden tüketicinin edindiği mal

⁷ “Somut olayda, taraflar arasında araç satım sözleşmesi mevcut ise de, davalı, ikinci el aracının satan kişi olup, ticari veya mesleki amaçla hareket etmediğinden 6502 sayılı Kanunun 3/1-(i) maddesi anlamında "satıcı" sıfatını haiz olmayıp; aradaki ilişki de "tüketici işlemi" değildir. Bu nedenlerle uyuşmazlığın genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/3155 K. 2016/5362 T. 11.5.2016, www.lexpera.com.tr.

⁸ İşlevsel ölçüt olarak da adlandırılmaktadır. (Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Tüketici Sözleşmeleri Kavramı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2001, C. 50, S. 1, s. 77; Fıncıoğulları, s. 23.)

⁹ Aslan, s. 4; Aydoğdu, s. 60; Fıncıoğulları, s. 24; Çabri, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 54; Yıldız, Mustafa Göktürk, Son Kullanıcıyla Akdedilen Elektronik Haberleşme Hizmeti Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 16. Tüketicinin amacının özel ihtiyacını gidermek olması gerektiği, kâr elde etme amacının varlığı halinde adi veya ticarî işin söz konusu olacağı yönünde bkz. Akipek, s. 57. Malı edinme amacı aynen veya işleyerek satma ya da çıkar karşılığı devretme

veya hizmeti daha sonra bir ivaz karşılığında elinden çıkaramayacağı anlaşılmalıdır. Tüketicinin, mal veya hizmeti alırken gelir elde amacının olmaması yeterlidir. Mal veya hizmeti edindikten sonra amacın değişmesi tüketici sıfatının kazanılmasını engellemeyecektir¹⁰. Örneğin konut ihtiyacını gidermek için bir ev alan kişi daha sonra bu evi satsa da tüketici olarak kabul edilecektir. Çünkü konutu edinirken güttüğü amaç ticarî veya meslekî değildir.

Doktrinde tacirin veya esnafın, faaliyetiyle doğrudan ilgili olmayan iş ve işlemler açısından tüketici olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşün dayanak noktası ise tacirin veya esnafın uzmanlıkları dışındaki mal ve hizmetler açısından zayıf konumda olmaları sebebiyle tüketici olarak kabul edilmeleri gerektiğidir. Örnek olarak da tekstil sektöründeki bir tacirin işletmesine buzdolabı alması veya bir diş hekiminin

---

olduğu takdirde tüketiciden bahsedilemeyeceği yönünde bkz. **Kahveci**, Nalan, Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 92. Satın alınan mal veya hizmet başka bir mal için hammadde ya da yarı mamul olarak kullanılmaması gerektiği yönünde bkz. **Deryal/Korkmaz**, s. 51. “...bir mal olduğu gibi ya da işleyerek bir başkasına satanlar, çıkar karşılığı devretmek üzere satın alanlar, yine bir mal veya hizmeti mesleki veya ticari amaçlarla satın alanlar tüketici sayılmayacaklardır. Burada mal herhangi bir şekilde ticari hayata geri dönmemektedir. Öyle ise sonuçta; bir mal veya hizmeti, kişisel ihtiyaçları dışında, belirli bir meslek icrası, belirli bir üretimde kullanma, yeniden satış, ticari olarak kullanma vs. gibi mesleki veya ticari amaçlarla satın alanların tüketici kabul edilmeyecekleri kuşkusuzdur.” Yargıtay HGK., E. 2010/358 K. 2010/353 T. 30.06.2010, www.lexpera.com.tr.

¹⁰ **Çabri**, s. 66; **Kahveci**, s. 95; **Dikbaş**, Ufuk, Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 49; **Doğar**, Mehmet, Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2021, S. 1, s. 318-319; **Aktürk**, İpek Yücer, Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 112.

muayenehanesine klima alması gösterilmektedir¹¹. Biz bu görüşe katılmamaktayız. Zira tacir veya esnafın doğrudan faaliyeti ile ilgili olmayan iş ve işlemleri de meslekî ve ticarî amaç taşır. Çünkü bu iş ve işlem için ödediği bedel kendisine geri dönmektedir. Örneğin bir restoran işletmecisinin bir iç mimar ile çalışarak restoranı dekore ettirmesi halinde müşteriler tarafından bu restoran daha çok tercih edilir olacaktır. Çünkü artık restoran aynı zamanda gözlerine de hitap etmektedir. Bir berberin dükkanına klima alması halinde de yaz günü serin bir berbere gitmek müşteriler açısından tercih sebebi olacaktır. Bir işletmenin, işçilerinin ara dinlenmelerinde eğlenmeleri için oyun konsolu veya bilardo masası almasında da benzer bir durum vardır. Çünkü işçiler dinlenme sürelerinde ne kadar iyi deşarj olurlarsa işlerinin başına döndüklerinde o kadar çok verimli olacaktır. Bu sebeple ticarî faaliyet alanı veya meslekî uzmanlıkla ilgili veya değil şeklinde bir ayırım yapılmamalıdır.

Akdedilen sözleşmede, aynı veya farklı türde birden fazla mal veya hizmetin bulunması halinde her bir mal veya hizmet açısından ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerekmektedir. Eğer bütün mal veya hizmetler açısından ticarî veya meslekî amaç dışında bir amaç varsa bütün edimler açısından tüketici sıfatının var olduğu kabul edilmelidir. Örneğin kişi üç tane konut almış olması durumunda ilk bakışta bunun kişisel kullanımı aştığı ve tüketici olmadığı kabul edilebilir. Ancak kişinin bir evi kendi kullanımı diğer iki evi ise evli olan iki çocuğunun kullanımı için aldığı belli ise artık hepsi açısından tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ancak böyle bir durum ispatlanamadığı takdirde genel hayat tecrübesi gereği, sayının kişisel kullanımı aştığı hallerde kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. İhtiyacın ne olduğunun belirlenmesi ve dava/cevap dilekçelerinde belirtilmesi de hâkimin tüketici sıfatını tespit etmesinde faydalı olacaktır. Örneğin bir müteahhitten iki ev alan bir kişinin ilk bakışta kişisel kullanımı aştığı düşünülebilir. Ancak kişinin aldığı evlerden birisi İstanbul'da konut

---

¹¹ **Yavuz**, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 16-17; **Topuz**, s. 56-57; **Çabri**, s. 63-64.

ve diğeri Ayvalık'ta bir yazlık olması durumunda artık burada ayrı ihtiyaçların tüketici sıfatı ile karşılandığı kabul edilmelidir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere böyle bir durumun varlığı dosyadan anlaşılıyor ise tarafın (veya taraf vekilinin) bunu belirtmesi faydalı olacaktır. Bazı durumlarda mal veya hizmetin niteliği de tüketici sıfatına sahip olup olunmadığını açıkça ortaya koymaktadır¹². Örneğin traktör alan bir kişinin tüketici sıfatına sahip olmadığı kabul edilmelidir. Çünkü traktörün tarım faaliyetini sürdürmek amacıyla kullanıldığı açıktır. Keza bir ekskavatör alınması durumunda da tüketici olunmadığı açıktır.

Satıcı veya sağlayıcıdan, mal veya hizmet edinen kişi, edindiği mal veya hizmeti hem özel amaçla hem de meslekî veya ticarî amaçla edinmiş olabilir. Örneğin bir fırın sahibi hem ürettiği unlu mamulleri dağıtmak hem de günlük kullanımı için bir araç alması durumunda karma amaç söz konusudur. Home ofis olduğu sabit olan bir yerin satın alınmasında ve bu şekilde kullanılması halinde de karma amacın bulunduğu kanaatindeyiz. Doktrinde bu halde kişinin tüketici olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıdır¹³. Bir görüşe göre karma amacın varlığı halinde muhasebeleştirme açısından bu işlem bölünemeyeceğinden dolayı karma amaçla hareket eden kişi tüketici olarak kabul edilemez¹⁴. Diğer bir görüşe göre ise ticarî veya meslekî amaçla alınan mal veya hizmet miktar olarak ayrılabiliriyorsa kişi özel amaçla alınan kısım açısından tüketici kabul edilmeli, diğer kısım açısından ise tüketici olarak kabul edilmemelidir. Eğer miktar olarak ayrım yapılamıyorsa ancak ticarî veya meslekî amaçla hareket edilen kısım daha baskınsa, kişi tüketici olamayacak ve genel hükümler uygulanacaktır. Ancak ticarî veya meslekî amaçla hareket edilen kısım

---

¹² **Tutumlu**, s. 70.

¹³ Alman Medeni Kanununda karma amacın varlığı halinde ağırlıklı amaç özel kullanım ise tüketici olarak kabul edileceği düzenlendiği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 73.

¹⁴ **Zevkliler**, Aydın/**Aydoğdu**, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 84; **Aslan**, s. 5-6.

daha baskınsa kişi tüketici olarak kabul edilecek ve TKHK hükümleri uygulanacaktır¹⁵.

Karma amaçla elde edilen mal veya hizmet, muhasebe kayıtlarına geçtiği takdirde, artık mal veya hizmeti edinen kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi kabul böyle bir imkân olmayan olağan tüketicilerin aleyhine olup dürüstlük kuralına da aykırıdır. Ancak muhasebe kayıtlarına işlenmediği takdirde her durum için farklı değerlendirme yapılmalıdır. Karma amacın bulunduğu durumlarda miktar olarak bölünebilme mümkünse ticarî veya meslekî amaçla hareket edilmeyen kısım açısından kişinin tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Miktar olarak bölünmenin mümkün olmadığı durumlarda da kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerekir. Zira kanun koyucu tüketiciyi, sahip olmasını istediği amacı belirtmek yerine sahip olmaması gereken amacı belirterek tanımlamıştır. Kanun koyucunun bu tercihini, ticarî veya meslekî amacın olduğu durumları, kesin olarak tüketici işleminin dışında bırakmak istediği yönünde yorumlamak gerekir.

II. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma

Kanun koyucu, gerçek veya tüzel kişilerin tüketici olabileceğini düzenlemiştir¹⁶. Bu düzenleme dolayısıyla gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olmayan adi ortaklığın veya donatma iştirakinin tüketici sıfatına sahip olma imkânı bulunmamaktadır¹⁷.

---

¹⁵ **Aydoğdu**, s. 62-63; **Kahveci**, s. 94. Karma amacın varlığı halinde kişinin tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği ancak ticarî veya meslekî amacın çok daha baskın olması halinde artık kişinin tüketici olamayacağı yönündeki görüş için bkz. **Çabri**, s. 64-66. Baskın olan amaca göre karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. **Ozanoğlu**, s. 61. **Bal**, Yakup, Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2022, S. 50, s. 372.

¹⁶ Yabancıların da tüketici olabileceği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 78.

¹⁷ **Tutumlu**, s. 79.

Tacir veya esnaf olmayan gerçek kişilerin kural olarak tüketici olduğu kabul edilmelidir¹⁸. Çünkü 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu m.19 gereği gerçek kişi tacirlerin bütün işlerinin ticarî olduğu karine olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple gerçek kişi tacirler kural olarak tüketici değildir¹⁹. Ancak gerçek kişi tacir, işlem anında işlemin ticarî işletmesi ile ilgili olmadığını bildirmişse veya işin ticarî olmadığı zaten anlaşılıyorsa bu halde tüketici olabilir²⁰. Esnaflar açısından böyle bir düzenleme bulunmasa da kural olarak tüketici olmadıkları²¹ ancak aksini ispat edebilme imkanının olduğu kabul edilmelidir. Ancak TKHK m.51/9 gereği paket tur sözleşmeleri açısından gerçek kişi tacirler ve esnaflar da tüketici olarak kabul edilecektir.

Avrupa Birliği ülkelerinin genelinin aksine²² kanun koyucu tüzel kişilerin de tüketici olabileceğini düzenlemiştir²³. Bütün tüzel kişilerin amacının ticarî olmadığı düşünüldüğünde TKHK düzenlemesi oldukça isabetlidir²⁴. TTK m. 19 gereği tüzel kişi tacirlerin bütün işlerinin ticarî iş olduğu karinesi bulunmaktadır. Gerçek kişi tacirlerden farklı olarak tüzel kişi tacirler bunun aksini ispat edemezler. Tüzel kişi tacir denilince akla ilk olarak ticaret

---

¹⁸ **Bahtiyar/Biçer**, s. 401.

¹⁹ **Aydoğdu**, Haksız Şart, s. 182; **Tutumlu**, s. 78; **Arkan**, Sabih, Ticarî İşletme Hukuku, 24. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018, s. 74.

²⁰ **Topuz**, s. 56.

²¹ **Tutumlu**, s. 79. Tacir veya esnaf olmayanların kural olarak tüketici olduğunu aksini iddia edenin bunu ispat etmesi gerektiği yönünde bkz. **Bahtiyar/Biçer**, s. 401; **Bal**, s. 373.

²² **Aslan**, s. 8; **Aydoğdu**, s. 61; **Kahveci**, s. 91; **Fıncıoğulları**, s. 24.

²³ Ticaret şirketleri tüketici sıfatına sahip olma imkânı olmamakla birlikte dernek ve vakıfların sınırlı olarak tüketici sıfatına sahip olabilecekleri yönünde bkz. **Sert Sütçü**, Selin, Şematik Tüketici Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 18. Dernek ve vakıfların çok sınırlı olarak tüketici olabilecekleri yönünde bkz. **Akipek**, Şebnem, “Madde 3/Akipek Şerhi”, Milli Şerh, (Editörler: Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 56.

²⁴ **Aslan**, s. 8; **Aydoğdu**, s. 61.

şirketleri gelmektedir. Ticaret şirketleri de TTK m.124'de sayılmıştır²⁵. Ticaret şirketlerinin bütün işlerinin TTK m. 19 gereği ticari iş olması sebebiyle, tüketici olarak kabul edilmeleri söz konusu değildir²⁶. Ticaret şirketleri, ticarî işletme işletmeseler de tüketici sıfatına sahip olmaları mümkün değildir²⁷. Bu noktada kooperatiflere bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü Yargıtayın daha önce, kooperatiflerin tacir olmadığı yönünde kararları²⁸ bulunmaktaydı. Ancak 2020 yılında Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından kooperatiflerin tacir olduğuna karar verilmiştir²⁹. Bu kararlar birlikte tacir olan kooperatiflerin tüketici olamayacağı da netlik kazanmıştır.

²⁵ TTK m.124: “Ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir.”

²⁶ **Narbay**, Şafak/**Akkuş**, Muhammed, Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2020, S. 44, s. 317-318. Aksi yöndeki görüşler için bkz. **Aktürk**, s. 120; **Çabri**, s. 59; **Fıncioğulları**, s. 31; **Bal**, s. 378-381; **Çınar**, Ömer, Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 37.

²⁷ “Ticaret şirketleri bir ticari işletme işletmiyor olsalar dahi TTK'nun 18/1.maddesi gereğince kanunen tacirdirler.” Yargıtay HGK., E. 2011/500 K. 2011/550 T. 21.09.2011. Ticarî işletme işletmeyen ticaret şirketi asıl işgal konusu dışındaki bir işlemde dolayı alacaklı konumunda ve karşı taraf ticarî veya meslekî amaçla hareket ediyorsa ticaret şirketinin tüketici olacağı yönünde bkz. **Topuz**, s. 64.

²⁸ “...davalı yapı kooperatifi olup tacir niteliği taşımadığından, dava konusu uyuşmazlık kanunda özel olarak düzenlenen hallere girmediğinden 6102 sayılı TTK'nın 4/1. maddesi hükmünce davayı ticari dava saymak ve Asliye Ticaret Mahkemesi'ni görevli kabul etmek mümkün değildir.” Yargıtay 15. HD., E. 2014/2787 K. 2014/5195 T. 15.9.2014, www.lexpera.com.tr.

²⁹ “Kooperatiflerin/yapı kooperatiflerinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında tacir/ticaret şirketi sayılacaklarına dair 12.11.2021 tarihinde yapılan ilk oturumda üçte ikiyi aşan oy çokluğu ile karar verilmiştir.” Yargıtay İBBGK., E. 2020/2 K. 2021/3 T. 12.11.2021, www.lexpera.com.tr.

Dernekler ve vakıflar da kural olarak tüketicidir. Ancak ticarî işletme işleten dernek ve vakıflar tacir sıfatına sahip oldukları için ticarî iş karinesine tâbi olup tüketici olmaları mümkün değildir³⁰. Ticarî işletme işleten dernek ve vakıflar, asıl amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmezler. Ancak mevcut düzenlemeler böyle bir değerlendirme yaparak bu kişilerin tüketici olarak kabul edilmesine imkan vermemektedir. Ticarî işletme işleten diğer dernek ve vakıflardan farklı olarak kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, ticarî işletme işletseler bile TTK m.16/2 gereği tacir sayılmazlar. Kanaatimizce bu son halde dernek veya vakfın iş veya işlemi ticarî veya meslekî amaçla gerçekleştirip gerçekleştirmediğine göre değerlendirme yapılmalıdır. Ticarî veya meslekî amaç güdülmeyen işlemleri açısından tüketici olarak kabul edilmeleri gerekmektedir³¹.

Doktrinde kamu tüzel kişilerinin tüketici olup olamayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre ticarî veya meslekî olmayan amaçla hareket edilmesi halinde kamu tüzel kişileri de tüketici olabilir³². Diğer bir görüşe göre ise kamu tüzel kişilerinin, satıcı veya sağlayıcılar karşısında korunmayı gerektirecek bir zayıflığı bulunmayıp tüketici olamazlar³³. Biz de ikinci görüşe katılmaktayız. Kamu tüzel kişileri, zayıf konumda olması sebebiyle korunması³⁴ gereken kişilerden

---

³⁰ Dernek ve vakıflar ticarî işletme işletseler de ticarî işletmeleri ile ilgili olmayan hukukî ilişkiler açısından tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Çabri**, s. 56; **Narbay/Akkuş**, s. 318. Ticarî işletme işleten derneklerin, ticarî işletmenin faaliyeti alanı dışında yaptıkları iş ve işlemlerden dolayı tüketici sayılması gerektiği yönünde bkz. **Yavuz**, s. 20.

³¹ Tacir sıfatı olmadıkları için her türlü işlemleri açısından tüketici olacakları yönünde bkz. **Bal**, s. 374-375.

³² **Çabri**, s. 57. Kamu tüzel kişilerinin de işin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde tüketici olabileceği yönünde bkz. **Doğar**, s. 314.

³³ **Deryal/Korkmaz**, s. 52-53; **Topuz**, s. 64, **Bal**, s. 374.

³⁴ Tüketicinin neden korunması gerektiği yönünde ayrıntılı bilgi için bkz. **Aslan**, s. 28-34.

değildir. Çünkü kamu tüzel kişileri, devletin güç ve imkanları ile donatılmış olup zayıf olmak bir yana güçlü konumdadır.

Bütün bunlara ek olarak kanun koyucu TKHK m.51/9 düzenlemesi ile ticarî veya meslekî amacı olsada bütün gerçek ve tüzel kişileri³⁵ paket tur sözleşmeleri açısından tüketici olarak kabul etmektedir.

3. KONUYA İLİŞKİN BAZI YARGI KARARLARI

I. Mal veya Hizmetin Sayısının Önemi

Yargıtay 13. HD. bir kararında üç adet dairenin konu olduğu satın sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlıkta, daire sayısının çokluğunun tek başına tüketici sıfatını ortadan kaldırmayacağını ve dosyada da davacının ticarî veya meslekî amaçla hareket ettiğine dair bir delil bulunmadığı gerekçesiyle uyuşmazlık açısından tüketici mahkemesinin görevli olduğuna hükmetmiştir³⁶. Kanaatimizce burada hayatın olağan akışına göre bir değerlendirme yapılması gerekirdi. Hayatın olağan akışına göre bir kişinin konut ihtiyacı için üç adet konut alması hayatın olağan akışına aykırıdır³⁷. Bu halde

³⁵ Ticaret şirketleri de dahil olmak üzere.

³⁶ “Somut olayda, davacı ile davahılar arasında 3 adet dairenin satımına ilişkin sözleşme bulunup, sadece dairelerin sayısal çokluğu davacıyı kanunda belirtilen tüketici tanımının dışına çıkarmaz. Davacının ticari ve mesleki amaçlarla daire satın aldığına dair dosya kapsamında bir delil de bulunmamaktadır. Hal böyle olunca taraflar arasında 4077 sayılı kanunda belirtilen şekilde bir alım satım ilişkisinin bulunduğu kabulü gerekir. 4077 sayılı Yasanın 23.maddesinde bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağı öngörülmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya Tüketici Mahkemesi görevlidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2014/40663 K. 2015/12265 T. 16.04.2015, www.lexpera.com.tr.

³⁷ Sayısal bir değerlendirmenin değil amaç yönünden bir değerlendirmenin yapılması gerektiği yönünde bkz. **Topuz**, s. 62. Kişinin kendisi ve ailesinin yaşamı için aldığı konutlar açısından

davacı aksini ispat etmediği sürece bu uyuşmazlıkta davacının tüketici olarak kabul edilmesi kanaatimizce hatalı bir değerlendirme olmuştur. Nitekim Yargıtay 13. HD. bir başka kararında altı adet bağımsız bölüm alan davacının tüketici olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir³⁸. Benzer şekilde on yedi adet tatil amaçlı devre mülk satın alınması³⁹ ve malî müşavir tarafından filo indiriminden de faydalanarak üç adet araç alınması⁴⁰ hallerinde Yargıtay tarafından tüketici olunmadığı değerlendirilmiştir. Ancak iş veya işlemdeki sayısal çokluğun bir gerekçesi varsa yani ticarî veya meslekî amaçla alınmadığı ispatlanabiliyorsa kişi tüketici olarak kabul edilmelidir. Yargıtay 17. HD. bir kararında kendisi ve akrabaları için konut olarak kullanmak amacıyla dört adet daire alan

---

tüketici iken, kira getirisi için aldığı konutlar açısından tüketici olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. **Doğar**, s. 316-317.

³⁸ “Her ne kadar mahkemece, tasarruf ve geleceğini garanti altına almak amacıyla 6 bağımsız bölüm satın alan davacının tüketici kapsamına giremeyeceği gerekçesi ile taraflar arasında 6502 sayılı Yasa kapsamında kalan bir ilişkinin mevcut olmadığı ve davanın Tüketici Mahkemesinde bakılıp görülmesi mümkün olmadığı ve uyuşmazlığın çözümünün genel mahkemelerin görevi içerisinde kaldığı doğru olarak belirtilmesine rağmen Sarıkamış İlçesi'nde tek Asliye Hukuk Mahkemesi' nin bulunması nedeniyle Tüketici Mahkemesi sıfatıyla Asliye Hukuk Mahkemesi olarak bakılan bu davada ara kararla genel mahkeme sıfatıyla davanın bakılmasına karar verilerek, işin esasına girilip, taraf delilleri de toplandıktan sonra hasıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken esastan görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/5232 K. 2015/8680 T. 18.3.2015, www.lexpera.com.tr.

³⁹ Yargıtay 13. HD., E. 2014/47555 K. 2015/907 T. 21.1.2015, www.lexpera.com.tr.

⁴⁰ “Somut olay değerlendirildiğinde mali müşavir olan davacının üç adet aracı filo indirimi kullanarak satın aldığından bu satış ticari olduğundan davacı yasadaki tüketici tanımına girmemektedir. Bu durumda davaya bakmaya genel mahkemeler görevlidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2006/1860 K. 2006/4635 T. 29.03.2006, www.lexpera.com.tr.

kişinin tüketici olduğuna hükmetmiştir⁴¹. Yargıtay 13. HD. bir kararında sayısal çokluk olsa da (somut olayda iki adet daire alınması) duruşma açılarak satın alma amacının araştırılarak buna göre karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴².

II. Tüketici Olmanın Kural Olması

Yargı kararlarında tüketici olmanın asıl olduğu ve ticarî veya meslekî amaç ile hareket edildiğini iddia edenin bunu ispatlaması

---

⁴¹ “Somut olayda davacı, davalılar ile kendisi ve ...da bulunan akrabaları için konut amaçlı kullanmak üzere dört adet taşınmazın alım satımı hususunda 09.07.2012 tarihinde anlaşma yaptıklarını, taraflar arasında imzalanan 09.07.2012 tarihli protokol uyarınca davalılara nakden ve peşinen 81.000,00 TL ödediğini, söz konusu dairelerin 01.01.2013 tarihinde teslim edileceği kararlaştırılmasına rağmen halen teslim edilmediğini ileri sürerek ödenen bedelin faiziyle iadesini talep etmektedir. Dosya kapsamından, taraflar arasındaki uyuşmazlık konusu taşınmazların, davacı tarafından ticari veya mesleki olmayan amaçlarla, kendisi ve akrabaları için konut amaçlı kullanmak üzere satın alındığı anlaşılmaktadır. Buna göre davacının, 4077 sayılı Kanunda belirtilen “Tüketici” tanımına girdiği, davalıların ise yasada belirtilen “satıcı” tanımına uyduğu anlaşılınca, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 17. HD., E. 2014/22200 K. 2014/18756 T. 16.12.2014, www.lexpera.com.tr.

⁴² “Somut olayda davacı, davalıdan iki adet daire satın aldığı, ve bedelini ödediğini, ancak dairelerin dava dışı şahsa satıldığını ileri sürerek dairelerin bedelinin tahsilini istemiş, mahkemece davacının iki adet daire satın alması nedeniyle tüketici kabul edilemeyeceği gerekçesiyle dava dilekçesi davalıya tebliğ edilmeksizin ve duruşma açılmaksızın görevsizlik kararı verilmiş ise de...dava dilekçesinin davalıya tebliğ edilerek duruşma açılması ve bundan sonra satın alınan dairelerin satın alma amacının araştırılarak sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/36754 K. 2016/2002 T. 27.1.2016, www.lexpera.com.tr.

gerektiği yönünde bir eğilim bulunmaktadır⁴³. Örneğin satın alınan kamyonetin ayıplı çıkmasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, Yargıtay 13. HD. aracın ruhsatında kullanım amacı olarak yolcu nakli-hususi yazdığını ayrıca aracın, davacı tarafından ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığına dair dosyada bir delil bulunmadığı gerekçeleriyle davacının tüketici olarak kabul edilmesi gerektiğini ve tüketici mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir⁴⁴.

İtirazın iptali istemli bir başka davada, dava konusu taşınmaz için taraflar arasındaki satış vaadi sözleşmesinde taşınmazın niteliği home-ofis olarak belirtilmiş ancak noterde düzenlenen sözleşmede konut satış vaadi sözleşmesi yapılmıştır. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 6. HD. bu uyuşmazlıkla ilgili olarak taşınmazın ne amaçla alındığına dair aksine bilgi olmadığı ve keşif de yapılmadığı için davacının tüketici olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir⁴⁵.

III. Kapalı Kasa Kamyonet - Hususi Ruhsat Yargıtay tarafından resmî belgelerdeki ifadeler de tüketici sıfatının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Yargıtay 19. HD. bir kararında kapalı kasalı kamyonetin dava konusu olduğu uyuşmazlıkta, araç kapalı kasalı kamyonet olsa da ruhsatta hususi ibaresinin geçtiği ve ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığının da ispat edilemediğini gerekçe göstererek

⁴³ Tüketici sözleşmesinin bulunup bulunmadığı hususunda tereddüt bulunması halinde tüketici sözleşmesinin var olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Ozanoğlu**, s. 61.

⁴⁴ Yargıtay 13. HD., E. 2015/31448 K. 2015/28506 T. 5.10.2015, www.lexpera.com.tr.

⁴⁵ “Somut olayda; Dava, davalının yapıp sattığı projeden taşınmaz satışı nedeniyle itirazın iptali istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki satış vaadi sözleşmesinde taşınmazın niteliği home-ofis olarak gösterilmiş, noterde düzenlenen sözleşmede ise konut satış vaadi sözleşmesi olarak düzenlenmiştir. Taşınmazın ne amaçla alındığı ve kullanılacağına ilişkin dosya kapsamında aksine bir bilgi bulunmadığı, mahallinde de keşif yapılarak taşınmazın vasfı da belirlenmediğine göre, eldeki uyuşmazlık bakımından davacının tüketici sıfatının bulunduğu kabulü gerekir.” İzmir BAM, 6. HD., E. 2018/901 K. 2018/712 T. 19.4.2018, www.lexpera.com.tr.

davacıyı tüketici olarak değerlendirmiştir⁴⁶. Hatta Yargıtay 13. HD., kapalı kasa bir kamyonet satın alan taciri, aracın kullanım amacının ruhsatta hususi olarak belirtilmesi ve aracın şahsi ihtiyaçlar için kullanıldığının beyan edilmesi sebebiyle tüketici olarak kabul etmiştir⁴⁷. Yargıtay 13. HD. tarafından verilen bir başka kararda ise kapalı kasa kamyonet olan aracın ruhsatında hususi ibaresinin olmaması sebebiyle davacının tüketici olmadığı kabul edilmiştir⁴⁸. Ancak yine aynı Yargıtay dairesi tarafından

⁴⁶ “Davaya konu aracın ruhsatında "kamyonet-hususi" yazılı olup, davacının tacir olduğu da kanıtlanamamıştır. Benzer konuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.04.2013 tarihli 2012/13-1217 E.-2013/55 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, uyumsuzluğun çözümünde davaya konu aracın hangi amaçla kullanılmak üzere satın alındığının tespiti önem taşımaktadır. Davacının aracı ticari amaçla kullanmak üzere değil de hususi amaçla kullanmak için aldığını beyan ederek aracı "hususisi" olarak tescil ettirmiş olması karşısında, aksi de ispatlanamamış olmasına göre aracın hususi amaçla satın alındığının kabulü gerekirken, yanlışlıklarla değerlendirilmeyle yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.” Yargıtay 19. HD., E. 2014/8305 K. 2014/10786 T. 10.06.2014, www.lexpera.com.tr.

⁴⁷ “Somut olayda, taraflar arasındaki satış sözleşmesine konu olan araç, ruhsatında aracın kullanma şeklinin “ticari” değil, “hususisi” olduğunun yazıldığı, davacının duruşmadaki beyanında aracı şahsi ihtiyacı için aldığını beyan ettiği bu nedenle aracın ticari amaçla değil, hususi amaçla satın alındığı anlaşılmaktadır. Araç ruhsatında “yük nakli”nin işaretli olması ve davacının da ticari işletmesi olan bir tacir olması da, mahkemenin kabulünün aksine, sonuca etkili değildir. O halde taraflar arasındaki uyumsuzluk, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre...” Yargıtay 13. HD E. 2012/5348 K. 2012/11621 T. 27.04.2012, www.legalbank.net/arama.

⁴⁸ “Somut uyumsuzlukta, davaya konu aracın dosyadaki motorlu araç tescil ve trafik belgelerinden kapalı kasa kamyonet olduğu anlaşılmaktadır. Aracın mevcut belgelerde hususi amaca tahsis olduğuna ilişkin bilgi ve belge olmadığından, davacı, 4077 sayılı kanununun 3. maddesinde belirtilen tüketici tanımına uymadığından, taraflar arasında 4077 sayılı yasa kapsamında kalan bir ilişkinin mevcut olmadığı anlaşılmakla uyumsuzluğun çözümü genel

verilen daha önceki bir kararda ise dava konusu kapalı kasa kamyonet olan aracın ruhsatında veya faturasında kullanım amacına yer verilmemesi halinde kullanım amacının tespit edilerek buna göre bir karara varılması gerektiğini belirtmiştir⁴⁹.

Kanaatimizce her ne kadar araç ruhsatı resmî belge olsa da hayatın olağan akışı da dikkate alınmalıdır. Zira kapalı kasa kamyonet genelde ticarî veya meslekî faaliyetlerle uğraşanlar tarafından kullanılmaktadır. Herhangi bir yük taşınması gerekmeyen sıradan insanların kapalı kasalı kamyonet alması olağan değildir. Keza bazı mal ve hizmetlerin doğası gereği ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığı açıktır. Nitekim Yargıtay 13. HD. çapa makinesi satın alan kişinin, meslekî amaçla hareket ettiğini belirterek tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁵⁰. Bu sebeple yukarıdaki yargı kararlarına katılmamaktayız.

---

mahkemelerin görevi içerisinde.” Yargıtay 13. HD E.2013/6728 K.2013/13962 T.28.05.2013, www.legalbank.net/arama.

⁴⁹ “Mahkemece, dava konusu aracın kapalı kasa kamyonet olup yük taşıma amaçlı kullanıldığı, uyuşmazlığın 4077 sayılı yasa kapsamında kalmadığı ve Genel mahkemelerin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Dosyada bulunan satışa konu aracın fatura ve ruhsatında aracın kapalı kasa kamyonet olduğu belirtilmiş olup hususi veya ticari olup olmadığı yönünde bir açıklama bulunmadığı gibi, mahkemece de bu yönde yeterli bir araştırma yapılmamıştır. Öyle ise mahkemece öncelikle dava konusu aracın ne amaçla alındığı 2007/11367-2008/1945 araştırılmalı, sonuçta aracın ticari veya mesleki amaçla alınıp kullanıldığının anlaşılması halinde şimdiki gibi görevsizlik kararı verilmeli, aksi halde, yani aracın ticari veya mesleki amaçla değil hususi amaçla kullanıldığının anlaşılması halinde ise işin esası incelenip sonucuna göre bir karar verilmelidir.” Yargıtay 13. HD E.2007/11367 K.2008/1945 T.12.02.2008, www.legalbank.net/arama.

⁵⁰ “Somut uyuşmazlıkta davacının almış olduğu çapa makinesi mesleki faaliyetinin yürütülmesi amacı ile alınmış olup davacının tüketici sıfatına sahip olmaması sebebi ile taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 sayılı Yasa kapsamında kalmadığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay

IV. Beyanların Tüketici Sifatının Tespitine Etkisi

Yargıtay kararlarında tüketici sıfatının tespitinde davacının beyanları da dikkate alınmaktadır. Yargıtay 20. HD. bir kararında davacı dava konusu telefonu, internet aracılığıyla mal takip etmek için aldığı beyan etmesi (iş ile ilgili olması) sebebiyle tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁵¹. Başka bir davada ise davacı avukat, sanık müdafii olarak duruşmaya katılmak için davalı şirketten deniz uçağı bileti satın aldığını ancak seferin iptal edildiğini belirterek tüketici mahkemesi nezdinde açtığı davada, davalı şirketten maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. Yargıtay 11. HD. önüne gelen bu uyuşmazlıkta davacı avukatın mesleğinin icrası amacıyla hareket ettiği gerekçesiyle tüketici olmadığına karar vermiştir⁵².

---

13. HD., E. 2012/18141 K. 2012/26738 T. 26.11.2012, www.lexpera.com.tr.

⁵¹ “Somut olayda, davacı, davalı firmadan satın aldığı cep telefonunun ayıplı çıktığını ve bu nedenle zarara uğradığını belirterek, fatura karşılığı ödediği ücretin iadesini talep ettiği, Faturanın “.....” adına düzenlendiği ve yurt dışındayken internet aracılığıyla aracılık yapıp mal takip etmek için, diğer bir anlatımla ticari işini takip etmek için telefon aldığı anlaşılmıştır. Bu durumda, telefonun davacının işi ile ilgili olması nedeniyle, davacı ... 4077 sayılı Kanun anlamında tüketici sıfatına sahip olmadığından, uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2015/1161 K. 2015/1837 T. 20.3.2015, www.lexpera.com.tr.

⁵² “Somut olayda, davacının sanık müdafii olarak takip ettiği davanın duruşmasına katılmak için davalı şirketten bilet satın aldığı, bu itibarla davacının mesleki (vekillik) amaçlarla hareket ettiği, bu amaçla bilet satın almasının mesleki faaliyeti kapsamında olduğu açık olup, 6502 sayılı Kanun’un 2. maddesinde yer alan tüketici tanımına girmeyen işlemin de tüketici işlemi olarak kabul edilemeyeceği gözetilmeksizin yanılığın değerlendirilmeyle işin esasına girilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. HD., E. 2017/930 K. 2018/6554 T. 22.10.2018, www.lexpera.com.tr.

V. Avukatlık Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklar

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, avukatlık sözleşmesinden kaynaklı vekalet ücretinin tahsilinin talep edildiği davalarda, müvekkilin tüketici sıfatını taşıması halinde tüketici mahkemelerinin yetkili olduğuna karar vermiştir⁵³. Benzer şekilde Yargıtay 13. HD. de avukat ile müvekkil arasındaki ilişkinin tüketici ilişkisi olması halinde tüketici mahkemelerinin yetkili olacağına karar vermiştir⁵⁴. Bununla birlikte işçilik alacaklarının tahsili veya işe iade talepleri gibi iş hukuku davalarında, işçinin temsil edilmesi için kurulan vekalet ilişkisi açısından müvekkilin tüketici olarak kabul edilemeyeceği yönünde kararlar bulunmaktadır.

Yargıtay 3. HD. hizmet tespiti ve işçilik alacağı davasında temsil edilmek için avukata vekalet veren işçinin, tüketici olmadığına karar vermiştir⁵⁵.

---

⁵³ “Avukatın sunduğu hizmet, müvekkilinin tüketici sıfatını taşıması ve bu suretle vekâlete ilişkin hukuki münasebetin tüketici işlemi vasfında olması durumunda, TKHK hükümlerine tabi olacak, taraflar arasında doğan ihtilaflar da tüketici mahkemeleri (miktar sınırına göre tüketici hakem heyetleri) önünde çözümlenecektir.” Yargıtay HGK. E. 2017/3173 K. 2021/398 T. 01.04.2021, www.lexpera.com.tr.

⁵⁴ “Vekil-Müvekkil arasında vekaletle dayalı sözleşmesel bir ilişki kurulduğu gözetilerek, sözleşmesel ilişkinin temelindeki işlemin, tüketici işlemi olup olmadığının açıklığa kavuşturulması ve sonucuna göre mahkemelerin görevli olup olmadıklarının belirlenmesi gerekeceği tartışmasızdır. Bu açıklamalar ışığında daireler arasındaki uyuşmazlıkların giderilmesine karar verilmesi gerekmiştir.” Yargıtay 13. HD., E. 2018/3545 K. 2018/7887 T. 12.7.2018, www.lexpera.com.tr.

⁵⁵ “Somut olayda, davalının işçi statüsü ile diğer dava dışı üçüncü kişiye karşı açtığı hizmet tespiti ve işçilik alacağı davası kapsamında davalıya vekâlet verilmiş, uyuşmazlık da bu vekâlet ilişkisinden kaynaklanmıştır. Davalının iş mahkemesindeki hizmet tespiti davasında, tüketici olarak değerlendirilemeyeceğinden taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun

Yargıtay 13. HD. de işçilik alacaklarının tahsili amacıyla avukata vekalet verilmesi durumunda, aralarındaki ilişkinin tüketici ilişkisi olmadığına çünkü müvekkil işçinin, meslekî amaçla hareket etmesi sebebiyle müvekkilin tüketici olmadığına karar vermiştir⁵⁶. Ancak Yargıtay 20. HD., müvekkil işçinin, avukata vekalet vermesi halinde ticarî veya meslekî amaçla hareket etmediğini belirterek müvekkil işçinin tüketici olduğuna karar vermiştir⁵⁷.

---

kapsamında kaldığının kabulü de mümkün değildir.” Yargıtay 3. HD., E. 2022/6067 K. 2022/6981 T. 26.9.2022, www.lexpera.com.tr.

⁵⁶ “Eldeki davada, davacı, vekalet görevini özenle yürütmesine rağmen davalı işçinin vekalet ücretini ödemediğini iddia ederek, ödenmeyen vekalet ücreti ile dava için yaptığı masrafların tahsili için eldeki davayı açmıştır. Davalı işçilik alacağının tahsili için davacı avukata vekalet vermiş olup, işin özü itibarıyla mesleki faaliyet kapsamında olduğundan, 6502 sayılı yasada tanımlanan tüketici sıfatını taşımamaktadır. Vekalet sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların 6502 sayılı yasa kapsamında olması için mutlak surette taraflardan en az birisinin tüketici vasfını taşıması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davalı işçi, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da tanımı yapılan tüketici kapsamında olmadığından, taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay 13. HD., E. 2016/13247 K. 2016/17823 T. 6.10.2016, www.lexpera.com.tr.

⁵⁷ “Eldeki davada, davacı, davalı ile aralarındaki vekalet ilişkisi nedeniyle ödenmeyen vekalet ücreti alacağının tahsili için başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptaline karar verilmesi talep ve dava etmiştir. Avukat olan davacının mesleki faaliyette bulunan kişi olması nedeniyle tüketici konumunda olmadıkları kuşkusuzdur. Davalı işçilik alacağının tahsili için davacı avukata vekalet verdiği, davalının mesleki ve ticari faaliyetinden kaynaklanan bir hakkını dava etmek için vekaletname vermediği gözetildiğinde aralarındaki vekalet ilişkisi yönünden davalının 6502 sayılı Kanun anlamında tüketici kabul edilmesi ve bu olgunun sonucu olarak taraflar arasındaki vekalet ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2018/6135 K. 2019/332 T. 21.1.2019, www.lexpera.com.tr.

VI. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri açısından Yargıtay, arsa sahiplerinin konut edinme değil arsasını değerlendirme amacı ile hareket ettiğini belirtmekte ayrıca bu sözleşmelerin üst düzey teknoloji gerektirmesinden dolayı arsa sahiplerinin tüketici olarak kabul edilemeyeceklerine karar vermektedir⁵⁸.

Yargıtay kararlarında kentsel dönüşüm sebebiyle yapılan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri açısından da arsa sahipleri tüketici olarak kabul edilmemektedir⁵⁹.

---

⁵⁸ “Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde arsa sahibi açısından güdülen amaç kullanmak için konut edinmek değil arsasını değerlendirmektir. Bu nedenle arsa sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi imzalarken güttüğü saikin 6502 sayılı Kanunda tanımlanan tüketicinin saikinden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerine konu işin üst düzey teknolojiyi gerektirmesi, sözleşme kapsamında taşınmaz satış vaadi ve inşaat sözleşmelerinin de bulunduğu nazara alındığında 6502 sayılı Kanunda kanun koyucunun salt kullanma ve tüketme amacına yönelik mutfak, dolap yaptırmak araç tamiri yapmak gibi dar kapsamlı eser sözleşmelerini kastettiği, arsa karşılığı inşaat sözleşmelerinin ise bu kapsamda olmadığı kabulü gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2017/5103 K. 2017/2506 T. 27.3.2017, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/12114 K. 2016/10232 T. 7.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁵⁹ “Somut olayda; uyuşmazlık, kentsel dönüşüm kapsamında arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, arsa sahibi açısından güdülen amaç kullanmak için konut edinmek değil; arsasını değerlendirmektir. Bu nedenle, arsa sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi imzalarken güttüğü saikin 6502 sayılı Kanunda tanımlanan tüketicinin saikinden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/7517 K. 2016/11063 T. 22.11.2016, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/12748 K. 2016/11932 T. 8.12.2016, www.lexpera.com.tr.

VII. Kasko - Hâlefiyet - Rücû

Her ne kadar sigorta sözleşmesine ilişkin hususlar TTK'da düzenlenmiş olsa da ticarî veya meslekî amaç olmadan yapılan kasko sözleşmeleri sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıklar açısından sigorta ettiren tüketici olarak kabul edilecektir⁶⁰. Benzer şekilde tüketici kredisine bağlı olarak yapılan hayat sigortaları açısından da sigorta ettiren tüketici olarak kabul edilmektedir⁶¹.

Sigorta şirketinin halefiyet hakkına dayanarak açacağı davalarda, eğer sigorta ettiren ile davalı üçüncü kişi arasında tüketici-satıcı/sağlayıcı ilişkisi varsa sigorta şirketi tüketici mahkemesinde rücu davası açacaktır⁶².

Sigorta şirketi, asliye ticaret mahkemesinde açtığı dava ile zorunlu malî mesuliyet sigortası kapsamında trafik kazasında dava dışı üçüncü kişiye ödediği bedeli, aracın alkollü kullanıldığı iddiası ile sigortalısından talep etmiştir. Yargıtay 20. HD., davalının zorunlu malî mesuliyet sigortası açısından tüketici olduğunu belirterek

---

⁶⁰ “Davacının aracının kasko poliçesi kapsamında davalı tarafından sigortalandığı, davacı ile davalı arasında tüketici işlemi ve tüketici ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/11759 K. 2016/11296 T. 28.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶¹ “Somut olayda dava, davacıların miras bırakanına kullandırılan tüketici kredisi kapsamında yapılan hayat sigorta poliçesinden kaynaklanmakta olup, davacılar 6502 sayılı Kanun kapsamında tüketici sıfatına sahiptirler. Bu durumda uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/4600 K. 2016/8957 T. 13.10.2016, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/11936 K. 2016/11474 T. 29.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶² “Davacı, sigorta şirketi, halefiyet ilkesi gereğince sigortalısının yerine dava açmış olup, sigortalının evinde kullanmak için buzdolabı satın aldığı, sigortalı ile davalı arasında, 6502 sayılı Kanun kapsamında tüketici ilişkisi bulunduğu ve sigortalının tüketici olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/11505 K. 2016/11366 T. 28.11.2016, www.lexpera.com.tr.

uyuşmazlığın tüketici mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerektiğine karar vermiştir⁶³.

VIII. Karma Amaç

Yargıtay 4. HD., karma amaçın varlığı halinde tüketici sıfatına sahip olunamayacağına karar vermiştir⁶⁴.

IX. Ticaret Şirketleri

Ticaret şirketlerinin bütün işleri ticarî olduğu için tüketici olmaları mümkün değildir. Yargıtay kararları da bu yöndedir⁶⁵. Ancak

⁶³ “Davacı sigorta şirketi ile davalı arasında akdedilmiş zorunlu mali mesuliyet sigorta sözleşmesi bulunduğu, 6502 sayılı TKHK'nın 3/1-(1) maddesinde ise mal veya hizmet piyasalarında ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan her türlü sözleşme ve hukukî işlem, Kanun kapsamına (m. 2) alınmıştır. Buna göre, uyuşmazlığın tüketici mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/459 K. 2016/2979 T. 9.3.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶⁴ “Davacı dava dilekçesinde Baro adına Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde hukuk programları dağıtımını yaptığı, dağıtım sırasında kullanacağı aracın sorunsuz olması gerektiğini bu nedenle yeni araç aldığını, ancak aracın sık sık arızalanarak güvenilirliğini kaybettiğini ileri sürerek değişimini istemiştir. Davacının bu beyanından dava konusu aracın karma amaçla satın alındığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla bir mal veya hizmeti edinen, kullanan veya yararlanan gerçek veya tüzel kişidir. Şu durumda karma amaçlı olarak mal alan kişinin tüketici olduğundan söz edilemez ve Tüketici Mahkemesi taraflarından birinin tüketici olduğu davalara bakacağından, davanın Tüketici Mahkemesi yerine genel mahkemede görülmesi gerekir.” Yargıtay 4. HD., E. 2006/47 K. 2007/321 T. 23.01.2007, www.lexpera.com.tr.

⁶⁵ “Davacı limited şirket, tacir olup; tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere otomobil satın almıştır. Davacı tüketici olarak tanımlanamayacağı gibi, yaptığı işlemin tüketici işlemi olarak kabulüne de olanak bulunmamaktadır. Her ne kadar aracın hususi araç olduğu beyan edilmiş ise de aracın sahibinin şirket olması ve

aksi yönde bazı yargı kararları da bulunmaktadır. Yargıtay 19. HD. 1999 yılında vermiş olduğu bir kararda, davacı şirketin nihai olarak alıp kullandığı araç bakımından tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁶. Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi de bir tapu iptal ve tescil davasında, davacı ticaret şirketinin satın aldığı villayı konut olarak kullanacağını belirterek tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁷.

X. Kooperatifler

Davacı yüklenicinin, eser sözleşmesinden kaynaklanan bakiye alacağını kooperatiften talep ettiği davada Yargıtay, yapı kooperatifi olan davalının tüketici sıfatına sahip olmadığını belirtmiştir⁶⁸.

---

faturanın da şirket adına düzenlenmesi nedeniyle, bu araç özel değil, ticari bir araçtır.” Yargıtay HGK., E. 2017/913 K. 2020/568 T. 9.7.2020, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1637 K. 2020/13 T. 14.1.2020, www.lexpera.com.tr.

⁶⁶ “...kanunun, işletmesinin tüketim ihtiyacı kadar (lastik, temizlik eldiveni, temizlik malzemesi, kırılan kapı kilidinin yenisi, soğutma cihazı vs. gibi) mal almak suretiyle nihai tüketimde bulunan bir tüzel kişi taciri, korumanın kapsamı dışında bıraktığı düşünülemez. Kaldı ki hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın nihai tüketici olan gerçek kişi tacirler koruma kapsamında iken tüzel kişi tacirlerin koruma kapsamı dışında bırakılmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil edebilir. Bu durumda davacı şirketin, aracı özel amaçla satın alıp, nihai olarak yararlandığı anlaşıldığından mahkemece davanın 4077 Sayılı Yasa hükümleri uyarınca değerlendirilmesi gerekirken...” Yargıtay 19. HD E.1999/3932 K.1999/4621 T.06.07.1999, www.legalbank.net/arama.

⁶⁷ Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/498 K. 2021/336, T. 18.3.2021, www.lexpera.com.tr.

⁶⁸ “Davalı karşı davacı cevap ve karşı dava ekindeki vekaletnamesine göre konut yapı kooperatifi olup tüketici vasfı yoktur. Keza davacı karşı davalı yüklenici ise de, kooperatif tüketici olmadığından taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı Yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşıldığına göre davaya bakma hususunda genel mahkemeler görevlidir.” Yargıtay 15. HD., E. 2016/3928 K. 2017/3148 T. 26.9.2017, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/10360

XI. Dernek ve Vakıflar

İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesi, ticarî amacı bulunmayan vakıf ile banka arasındaki uyumsuzlukta, vakfın tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁹.

Davacı dernek, satın aldığı klimanın hatalı montajı sebebiyle çıkan yangından kaynaklı zararını davalıdan talep etmiştir. Davalı, davacı derneğin tüketici olmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay 15. HD., derneğin klimayı gelir sağlama amacı ile almadığını belirterek davacı derneğin tüketici olduğuna karar vermiştir⁷⁰.

XII. Kamu Tüzel Kişileri

Davacı vergi dairesinin, yeni hat bağlanması sebebiyle fotokopi makinelerinde meydana gelen zararı talep ettiği davada

---

K. 2016/9982 T. 3.11.2016, www.lexpera.com.tr; Yargıtay 3. HD., E. 2020/8172 K. 2021/2772 T. 16.3.2021, www.lexpera.com.tr.

⁶⁹ “Huzurdaki davada da herhangi bir ticarî gaye gütmeyen davacı vakıf ile davalı banka arasındaki ilişki tüketici ilişkisi olarak öne çıkmaktadır.” İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/513 K. 2020/501, T. 16.10.2020, www.lexpera.com.tr.

⁷⁰ “Derneğe gelir sağlama amaçlı faaliyette bulunurken veya bulunmak amacıyla yaptığı işlemler nedeniyle derneğin tüketici sayılması mümkün değildir. Çünkü bu şekilde yapılan işlemin, dernek yönünden yasanın amacı içerisinde tüketici tanımına uyan bir şekilde yapılmış bir işlem olduğundan söz edilemez. Buna karşın kazanç paylaşma amacı ile kurulması mümkün olmayan derneğin; gelir sağlama amaçlı bir faaliyette de bulunmaksızın yaptığı hukuki işlemlerde tüketici konumunda olması mümkündür. Davacı derneğin klimayı derneğe gelir sağlama faaliyeti kapsamında yaptığı işlemlerin gereği olarak alması söz konusu olmadığı için mesleki bir faaliyette bulunduğundan söz edilemeyeceği, tüzel kişi olsa da mesleki bir faaliyet söz konusu olmadığından davacı derneğin tüketici sayılması gerektiği açıktır.” Yargıtay 15. HD., E. 2016/5633 K. 2016/5021 T. 6.12.2016, www.lexpera.com.tr.

Yargıtay 3. HD., davacının tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁷¹.

Yargıtay 13. HD., belediye hizmetlerinde kullanılmak üzere alınan jeneratör açısından belediyenin tüketici sıfatına sahip olamayacağına karar vermiştir⁷².

Davacı üniversite tarafından kayıp/kaçak bedelinin talep edildiği davada Yargıtay 3. HD., üniversitenin tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁷³.

---

⁷¹ “Somut olayda; davalı tarafından yapılan yeni hat bağlama çalışmaları sırasında hatlara verilen yüksek faz ve kesinti nedeniyle davacı Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün hizmet binasında kullanılan fotokopi makinesinin arızalanması nedeniyle meydana gelen 1.825 TL zararın tahsili talep ve dava edilmektedir. Davacı kurumun hizmet verdiği binada bulunan makinede meydana gelen zararın dava konusu yapılmasına göre; davacı idare, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3.maddesine göre tüketici sıfatına sahip değildir.” Yargıtay 3. HD., E. 2012/203 K. 2012/5491 T. 01.03.2012, www.lexpera.com.tr.

⁷² “Somut uyuşmazlıkta, dava konusu jeneratör, Belediye hizmetlerinde kullanma amacı ile satın alındığı için, davacı Belediye yasanın 3.maddesinde belirtilen “tüketici” tanımına girmemektedir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/24165 K. 2015/23522 T. 6.7.2015, www.lexpera.com.tr.

⁷³ “Somut olayda, dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava konusu aboneliklerin davacı Üniversitenin Tıp Fakültesi Bacalı Hastanesi için düzenlendiği, davacının 6502 sayılı yasa kapsamında, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olmadığı açık olup, davacı 6502 sayılı yasa kapsamında tüketici tanımına uymadığı gibi, olayda 6502 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması da mümkün değildir. Bu duruma göre, uyuşmazlığın çözümü genel mahkemelerin görevi içerisindedir.” Yargıtay 3. HD., E. 2014/21782 K. 2015/17720 T. 11.11.2015, www.lexpera.com.tr. Benzer karar için bkz. “Somut uyuşmazlıkta davalı Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün tüketici olarak kabulü mümkün değildir. Bu durumda taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkındaki

Köy tüzel kişiliği ile yüklenici arasında cemevi ve düğün salonu inşaatı konusunda yapılan eser sözleşmesinde Yargıtay 20. HD. tarafından köy tüzel kişiliğinin tüketici olmadığına karar verilmiştir⁷⁴.

SONUÇ

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre tüketici kavramını genişletmiştir. Bu sayede artık tüketicinin edindiği mal veya hizmeti bizzat kullanması gerekmediği kabul edilmektedir. Keza tüketici sadece sözleşmesel ilişkinin var olması halinde değil sözleşmenin kurulmasından önce ve sonra da korunmaktadır. Tüketici sıfatına sahip kişi artık culpa in contrahendo sorumluluğu açısından da zararını tüketici mahkemesinden talep edecektir.

Kanun koyucu, tüketicinin ticarî veya meslekî olmayan bir amaçla hareket etmesi gerektiğini düzenlemiştir. Bu sebeple tüketici sıfatının belirlenmesinde amaç yönünden değerlendirme yapılırken (özellikle karma amaç bakımından) az ya da çok ticarî veya meslekî amacın varlığı halinde kişinin tüketici olmadığına karar verilmelidir. Zira kanun koyucu, tüketicinin sahip olmaması gereken amacı göstererek tüketiciyi tanımlamıştır. Bu halde kanun koyucunun ticarî veya meslekî amaçla hareket eden hiç kimseyi tüketici olarak kabul etmek istemediği anlaşılmalıdır. Uygulamada da tüketici sıfatının tespitinde bu husus dikkate alınmalıdır.

Avrupa Birliği ülkelerinin genelinden farklı olarak tüzel kişilerin de tüketici olarak kabul edilmesi oldukça yerinde olmuştur.

---

⁷⁴ *kanun kapsamında kalmadığının kabulü gerekir.* Yargıtay 13. HD E. 2005/4061, K. 2005/10142, T.15.06.2005, www.legalbank.net/arama. “6502 sayılı Kanunun 3. maddesinde eser sözleşmesinin tüketici işlemi olduğu ve bu sözleşmeden dolayı taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların tüketici mahkemesi tarafından karara bağlanacağı belirtilmiştir. Ancak, davacı köyün tüketici sıfatı bulunmadığı anlaşıldığından, uyuşmazlığın ... Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlanması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/5222 K. 2016/6842 T. 13.6.2016, www.lexpera.com.tr.

Zira ticarî veya meslekî amaç gütmeyen tüzel kişiler edindikleri mal veya hizmetleri esas itibarıyla amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Özellikle dernek ve vakıfların, toplumsal işlevleri de düşünüldüğünde, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun kapsamı içerisinde kalması son derece yerinde olmuştur.

Kanun koyucu tarafından tüzel kişi tacirler açısından özel bir düzenleme yapılmamıştır. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemelere göre tüzel kişi tacirlerin adı alanı olmadığı için tüketici olamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle ticaret şirketleri açısından bu sonuç oldukça isabetlidir. Olması gereken hukuk açısından ticarî işletme işleten dernek ve vakıfların, ticarî olmayan işleri açısından tüketici sayılmaları gerektiği düşünülebilir. Ancak yaşanabilecek olası kötüye kullanmalar da dikkate alındığında böyle bir düzenleme yapılması tüketici sıfatının tespitini aşırı derecede zorlaştıracaktır. Bu sebeple mevcut düzenleme ülke gerçeklerine daha uygundur.

KAYNAKÇA

Akipek, Şebnem, "Madde 3/Akipek Şerhi", Milli Şerh, (Editörler: Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 56.

Aktaş Çelik, Ümran, Tüketici Hukuku Açısından Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Aktürk, İpek Yücer, Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 103-128.

Arkan, Sabih, Ticarî İşletme Hukuku, 24. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018.

Aslan, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015.

Aydoğdu, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Aydoğdu, Murat, Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi (Haksız Şart), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Bahtiyar, Mehmet/**Biçer**, Levent, Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016, C. 22, S. 3, s. 395-436.

Bal, Yakup, Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2022, S. 50, s. 365-384.

Çabri, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Çınar, Ömer, Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Deryal, Yayha/**Korkmaz**, Yakup, Yeni Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Dikbaş, Ufuk, Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Doğar, Mehmet, Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2021, S. 1, s. 305-326.

Erdayı, A. Utku, Beyaz Yakalıların Tanımlanması Üzerine. [İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi](#), 2012, C. 14, S. 3, s. 65-80.

Fıncıoğulları, Feray, Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Kahveci, Nalan, Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Kara, İlhan, Tüketici Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Narbay, Şafak/**Akkuş**, Muhammed, Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2020, S. 44, s. 301 - 334.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Tüketici Sözleşmeleri Kavramı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2001, C. 50, S. 1, s. 55-90.

Sert Sütçü, Selin, Şematik Tüketici Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Topuz, Gökçen, Tüketici Mahkemeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Tutumlu, Mehmet Akif, Tüketici Yargılaması Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Yavuz, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Yıldız, Mustafa Göktürk, Son Kullanıcıyla Akdedilen Elektronik Haberleşme Hizmeti Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 16.

Zevkliler, Aydın/**Aydoğdu**, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.

YARGITAY KARARLARI İŞİĞİ ALTINDA İKALENİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

* *Hakemli Makale*

Begüm Vatansever Yanık
ORCID: 0009-0008-5866-0868

ÖZET

İkale, tarafların iş sözleşmesini karşılıklı anlaşma yoluyla sona erdirdikleri sözleşmedir. İkale, iş sözleşmesinin tarafı olan işçi ve işveren tarafından herhangi bir zamanda yapılabilir, tarafların iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun olması gerekir.

İkaleye ilişkin mevzuatta düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle doktrinde ikaleye ilişkin tartışmalar mevcut ise de ikale hukuki niteliği itibarıyla bir sözleşme olduğundan, ikalenin hukuki niteliği, kurulması, geçerlilik şartları ve yorumunda TBK genel hükümleri uygulanmaktadır.

Çalışmamızın konusu ikalenin iş hukukundaki görünümü olan ve iş sözleşmesini sona erdiren ikale olduğundan, TBK genel hükümlerinin yanı sıra iş hukukuna hakim olan ilkeler de doktrinde ve Yargıtay kararlarında etkili olmuştur. İş hukukuna hakim olan işçinin korunması ilkesi, işçi lehine yorum ilkesi, işverenin işçiyi aydınlatma yükümlülüğü, işçiyi gözetme borcu ve dürüstlük ilkesi dikkate alınarak, TBK genel hükümlerinde yer alan irade sakatlığı halleri ve yaptırımları, emredici hükümlere ilişkin düzenlemeler ile birlikte ikalenin kurulması ve geçerlilik şartlarında doktrin ve Yargıtay tarafından belirlenen makul yarar ölçütü ve ilkeler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

İkale, geçerlilik şartları, aydınlatma yükümlülüğü, dar yorum ilkesi, makul yarar

ABSTRACT

Mutual rescission is a contract in which the parties terminate the employment contract by their mutual agreement. The mutual rescission may be concluded at any time by the employee and the employer who are parties to the employment contract, and the wills of the parties must be reciprocal and compatible with each other.

There is no regulation on mutual rescission in the legislation. For this reason, although there are controversies in the doctrine regarding rescission, since it is a contract in terms of its legal nature, the general provisions of the TCO are applied in the legal nature, establishment, the validity conditions and interpretation of the rescission.

Since the subject of our study is the termination of the employment contract, the general provisions of the TCO (Turkish Code Of Obligations) as well as the principles governing the labour law have been influential in the doctrine and the decisions of the Supreme Court. Taking into account the

principles of labour law such as the protection of the employee, the interpretation principle in favour of the employee, the employer's obligation to inform the employee, the obligation to observe the employee and the principle of honesty, the cases of incapacity of will and sanctions in the general provisions of the TCO (Turkish Code Of Obligations), the regulations regarding the mandatory provisions, as well as the reasonable benefit criterion and principles determined by the doctrine and the Supreme Court of Cassation in the establishment and validity conditions of the substitution are examined.

Keywords:

Mutual rescission, validity terms, obligation of disclosure, narrow interpretation principle, reasonable benefit

I. GİRİŞ

İkale, taraflar arasında kurulmuş olan bir sözleşmenin, anlaşma yolu ile ortadan kaldırılması için yapılan sözleşmedir. İkale, herhangi bir sözleşmenin kaldırılması amacıyla yapılabilir ise de uygulamada en çok iş sözleşmesinin sona erdirilmesi için yapılmaktadır. Bu çalışmanın konusu, ikalenin iş hukukundaki görünümü incelenerek, iş hukuku anlamındaki ikalenin hukuki niteliği, dayanağı, kurulması ve Yargıtay kararları ışığı altında geçerlilik şartları ile sınırlandırılmaktadır.

İkale, mevzuatımızda düzenlenmemiş ve bu konuda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü uygulamaya bırakılmıştır. İkale uygulaması, doktrindeki görüşler ve Yargıtayın verdiği kararlar ile benimsediği ilkeler çerçevesinde şekillenmiştir.

İkalede işçi ve işveren, iş sözleşmesini belirli şartlar altında anlaşma yoluyla sona erdirmekte ve iş ilişkisini tasfiye etmektedir. İkalenin bir sözleşme olması ve sözleşme özgürlüğü kapsamında şartlarının serbestçe belirlenebileceği düşünülmüşse de bu özgürlük, kanunun emredici hükümleri ve iş hukukunda işçinin korunması amacıyla getirilen emredici hükümlere göre sınırlandırılmakta ve geçerlilik denetimi yapılmaktadır. Zira, ikale işçinin iş güvencesinden kaynaklanan hakları, işsizlik ödeneği gibi haklarından

faydalanamaması sonucunu doğurmaktadır¹. İşçileri koruyan iş güvencesi hükümlerinin uygulanmaya başlamasıyla birlikte, işverenler tarafından bu hükümleri bertaraf edebilmek için ikaleye sıklıkla başvurulduğu, bu nedenle 2003 yılından sonra ikale uygulamasında yoğun bir artış yaşandığı kabul edilmektedir.

İkalenin bahsedilen nedenlerle iş hukukundaki yeri ve öneminin aksine mevzuatta ikale ile ilgili hiçbir düzenleme yapılmaması, ikaleyi tartışılabilir hale getirmiştir. Yıllar içerisinde Yargıtayın verdiği kararlar ile özellikle işçinin korunması kapsamında birtakım ölçütler belirlendiği ve geçerlilik denetimi yapılsa da bu tartışmaların sona ermediği görülmektedir. İkale hakkında ivedilikle mevzuatta düzenleme yapılarak geçerlilik şartlarının objektif olarak belirlenmesi güncel bir ihtiyaç olup bu ihtiyaca dikkat çekmek amacıyla çalışma konusu belirlenmiştir.

II. İKALE KAVRAMI, İKALENİN HUKUKİ DAYANAĞI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. İkale Kavramı

İkale, Arapça kökenli bir kelime olup “bozma, kaldırma”, Osmanlıca’da ise “pazarlığı bozma, her iki tarafın isteğiyle alışveriş mukavelesini bozma” anlamlarına gelmektedir². İkale tarafların ortak iradeleriyle akdetmiş oldukları bir sözleşmeyi yine ortak iradeleri ile ortadan kaldırdıkları sözleşmedir³.

İkaleye ilişkin olarak, mevzuatta herhangi bir tanım yapılmamışsa da bu eksiklik doktrinde ve Yargıtay kararlarında tamamlanmaya çalışılmıştır. Doktrinde ikale çoğunlukla, iş sözleşmesinin taraflarının sözleşmeyi sona erdirmeye yönelik

---

¹ **Süzek**, Sarper, İş Hukuku, 20. B., İstanbul 2020, s. 533.

² **Duman**, Berna, Türk İş Hukukunda İkale, Ankara 2020, s. 21; **Karaç**, Serkan Taylan, Türk İş Hukukunda İkale (Bozma) Sözleşmeleri (İkale), İstanbul 2020, s. 64; **Özyörük**, Hasan Ali, İkale Sözleşmeleri, Güncellenmiş 2. B., Ankara 2019, s. 22.

³ **Duman**, s. 22.

anlaşması olarak tanımlanmıştır⁴. Astarlı ikaleyi “bir sözleşmenin ve bu sözleşme ile kurulan hukuki ilişkinin, sözleşme özgürlüğü kapsamında tarafların karşılıklı iradelerine dayanan yeni bir sözleşme ile ortadan kaldırılması” olarak tanımlamıştır⁵.

Yargıtay, ikaleyi “sözleşmenin doğal yollar dışında tarafların ortak iradesiyle sona erdirilmesi yönündeki işlem” olarak tanımlamıştır⁶.

İkale, genel olarak iş hukuku alanında kullanılıyor olsa da “iş sözleşmesinin ortadan kaldırılması amacıyla yapılan sözleşme” olarak kavramın sınırlandırılması doğru değildir⁷. Doktrinde yapılan tanımlamalardan en isabetli olanı, “herhangi türde bir sözleşmenin ve bu sözleşme ile kurulmuş ve halen geçerli olan bir hukuki ilişkinin, sözleşme özgürlüğü ilkesi temel alınarak tarafların karşılıklı iradelerinin uyuşması ile akdedilen yeni bir sözleşme uyarınca ortadan kaldırılması” tanımıdır⁸.

İkale, bozma sözleşmesi veya sona erdirme sözleşmesi olarak da adlandırılmaktadır⁹. İkale, sözleşmeyi ortadan kaldıran nedenlerden birisi olup tek taraflı bir işlem olan fesihden farklı olarak taraflar arasında var olan sözleşme ilişkisini, yeni bir sözleşme ile ortadan kaldırmaktadır¹⁰. Yargıtay bazı kararlarında, ikalenin taraflar

⁴ **Çelik**, Nuri / **Caniklioğlu**, Nurşen / **Canbolat**, Talat / **Özkaraca**, İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 34.B., İstanbul 2021, s. 481; **Sümer**, Haluk Hadi, İş Hukuku, 25. B. Konya 2020, s. 97; **Süzek**, s. 533.

⁵ **Astarlı**, Muhittin, İş Hukukunda İkale (Bozma Sözleşmesi), Güncellenmiş Yargıtay Kararları Bölümü Eklenmiş 2. B., Ankara 2016, s. 6.

⁶ Y. 9.HD. 09.11.2017, E. 2016/28986 K. 2017/17897, **Keser**, Burcu Melekoğlu, İkale ve İbra Sözleşmeleri, Ankara 2018, s. 12; Y. 15.HD. 02.10.1995, E. 1995/2259 K. 1995/5181, **Kar**, Bektaş, İş Güvencesi ve Uygulaması, 2. B., Ankara 2011, s. 91.

⁷ **Armağan**, Davut, Türk Borçlar Hukukunda İkale Sözleşmesi, İstanbul 2023, s. 8; **Karaç**, İkale, s.65; **Keser**, s.11.

⁸ **Özyörük**, s. 23.

⁹ **Çelik**, Nuri / **Caniklioğlu**, Nurşen / **Canbolat**, Talat / **Özkaraca**, s. 481; **Özyörük**, s. 25; **Sümer**, s. 97.

¹⁰ **Armağan**, s. 61; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 484; **Kar**, s. 91; **Özyörük**, s. 22.

arasında iş sözleşmesinin karşılıklı feshine dair sözleşme yapılmasını içeren bir açıklama ve kabulü ile oluşan bozma sözleşmesi olarak tanımlanmışsa¹¹ da doktrinde ikalenin fesih sözleşmesi olarak değerlendirilmesi doğru bulunmamış ve ikale ile fesih kavramlarının karışmasına yol açacağı nedeniyle eleştirilmiştir¹².

İkale, iş sözleşmesini ortadan kaldıran nedenlerden biri olup taraflar belirli süreli sözleşmenin süresinin dolmasını veya belirsiz süreli sözleşmede ihbar süresinin sona ermesini beklemeden, diledikleri zamanda anlaşarak sözleşmeyi sona erdirebilirler¹³.

B. İkalenin Hukuki Dayanağı

TBK 26. maddesinde, tarafların kanunda öngörülen sınırlar içinde olmak kaydıyla, sözleşmenin içeriğini özgürce belirleyebilecekleri yönündeki sözleşme özgürlüğü ilkesi düzenlenmiştir. Sözleşme özgürlüğü ilkesi, Anayasa'nın çalışma ve sözleşme özgürlüğü başlıklı 48. maddesi ile güvence altına alınmış, sosyal ve ekonomik bir haktır. Bu madde kapsamında taraflar, kanuni sınırlamalara uymak koşuluyla aralarında anlaşarak özgürce sözleşme yapabilir, sözleşmenin şeklini, konusunu, içeriğini belirleyebilir, sözleşmede değişiklik yapabilir ve sözleşmeyi ortadan kaldırabilirler¹⁴.

---

¹¹ Y. 9.HD. 29.05.2014, E. 2014/4402 K. 2014/17521; Y. 22.HD. 06.12.2017, E. 2017/44888 K. 2017/27868 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹² Keser, s. 11; Özyörük, s. 25.

¹³ Coşkun, Arzu Yıldırım, Türk İş Hukukunda İkale, İstanbul 2023, s.58; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, s. 481; Sümer, s. 97; Süzek, s. 517; Umutlu, Hasan Hüseyin, İş Sözleşmesinin Fesih Dışında Sona Erme Nedenleri, Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2022, C. 4, S. 1, s. 73.

¹⁴ Astarlı, s. 16; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. B., Ankara 2021, s. 18; Uygur, Turgut, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C. I, 3. B., Ankara 2012, s. 318.

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında ikalenin hukuki dayanağı olarak sözleşme özgürlüğü ilkesi gösterilmektedir¹⁵. Zira sözleşme özgürlüğü ilkesine göre taraflar ikale ile diledikleri koşullarda sözleşme ilişkisini ortadan kaldırabilirler. Yargıtay kararlarında da ikalenin şekli, kapsamı ve geçerliliği TBK hükümlerine göre belirlenmektedir¹⁶.

Sözleşme özgürlüğü ilkesinin sınırları TBK 27. maddesinde belirlenmiş olup kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin hükümsüzdür¹⁷. Sözleşme özgürlüğünün sınırını çizen bu hüküm ikale için de uygulanacaktır¹⁸.

İşçi ve işveren arasında kurulan ikale, iş ilişkisinin zayıf tarafı olan işçinin korunması ilkesi kapsamında da sınırlandırılmaktadır¹⁹. Özellikle, iş ilişkisinde işçi ve işverenin fiilen eşit koşullarda bulunmaması, işçinin işverenin emir ve talimatı altında sözleşme ilişkisini devam ettirmesi nedenleriyle, işçi işverene göre daha zayıf konumdadır²⁰. İkalenin geçerliliği açısından sözleşmenin iki taraf için sözleşme özgürlüğü altında kurulması, tarafların gerçek iradesini yansıtması ve işverenin hakkın kötüye kullanılması için ikaleye başvurmamış olması gerekmektedir. İkale incelenirken sözleşme

---

¹⁵ Y. 9.HD. 22.01.2020, E. 2019/8260, K. 200/903 (www.sinerjimevzuat.com.tr), **Armağan**, s. 8; Y. 22.HD. 20.12.2012, E. 2012/27687, K. 2012/28863, Y. 9.HD. 17.01.2013, E. 2012/24299, K. 2013/1849, **Astarlı**, s. 16-17; **Coşkun**, s.59; **Duman**, s. 22; **Kar**, s. 91; **Özyörük**, s. 24.

¹⁶ Y. 9.HD. 22.01.2020, E. 2019/8260, K. 200/903; Y. 22.HD. 08.10.2018, E. 2018/11682, K. 2018/21214 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹⁷ **Uygur**, s. 320.

¹⁸ **Coşkun**, s.100; **Özyörük**, s. 24; **Süzek**, s. 517.

¹⁹ **Coşkun**, s.101.

²⁰ **Günay**, Cevdet İlhan, İş Hukuku, (İş Hukuku) 3.B., Ankara 2004, s. 91.

özgürlüğü ilkesi ile işçinin korunması ilkesi arasında dengenin kurulması önemlidir²¹.

C. İkalenin Hukuki Niteliği

1. İkalenin Bir Sözleşme Olması

Hukuki işlemler, işleme katılanların sayısına göre, tek taraflı ve iki taraflı hukuki işlemler olarak ikiye ayrılır; tek taraflı hukuki işlemlerde bir kişinin irade açıklamasıyla işlem hukuki sonuçlarını doğurur, bir hak veya hukuki ilişki doğar, devredilir, değiştirilir veya sona erer²². Örneğin, fesih tek taraflı bir hukuki işlemdir²³.

İki taraflı hukuki işlemlerde, bir hukuki işlemin meydana gelmesi ve hukuki sonuçlarını doğurması, iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla mümkündür²⁴. TBK 1. maddesinde sözleşmenin tarafların birbirine uygun irade beyanlarını açıklamalarıyla kurulacağı düzenlenmiştir.

İkale, taraflar arasındaki bir sözleşmenin, akdedilen yeni bir sözleşme uyarınca ortadan kaldırılması olarak tanımlanmıştır. İki taraflı bir hukuki işlemdir²⁵. Tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklamaları ile kurulur²⁶. İkalenin iki taraflı bir hukuki işlem olan bu niteliği, ikaleyi tek taraflı bir hukuki işlem olan fesihle ayıran en önemli özelliğidir.

İkale, ani edimli bir sözleşmedir²⁷. Ani edimli sözleşmede, borçlanılan edimin tek bir davranışla yerine getirilmesi, borcun

²¹ **Astarlı**, s. 23.

²² **Astarlı**, s. 29; **Eren**, s. 222; **Uygur**, s. 211.

²³ **Nomer**, Haluk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 19. B., İstanbul 2023, s.36.

²⁴ **Nomer**, s.38.

²⁵ **Armağan**, s. 27; **Astarlı**, s. 29; **Coşkun**, s.59; **Duman**, s. 24; **Kar**, s. 91; **Özyörük**, s. 54; **Süzek**, s. 517; **Umutlu**, s. 74.

²⁶ **Armağan**, s.21; **Çil**, s. 1565.

²⁷ **Özyörük**, s. 55.

ifasının bir anda gerçekleşmesi söz konusudur²⁸. İkalenin asli edimi olan iş ilişkisinin sona ermesi, ani ifalı borç ilişkisi niteliğindedir. İşçi ikalede iş ilişkisinin sona erdirilmesi taahhüdünü vererek tek bir fiille borcunu ifa eder²⁹.

İkalenin bir sözleşme olması ve mevzuatta ayrıca düzenlenmemiş olması nedeniyle, ikaleye sözleşmelere ilişkin TBK genel hükümleri uygulanır³⁰.

2. İkalenin Bir Tasarruf İşlemi Olması

Hukuki işlemler, etkilerine göre borçlandırıcı işlemler ve tasarruf işlemleri olarak ikiye ayrılır³¹. Borçlandırıcı işlemler, taraflar arasında bir borç ilişkisi kuran, taraflardan birini veya her ikisini borçlandığı yükümlülüğe uygun davranmakla, karşı tarafa maddi veya manevi bir yarar sağlamakla yükümlendiren, borçlanan tarafın malvarlığının pasif kısmını artıran işlemlerdir³². Tasarruf işlemleri ise bir hakkı veya hukuki ilişkiyi doğrudan etkileyen, hakkın içeriğini değiştiren, sınırlayan veya ortadan kaldıran hukuki işlemlerdir³³.

İkale, taraflar arasındaki iş sözleşmesini ortadan kaldıran ve iş ilişkisini sona erdiren bir sözleşme olduğundan, iş sözleşmesinin her

---

²⁸ **Çetiner**, Bilgehan/**Furrer**, Andreas/**Muller-Chen**, Markus, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021, s. 34; **Eren**, s. 226; **Uygur**, s. 213.

²⁹ **Özyörük**, s. 55.

³⁰ YHGK. 14.01.2015, E. 2013/2016, K. 2015/14, (www.sinerjimevzuat.com.tr), **Astarlı**, s. 30; **Özyörük**, s. 55; **Süzek**, s. 531.

³¹ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 36; **Karaç**, Serkan Taylan, Türk İş Hukuku Bağlamında İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Ölçütleri ve Makul Yarar Kavramı, (Makul Yarar), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 2022, S. 50, s. 389.

³² **Armağan**, s. 23; **Astarlı**, s. 30; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 36.

³³ **Armağan**, s. 23; **Astarlı**, s. 30; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 36.

iki tarafı için de bir tasarruf işlemidir³⁴. Bir görüşe göre, ikale sözleşmesi, tasarruf işlemi niteliğinin yanında borçlandırıcı işlem özelliğini de taşır³⁵. Örneğin, ikale ile taraflar arasındaki iş sözleşmesinin ileri bir tarihte ortadan kaldırılması ve karşılığında işverenin işçiye tazminat ödemesi kararlaştırılmışsa, ikale tasarruf işleminin yanında borçlandırıcı bir işlem özelliği taşır³⁶.

3. İkalenin Karşılıklı Borç Doğuran Bir Sözleşme Olması

İkale, bir tasarruf işlemi olmasının yanında temelinde bir taahhüt işlemi de barındırır³⁷. İkale ile genel olarak işçi, borçlu olduğu iş sözleşmesinin sona ermesine rıza gösterirken, işveren de işçiye bunun karşılığında kıdem tazminatı, ihbar tazminatı gibi alacakları ödeme borcu altına girer. İşçi, işverenin kendisine ödemekle yükümlendiği makul bir yarar karşılığında iş ilişkisini anlaşmayla sona erdirir. Bu nedenle, ikalenin taraflar arasında karşılıklı borç doğuran bir sözleşme olduğu, tarafların bir sinallagma ilişkisi içinde bulunduğu kabul edilmektedir³⁸.

Bir görüşe göre istisnai hallerde, ikale tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğinde olabilir³⁹. Örneğin, işçinin daha iyi bir iş teklifi alması ve sözleşmeyi hemen sona erdirmek istemesi halinde taraflar sadece iş ilişkisinin sona ermesi için ikale yapar ve işverenin tazminat ödeme yükümlülüğü bulunmayabilir. Söz konusu örnekte işçi, ihbar süresinde çalışmaktan kurtularak menfaat sağlamış ve

---

³⁴ **Armağan**, s. 27; **Astarlı**, s. 31; **Coşkun**, s. 60; **Kar**, s. 91; **Karaç**, İkale, s.71; **Özyörük**, s. 56.

³⁵ **Armağan**, s. 36; **Özyörük**, s. 57.

³⁶ **Astarlı**, s. 32; **Coşkun**, s. 60.

³⁷ **Karaç**, İkale, s.72.

³⁸ **Astarlı**, s. 35; **Coşkun**, s. 60; **Duman**, s. 25; **Eren**, s. 223; **Özyörük**, s. 58.

³⁹ **Özyörük**, s. 58; **Astarlı**, s. 36; **Duman**, s. 25; **Karaç**, Makul Yarar, s. 390.

ikalede makul yarar gerçekleşmiştir⁴⁰. İşçinin iş sözleşmesindeki rekabet etmeme koşuluna aykırı olarak başka bir işverenle sözleşme yapmak için mevcut iş sözleşmesini sona erdirmek istemesi halinde, rekabet koşulunun uygulanmaması karşılığında ikalenin yapılması durumunda, tazminat talebi bulunmuyorsa, işveren herhangi bir borç altına girmeyeceğinden ikalenin tek taraflı borç doğuran bir sözleşme olarak yapılması söz konusu olabilir⁴¹.

III. İKALENİN KURULMASI

A. İkalenin İçeriği

İkalenin kurulması ve geçerliliğinin tespiti için öncelikle sözleşmenin asgari içeriğinin yani objektif ve sübjektif esaslı noktalarının tespit edilmesi gerekir⁴². Zira ikale, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulmuş olacağından, tarafların iradelerinin sözleşmenin tüm objektif ve sübjektif esaslı noktalarında uyuşması gereklidir⁴³. TBK 2/1. maddesine göre, taraflar sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmuşlarsa, ikinci derecedeki noktalar üzerinde durulmamış olsa bile sözleşme kurulmuş sayılır⁴⁴.

Objektif esaslı nokta, herhangi bir sözleşmeye tipini veren, kurulmak istenen sözleşmenin asgari içeriğini oluşturan hususlardır⁴⁵. İkaleda objektif esaslı nokta yani sözleşmenin asgari içeriği, iş ilişkisinin belirli bir tarihte anlaşmayla bozulması, ortadan kaldırılmasıdır⁴⁶. Başka bir görüşe göre, sözleşmenin ne zaman sona ereceği hususu objektif esaslı unsur teşkil etmez, zira taraflar sona

---

⁴⁰ **Alp**, İş Hukukunda İkalenin (Bozma Sözleşmesi) Geçerlilik Koşulları, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Yıl 2008, S. 17, s. 29; **Özyörük**, s. 59.

⁴¹ **Coşkun**, s. 60.

⁴² **Armağan**, s. 140; **Astarlı**, s. 51; **Nomer**, s. 48.

⁴³ **Armağan**, s. 140; **Astarlı**, s. 53.

⁴⁴ **Eren**, s. 272.

⁴⁵ **Armağan**, s. 140; **Eren**, s. 273; **Nomer**, s. 48; **Uygur**, s. 202.

⁴⁶ **Astarlı**, s. 53; **Coşkun**, s. 81; **Kulaç**, Cansu, İş Sözleşmesinin İkale İle Sona Ermesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2023, C. 10, S. 2, s. 5.

erme zamanını belirlememişse ikale hazırlar arasında sözleşmenin kurulması ile hüküm ve sonuçlarını doğurur, hazır olmayanlar arasında TBK 11. maddesine göre sözleşmenin kurulma anı tespit edilebilir⁴⁷. TBK 11. maddesine göre, hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler, kabulün gönderildiği andan başlayarak hüküm doğurur. Açık bir kabulün gerekli olmadığı durumlarda, sözleşme önerinin ulaşma anından başlayarak hüküm doğurur.

Diğer tarafça anlaşılabilir olmak kaydıyla, tarafların ikinci derecedeki yan noktaları iradeleriyle sözleşmenin zorunlu şartı yani subjektif esaslı nokta haline dönüştürmesi mümkündür⁴⁸. Örneğin, ikalede işçinin bir miktar tazminatın ödenmesi isteği, ikalenin zorunlu şartını oluşturabilir. İşveren ile işçinin iradelerinin, işverenin tazminat ödemesi koşulu hakkında uyuşmaması halinde subjektif esaslı noktada anlaşılmadığından sözleşme kurulmuş olmaz⁴⁹.

Objektif esaslı olmayan noktalar ise genel olarak ikinci derecedeki yan noktalar⁵⁰. İkaleda, tarafların anlaşmasına göre iş sözleşmesinin tasfiyesini amaçlayan bazı hükümler yan noktalar olarak değerlendirilebilir. Örneğin, ikale rekabet yasağı şartına ilişkin hüküm içerebilir⁵¹.

Tarafların objektif ve subjektif esaslı noktalarda iradelerinin uyuşmaması halinde sözleşme kurulmamıştır⁵². Objektif veya subjektif esaslı olmayan, ikinci derecedeki yan noktalarda ise bu noktalar hiç ele alınmamış veya çözümü ileriye bırakılmış olsa bile sözleşme kurulmuş olacaktır. Tarafların ikinci derecedeki yan noktalar üzerinde anlaşamaması halinde, hâkim uyuşmazlığı TBK 2/2. maddesine göre işin özelliklerine bakarak çözer⁵³. Örneğin,

---

⁴⁷ **Armağan**, s. 143; **Eren**, s. 304; **Nomer**, s. 54.

⁴⁸ **Armağan**, s. 144; **Eren**, s. 275; **Karaç**, Makul Yarar, s. 393.

⁴⁹ **Astarlı**, s. 54.

⁵⁰ **Eren**, s. 276; **Uygur**, s. 226.

⁵¹ **Kaygısız**, s. 85;

⁵² **Armağan**, s. 141.

⁵³ **Eren**, s. 276.

taraflar ikalede iş sözleşmesinin derhal veya belirli bir süre sonra ereceğini kararlaştırmış fakat sona erme tarihini ikalede açıkça belirtmemişler ise iş sözleşmesi TBK 90. maddesi gereği ikalenin kurulması ile derhal sona erer⁵⁴.

İkalenin kuruluşu bakımından tarafların sözleşmeyi hangi adla nitelendirdikleri önemli değildir⁵⁵. TBK 19. maddesinde bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınacağı düzenlenmiş olması nedeniyle bu görüş isabetlidir. İkalenin taraflar arasında fesih protokolü, fesih anlaşması, ibra ve fesihname, koşullu işten ayrılma sözleşmesi, mutabakat tutanağı, iş sözleşmesinin sona ermesine bağlı ek ödeme ve sulh sözleşmesi gibi adlar altında yapılmasının bir önemi yoktur; önemli olan tarafların gerçek amaçları ve yaptıkları işlemin kuruluş koşullarını taşıyıp taşımadığıdır⁵⁶.

Yargıtay, taraflar arasında imzalanan “*İkale yolu ile ... akdinin sona erdirilmesine ilişkin ibraname*” başlıklı belgeyi ikale anlaşması olarak değerlendirerek iş sözleşmesinin, işçiye kıdem tazminatı ödenmesi karşılığında karşılıklı anlaşma ile sona erdiği yönünde karar vermiştir⁵⁷.

İ kalede işçinin işvereni ibra ettiğine ilişkin bir hüküm yer alması halinde ibra hükmünün ve ikalenin geçerliliği sorunu ortaya çıkmaktadır. TBK 420/2. maddesinde ibra tarihi itibarıyla iş

---

⁵⁴ TBK m. 90, “*İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.*”; **Armağan**, s. 167; **Astarlı**, s. 51; **Coşkun**, s. 81; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 483.

⁵⁵ **Astarlı**, s. 57.

⁵⁶ Y. 9.HD. 12.07.2010, E. 2010/21350 K. 2010/22845, Y. 22.HD. 14.11.2011, E. 2011/11846 K. 2011/4183, **Astarlı**, s. 57; **Özyörük**, s.83.

⁵⁷ Y. 9.HD. 20.02.2023, E. 2023/2550 K. 2023/2555, (www.sinerjimevzuat.com.tr); Y. 22.HD. 14.11.2011, E. 2011/11846 K. 2011/4183, **Astarlı**, s. 57; **Özyörük**, s.83.

sözleşmesinin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması ibranın geçerlilik şartlarından birisi olduğundan, ikalede yer alan ibra hükmü kesin olarak geçersizdir; ikalede yer alan ibra hükmünün geçersiz olması, ikaleyi geçersiz hale getirmez⁵⁸.

Sulh, tarafların aralarındaki hukuki ilişkiden doğan bir uyuşmazlığı, bir sözleşme ile karşılıklı fedakârlıklarda bulunarak sona erdirmeleridir⁵⁹. Sulh, mahkeme içi yapılabileceği gibi mahkeme dışı da yapılabilir⁶⁰. İkale ise işçi ve işveren iş ilişkisini karşılıklı anlaşma ile sona erdirmekte olup kural olarak bir sulh sözleşmesi niteliğinde değildir⁶¹.

Astarlı'ya göre, ikale ile iş sözleşmesinin sona erdirilmesi, somut olayın özelliklerine göre taraflar arasındaki iş sözleşmesinin sona ermesine, örneğin işveren feshinin geçerliliğine ilişkin bir uyuşmazlığın karşılıklı fedakârlıklarda bulunarak sona erdirilmesini amaçlıyorsa, ikalenin yapıldığı yere göre mahkeme içi veya mahkeme dışı sulh niteliğinde olduğu söylenebilir⁶².

Özdemir ise, iş sözleşmesi işverence geçerli nedenle feshedildikten sonra, taraflar arasında fesih sebebinin geçerliliğine ilişkin uyuşmazlık devam ederken tarafların karşılıklı fedakarlıkta bulunarak sulh sözleşmesi ile anlaşmasının mümkün olduğunu belirterek sulh sözleşmesini ikaleye alternatif bir çözüm yolu olarak önermiştir. Bu görüşe göre, iş sözleşmesi işverence feshedildiği için işçi işsizlik sigortasından faydalanacak, işveren de kıdem ve ihbar

---

⁵⁸ Y. 9.HD. 07.11.2023, E. 2023/18033 K. 2023/16711, (www.sinerjimevzuat.com.tr); **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 488.

⁵⁹ **Özdemir**, Erdem, İkale ve Alternatif Bir Öneri Olarak Sulh Sözleşmesi, Çimento İşveren Dergisi, Yıl 2013, C. 27, S. 3, s. 32, (İkale ve Sulh); **Tanrıver**, Süha, Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, Prof. Dr. İlhan Öztrak'a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Yıl 1994, C. 46, S.1-2, s.333.

⁶⁰ **Özdemir**, s. 44.

⁶¹ **Astarlı**, s. 46.

⁶² **Astarlı**, s. 46; ayrıntılı bilgi için bkz. **Astarlı**, s. 136 vd.

tazminatını aşan ek ödemede bulunduğundan işçiye makul yarar da sağlanmış olacaktır⁶³.

Yargıtay, bilgi teknolojileri ve süreçler direktörü olarak görev yapan işçinin iş sözleşmesinin işverence feshinden sonra taraflar arasında düzenlenen ikale sözleşmesinde, iş sözleşmesinin sona ermesinin sonuçlarının düzenlendiğini, işçiye kıdem, ihbar tazminatları, ücret, yıllık izin ücreti ile 12 aylık ücretine denk gelen miktarda ödeme yapılmasının kararlaştırıldığını, ödemeler karşılığında işçinin işvereni ibra ettiğini, bu sözleşme ile iş sözleşmesinin tasfiyesinin amaçlandığını, irade sakatlığının ispatlanamadığını belirterek ikaleyi tasfiye sözleşmesi olarak değerlendirmiş, sözleşme ile işçinin işveren feshini kabul ettiğini ve işe iade davası açma hakkından vazgeçtiği yönünde karar vermiştir⁶⁴.

B. Karşılıklı ve Birbirine Uygun İrade Beyanları

İkale, TBK 1. maddesi gereği tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını açıklamaları ile kurulur⁶⁵. Karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarından ilkinde öneri (icap), ikincisine ise kabul denilmektedir⁶⁶. Bir teklifin öneri sayılabilmesi için kurulacak sözleşmenin esaslı unsurlarını belirli veya belirlenebilir biçimde

⁶³ **Özdemir**, s. 47-48.

⁶⁴ “İşveren feshinin ardından tarafların karşılıklı olarak sulh sözleşmesi düzenlemeleri mümkün olup geçerli bir sulh sözleşmesinin varlığı hâlinde artık işe iade davası açılmayacağı kabulü gerekir.

Genel anlamda tasfiye sözleşmesi...; işveren feshinden sonra bu fesih nedeniyle ... sözleşmesinin sona ermesinin sonuçlarının düzenlendiği ve böylece taraflar arasındaki ... sözleşmesinin tasfiyesinin amaçlandığı bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile işveren feshi, işçi tarafından kabul edilmiş olmakta; feshin geçerliliğini kabul eden işçi, feshe karşı işe iade davası açmayacağı konusunda işverene güvenlik sağlamaktadır. “ Y. 9.HD. 07.11.2022, E. 2022/13005 K. 2022/14451, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁶⁵ **Armağan**, s. 145; **Coşkun**, s. 81; **Eren**, s. 283.

⁶⁶ **Armağan**, s. 145; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 84; **Duman**, s. 42; **Eren**, s. 283; **Uygur**, s. 201.

içeriyor olması ve kesin bağlanma iradesi ile yapılması gerekir⁶⁷. Öneri, tek taraflı bir hukuki işlemdir ve öneri sahibi yapmış olduğu öneriyle belirli bir süre bağlı olmakta ve muhatabına teklif ettiği sözleşmenin kurulması hususunda yetki vermektedir⁶⁸.

İkalenin kurulabilmesi için öncelikle taraflardan birinin, iş sözleşmesinin karşılıklı anlaşma ile sonlandırılması yönündeki önerisini diğer tarafa iletmesi gerekir⁶⁹. Karşı tarafın öneriyi belirtilen koşullarla kabul etmesi halinde ikale kurulmuş sayılır. İ kale sözleşmesi akdetmeye yönelik bu öneri, fesih olarak değerlendirilemez ve feshe tahvil edilemez⁷⁰. İ kale, iş sözleşmesinin devamı sırasında yapılacağından, taraflar arasında uyuşmazlığa neden olan bir fesih veya başka bir sözleşmenin sona ermesi hâli bulunmamalıdır⁷¹. İş ilişkisinin sona ermesi ve sonuçları yönünde tarafların iradeleri birleşmiyorsa ikaleden söz edilemez⁷².

Bir görüşe göre, işçinin ihtirazi kayıt koyarak imzaladığı dilekçe öneri olarak kabul edilemez⁷³. Yargıtayın da aynı yönde kararları mevcuttur⁷⁴. İ kalenin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile

---

⁶⁷ **Armağan**, s. 145; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 85; **Eren**, s. 283; **Keser**, s. 23; **Uygur**, s. 202.

⁶⁸ **Armağan**, s. 145; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 84; **Eren**, s. 283; **Uygur**, s. 202.

⁶⁹ Y. 22.HD. 22.12.2017, E. 2017/43878 K. 2017/30380, **Keser**, s. 24; **Umutlu**, s. 74.

⁷⁰ **Kar**, s. 91; Y. 9.HD. 21.10.2020, E. 2016/28137 K. 2020/12795, Y. 22.HD. 06.12.2017, E. 2017/44888 K. 2017/27868, **Keser**, s. 24; **Özarabacı**, Burhan Mert, Yargıtay Kararları Işığında İ kale Akdinin İşe İ ade Davalarına Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2017, s. 12; **Umutlu**, s. 74.

⁷¹ Y. 9.HD. 07.11.2022, E. 2022/13005 K. 2022/14451 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁷² **Keser**, s. 24.

⁷³ **Astarlı**, s. 74; **Keser**, s. 24, Aksi Yönde: Y. 9.HD. 07.06.2018, E. 2018/4994 K. 2018/12835 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁷⁴ Y. 22.HD. 21.09.2017, E. 2017/36294 K. 2017/18735, Y. 9.HD. 22.06.2015, E. 2015/14657 K. 2015/22398, (www.sinerjimevzuat.com.tr); "...davacının sözleşme altına "işbu

kurulması sebebiyle ihtirazi kayıtların ikalenin geçerliliğini etkileyip etkilemeyeceği hususu tartışmalıdır. Yargıtay, bazı kararlarında ikaledeki ihtirazi kayıtların sözleşmeyi geçersiz kıldığını kabul etmiştir⁷⁵. Örneğin Yargıtay, işçinin yasal hakların saklı tutulduğu yönündeki ihtirazi kaydı sebebiyle taraflar arasındaki iş sözleşmesinin ikale ile sona ermediğini, ikale yapılması yönünde karşılıklı anlaşma olmadığını, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshedildiğine karar vermiştir⁷⁶.

Aksi yöndeki görüşe göre, ikalenin içeriği ile ilgili olmayıp, ikalede belirlenen tazminatların henüz ödenmediği veya eksik ödendiği yönündeki ihtirazi kayıtlar ikalenin geçerliliğine etki etmeyecektir⁷⁷. Yargıtayın hakların saklı tutulmasına ilişkin ihtirazi kaydın, akçalı hakların saklı tutulmasına ilişkin olduğu ve bu kaydın sözleşmeyi geçersiz hale getirmeyeceği yönünde kararı da mevcuttur⁷⁸.

Kabul beyanı da öneri gibi, karşı tarafa ulaşmakla yenilik doğuran tek taraflı bir irade beyanıdır⁷⁹. İkalenin kurulabilmesi için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları gerekli olduğundan, kabul beyanının öneri ile örtüşmesi, onun tüm koşullarını içermesi

---

*sözleşmede yazıldığı gibi fazla mesai ücretlerim tarafıma ödenmemiştir, hukuk yoluna başvurma şartı ile imzalanmıştır" şerhi ile imza attığı anlaşılmaktadır. Davacının işverene sunduğu ikale teklifi niteliğinde bir dilekçesi bulunmadığı gibi, iş sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin protokolü ihtirazi kayıt koyarak imzaladığı, davacıya ek bir menfaat sağlanmadığı ve dolayısıyla davacı ve davalı işverenin aralarında geçerli bir ikale sözleşmesi yapmak suretiyle iş akdini sona erdirmiş olduklarından sözedilemeyeceğinden ..", Y. 22.HD. 06.12.2017, E. 2017/43888 K. 2017/27868, **Duman**, s. 48.*

⁷⁵ Y. 9.HD. 11.04.2017, E. 2016/10434 K. 2017/6278, Y. 22.HD. 21.12.2017, E. 2017/43878 K. 2017/30380 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁷⁶ Y. 9.HD. 13.08.2008, E. 2008/26232 K. 2008/5313, **Özarabacı**, s. 70.

⁷⁷ **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 489; **Duman**, s. 48.

⁷⁸ Y. 9.HD. 24.04.2017, E. 2017/6893 K. 2017/7051, **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 489.

⁷⁹ **Armağan**, s. 159; **Duman**, s. 43; **Eren**, s. 295; **Uygur**, s. 204.

gerekir. Aksi halde, kabul beyanı öneri ile örtüşmüyorsa ikale sözleşmesi kurulmuş sayılmaz⁸⁰. Örneğin, işçi ile işverenin ikale karşılığında kıdem tazminatı ödenmesi hususunda anlaşmaları fakat ihbar tazminatı ödenmesi hususunda anlaşamamaları halinde ikale kurulmuş sayılmaz⁸¹.

Yargıtay, işçinin noterden gönderdiği ihbarname ile kıdem ve ihbar tazminatları ödenerek 4/C kapsamında çalışmak üzere geçişi kabul ettiği ve iş sözleşmesinin bu şekilde feshedilmesini istediği, ancak bu ihbarnamenin kesinlikle istifa dilekçesi mahiyetinde olmadığını belirterek bu şekilde icapta bulunduğu, ancak davalının sadece kıdem tazminatını ödeyip ihbar tazminatını ödemeyerek iş akdine son verdiği olayda, ikale yönünde taraf iradelerinin birleşmediği, iş sözleşmesinin istifa sureti ile işçi tarafından ya da ikale yolu ile sona erdirildiğinden söz edilemeyeceği, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshedildiği yönünde karar vermiştir⁸².

Taraflardan birinin ikale önerisinde bulunması karşısında diğer tarafın sözleşmeyi feshetmesi halinde, bu ikale önerisinin kabulü anlamına gelmeyeceğinden, iş ilişkisi ikale ile değil fesih yoluyla sona erer⁸³. Yargıtay, işverenin fesih kararının işçi tarafından kabul edilmesinin ikale olmadığına karar vermiştir⁸⁴. Yargıtay, başka bir kararında, işverence iş sözleşmesinin feshinden sonra işçi ile yapılan

---

⁸⁰ **Armağan**, s. 159; Y. 9.HD. 24.04.2017, E. 2017/6893 K. 2017/7051, **Keser**, s. 28; **Uygur**, s. 204.

⁸¹ YHGK. 14.01.2015, E. 2013/2025 K. 2015/23, **Duman**, s. 43.

⁸² Y. 9.HD. 14.10.2020, E. 2016/25939 K. 2020/11981, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁸³ **Keser**, s. 24.

⁸⁴ “..davacının ikaleye icapta bulunmadığı, bilakis işverenin fesih kararını kabul ettiğinin yazılı olduğu, fesih kararının işçi tarafından kabulünün ikale olarak adlandırılmayacağı ve ayrıca davacıya sağlanan ekstra menfaat olmadığı, bu açıklamalar doğrultusunda işçinin sonradan onay verdiğini bildirdiği feshin yazılı yapılmadığı da anlaşıldığından başından beri geçersiz olan feshin iptali ile davacının işe iadesine.. “, Y. 9.HD. 21.03.2017, E. 2016/8081 K. 2017/4648, **Keser**, s. 17.

ikale sözleşmesi isimli sözleşmenin ikale olarak kabul edilemeyeceği, işçiye iş sözleşmesinin feshinden sonra yasal alacakları dışında fazladan ödeme yapılmasının da feshin ikaleye dayandığını göstermeyeceği yönünde görüş bildirmiştir⁸⁵.

Yargıtay, işveren tarafından iş sözleşmesi feshedildikten sonra yapılan anlaşmaların ikale olarak nitelendirilemeyeceği görüşündedir. Yargıtay, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshi üzerine tarafların aynı gün veya bir gün sonra feshin sonuçları açısından yaptıkları anlaşmayı ikale olarak kabul etmemiştir⁸⁶.

Yargıtay istifaya ilişkin kararlarında ise istifaya rağmen tarafların iradesinin belirli bir süre daha çalışma yönünde birleşmesi halinde, kararlaştırılan sürenin sonunda iş sözleşmesinin ikale yoluyla sona erdiği yönünde görüş bildirmiştir⁸⁷.

Öneri ve kabul bir irade açıklaması olup açık veya örtülü bir şekilde yapılabilir⁸⁸. Öte yandan örtülü iradenin varlığı değerlendirilirken, ikale ile tarafların hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde iş ilişkisini sona erdirmek istediklerinin ortaya konulması gerekmektedir⁸⁹. Yargıtay, işyeri değişikliğine ilişkin yazılı bildirim tebliğ alan işçinin, tazminatlarının ödenmesi yönünde şerh düşerek işyeri değişikliğini kabul etmediğini bildirmesi üzerine, işverenin

---

⁸⁵ Y. 9.HD. 07.11.2022, E. 2022/13005 K. 2022/14451 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁸⁶ Y. 7. HD. 02.03.2016, E. 2015/40050 K. 2016/5101, **Çil**, s. 1566; **Keser**, s. 19.

⁸⁷ Y. 9.HD. 17.01.2023, E. 2023/30 K. 2023/558, Y. 9.HD. 12.01.2023, E. 2022/16293 K. 2023/353, Y. 9.HD. 06.12.2022, E. 2022/14896 K. 2022/16046, Y. 9.HD. 16.12.2020, E. 2017/18673 K. 2020/18672, Y. 9.HD. 16.12.2020, E. 2017/11833 K. 2020/18730 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

⁸⁸ **Armağan**, s. 160; **Coşkun**, s.84; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 482; **Eren**, s. 296; **Nomer**, s. 45; **Umutlu**, s. 74; **Uygur**, s. 201.

⁸⁹ **Coşkun**, s.84; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 482; **Eren**, s. 296; **Karaç**, Makul Yarar, s. 391.

işçiye tazminatlarını ödeyerek iş sözleşmesini sona erdirmesi halinde, örtülü irade beyanıyla kurulan ikalenin mevcut olduğuna karar vermiştir⁹⁰. Yargıtay başka bir kararında, iş sözleşmesinin sona ermesiyle işçiye prim olarak yapılacak ödemenin kıdem ve ihbar tazminatından yüksek olduğu ve işçinin itirazının bulunmadığı durumda örtülü ikalenin varlığını kabul etmiştir⁹¹.

Yargıtay, işçinin ihbar ve kıdem tazminatlarının ödenmesi şartıyla ayrılma talebini istifa olarak değil ikale yapma yönünde öneri biçiminde değerlendirmiştir⁹². İş sözleşmesinin sona erdirilmesini konu edinen ikalenin işçi lehine yorum ilkesi gözetilerek değerlendirilmesi gerekir⁹³.

C. İkaled e Ehliyet ve Şekil

1. Ehliyet

İkalenin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için tarafların hukuki işlem ehliyetine sahip olmaları gerekir⁹⁴. Hukuki işlem ehliyeti, bir kişinin kendisi lehine hak doğurabilen veya kendisini borç altına sokabilen hukuki işlemleri yapabilmesidir. Kural olarak işçi ve işverenin ikale sözleşmesi yapabilmesi için hukuki işlem yani fiil ehliyetini haiz olmaları gerekir⁹⁵. Fiil ehliyetini haiz yani tam ehliyetli

---

⁹⁰ Y. 7.HD. 16.06.2016, E. 2016/20222 K. 2016/13481, **Coşkun**, s.84.

⁹¹ Y. 7.HD. 11.11.2014, E. 2014/14037 K. 2014/20604, **Keser**, s. 22.

⁹² Y. 9.HD. 21.10.2020, E. 2016/28074 K. 2020/12770 (www.sinerjimevzuat.com.tr), Y. 9.HD. 01.06.2017, E. 2017/8340 K. 2017/13045, **Keser**, s. 14; Y. 9.HD. 08.11.2017, E. 2017/6707 K. 2017/17678, Y. 7.HD. 22.09.2016, E. 2016/8716 K. 2016/14743, **Keser**, s. 30-31.

⁹³ **Elbir**, Nazlı, İş Hukukunun Emredici Niteliği Karşısında İşçinin Yasal Haklarından Vaz-geçmesi Sonucu Doğuran Uygulamalar Hakkında Bir Değerlendirme, Çalışma ve Toplum, Yıl 2021, C. 1, S. 68, s. 296; **Kar**, s. 92; **Umutlu**, s. 74.

⁹⁴ **Armağan**, s. 209; **Coşkun**, s.86.

⁹⁵ **Armağan**, s. 209; **Coşkun**, s.86.

kişiler, ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan, ergin kişilerdir⁹⁶. Bir kişi, 18 yaşını doldurmakla ergin kabul edilir.

Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerdir. Tam ehliyetsizler, hukuki işlem ehliyetine sahip olmadığından, geçerli bir sözleşme yapamaz, veli veya vasilerinden alınan izin, sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Tam ehliyetsizler adına hukuki işlemleri onların yasal temsilcisi yapabilir⁹⁷.

Sınırlı ehliyetliler, kendileri hakkında bir kısıtlama kararının alınması için yeterli sebep olmayan, buna karşın fiil ehliyetleri korunmaları için sınırlandırılmış ve TMK. 429.vd. maddelerine göre kendilerine yasal danışman atanmış kişilerdir. Sınırlı ehliyetliler belirli bazı işlemleri, dava açma, sulh olma gibi, tek başlarına yapamazlar ve yasal danışmanlarının onayı gerekir⁹⁸. Sınırlı ehliyetlilerin kural olarak iş sözleşmesi ve ikale yapması mümkündür⁹⁹.

Sınırlı ehliyetlilerin ikaleyi yasal danışman onayı olmadan yapması hususu ikalenin sulh sözleşmesi niteliği taşıyıp taşıyamamasına göre farklılık göstermektedir. İkalenin sulh sözleşmesi niteliğini taşıdığı durumlarda yasal danışman onayının gerektiği, sulh sözleşmesi niteliği taşımıyorsa yasal danışman onayı olmadan geçerli bir ikale sözleşmesi yapabileceği yönünde doktrinde görüş bildirenler mevcuttur¹⁰⁰.

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte, ergin olmayan veya ergin olup kısıtlanmış olan kişilerdir. Sınırlı ehliyetsizler veli ya da vasisinin izni olmadan iş sözleşmesi yapamadıkları gibi ikale de yapamazlar¹⁰¹. TMK. 453. maddesi

---

⁹⁶ **Armağan**, s. 211; **Nomer**, s. 75.

⁹⁷ **Armağan**, s. 212; **Nomer**, s. 76.

⁹⁸ **Armağan**, s. 217; **Nomer**, s. 80.

⁹⁹ **Coşkun**, s.86; **Karaç**, Makul Yarar, s. 392; **Şakar**, Müjdat, Gerekçeli ve İçtihatlı İş Kanunu Yorumu, 4. B., Ankara 2009, s. 142.

¹⁰⁰ **Astarlı**, s. 113; **Duman**, s.53; **Coşkun**, s.86.

¹⁰¹ **Armağan**, s. 214; **Nomer**, s. 62.

gereğince kısıtlıya bir meslek veya sanatın yürütülmesi için vesayet makamı tarafından izin verilmiş ve kısıtlı bu izin kapsamında iş sözleşmesi ile çalışmakta ise ikale yapabileceği kabul edilmektedir¹⁰².

İş Kanunu 75. maddesine göre, on beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. On dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler¹⁰³. İş Kanunu kapsamında belirlenen sınırlar dahilinde çalışması mümkün olan ayırt etme gücüne sahip küçük ile ikale yapılırken çocuğun velisinin ya da vasisinin rıza ve onayının alınması şarttır¹⁰⁴.

İkale, işçi adına özel olarak ve açıkça yetkilendirilmiş bir vekil tarafından düzenlenebilir. Usulüne uygun olmayan bir vekaletname, örneğin genel vekaletname ile yetkilendirilmiş vekilin yapacağı ikale ise TBK 531. maddesinde düzenlenen vekaletsiz iş görme hükümleri nedeniyle iş sahibinin icazet vermesi ile sonradan geçerli hale gelecektir¹⁰⁵.

Sendikaların işçi adına hareket ederek ikale yapamayacağı kabul edilmektedir¹⁰⁶. Zira sendikalar, işçileri temsilen onların ortak hak ve çıkarlarını koruyacak anlaşmalar veya bazı işlemleri yapabilirler, örneğin toplu iş sözleşmesi yapabilirler. Sendikaların, işçinin yerine geçerek iş sözleşmesini sona erdirmesi mümkün değildir. Fakat toplu işçi çıkarmanın söz konusu olduğu zamanlarda işverenle çalışma yaparak işçilerin menfaat elde etmesini sağlayabilirler¹⁰⁷.

---

¹⁰² **Armağan**, s. 215; **Astarlı**, s. 114; **Coşkun**, s.87.

¹⁰³ **Şakar**, s. 143.

¹⁰⁴ **Coşkun**, s. 87.

¹⁰⁵ **Nomer**, s. 62; **Özarabacı**, s. 12.

¹⁰⁶ **Gerek**, Hasan Nüvit, İş Sözleşmesinin İkale Sözleşmesi İle Sona Ermesi, Çalışma ve Toplum, Yıl 2011, C. 4, S. 31, s. 45; **Karaç**, Makul Yarar, s. 388.

¹⁰⁷ **Gerek**, s. 45; **Kaygısız**, Himmet Berkay, Türk İş Hukukunda Toplu İşçi Çıkarma Sürecinde İkale, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

İkale yapılırken tarafların tasarruf yetkisinin de bulunması gerekir. Örneğin, işverenin tüzel kişi olması halinde, kural olarak ikale yetkili kişi tarafından imzalanmalıdır¹⁰⁸.

2. Şekil

İkale, mevzuatta düzenlenmediğinden sözleşmenin şekil şartı hakkındaki görüşler tartışmalıdır. TBK 12. maddesinde sözleşmelerde şekil serbestisi ilkesi benimsenmiş ve aksi öngörülmediği müddetçe sözleşmelerin geçerliliğinin şekle bağlı olmadığı kabul edilmiştir. Bu düzenlemeden yola çıkarak ikalede şekil şartı düzenlenmediğinden, herhangi bir şekle bağlı olmadan yapılabileceği ileri sürülmektedir¹⁰⁹.

İş Kanunu 8. maddesine göre, süresi bir yıl ve daha fazla olan iş sözleşmelerinin yazılı yapılması zorunludur. TBK 13. maddesinde ise kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde yazılı şekle uyulmasının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. İkalenin herhangi bir şekle bağlı olmadan yapılabileceğine ilişkin görüşe göre, ikale bağımsız bir sözleşme olup TBK 13. maddesi kapsamında değerlendirilmemektedir¹¹⁰.

İbra bir borcu sona erdiren, ikale ise bir ilişkiden doğan tüm borçları sona erdiren sözleşmedir¹¹¹. İbranın geçerliliği TBK 420. maddesi ile sıkı şekil şartlarına bağlanmışken, bu hükümlerin kıyas yoluyla ikale için uygulanabilirliği tartışmalıdır. Doktrinde ibra ile

---

Antalya 2022, s. 9.

¹⁰⁸ **Bacanak**, Meyyitzade, Türk İş Hukukunda İkale Sözleşmesi Ve Arabuluculuk İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021, s. 9.

¹⁰⁹ **Armağan**, s. 181; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 481, **Kar**, s. 91; **Coşkun**, s. 87.

¹¹⁰ **Armağan**, s. 175; **Astarlı**, s. 120; **Coşkun**, s.88.

¹¹¹ **Özcan**, Durmuş / **Ocak**, Uğur, Öğreti ve Uygulamada İbra Sözleşmesi (İbraname), Ankara 2013, s. 28; **Çil**, Şahin: İş Hukukunda İbra Sözleşmesi (İbraname), Ankara 2006, s. 13.

ikalenin hukuki niteliklerinin farklı olması sebebiyle kıyas yapılmasının uygun olmayacağı görüşü hâkimdir¹¹².

Yargıtayın ikalenin herhangi bir şekle bağlı olmaksızın yapılabileceği görüşünü destekleyen yönde kararları mevcuttur. Yargıtay, ikalenin yazılı şekle bağlı olmadığı ve tanık dahil her türlü delil ile ispat edilebileceğine¹¹³, daha önce matbu olarak hazırlanmış olan bir ikalenin işçi tarafından bilgileri doldurulup işverene gönderilmesi, işveren tarafından da tarih yazılarak imzalanması halinde geçerli olduğuna karar vermiştir¹¹⁴. Başka bir kararda ise işçinin işe son verme yönünde açıkça irade açıklamasının bulunmaması karşısında matbu form imzalatılarak yapılan ikaleyi geçerli kabul etmemiştir¹¹⁵. Yargıtay, ikalenin her türlü delil ile ispatlanabileceği yönünde karar vermişse de ispat şartı olarak yazılı şeklin aranması daha uygun görünmektedir¹¹⁶.

Yargıtay bir kararında, noter huzurunda düzenlenen ve imzalanan ikale nedeniyle davacı işçinin iradesinin fesada uğradığı iddiasına itibar edilemeyeceği yönünde karar vermiştir¹¹⁷.

İkale, iş sözleşmesinden bağımsız bir sözleşmedir¹¹⁸. Herhangi bir özel şekil şartına bağlanmamıştır. Bununla birlikte kanaatimizce, işçinin korunması ilkesi ile ikalenin iş sözleşmesini tüm hak ve borçlarıyla tamamen ortadan kaldıran bir sözleşme olduğu göz önüne alındığında, ikalenin yazılı şekil şartına bağlanması için mevzuatta düzenleme yapılması isabetli olur.

---

¹¹² **Armağan**, s. 175; **Astarlı**, s. 119; **Coşkun**, s.88; **Duman**, s. 55.

¹¹³ Y. 22.HD. 12.07.2012, E. 2012/2235 K. 2012/16652 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹¹⁴ Y. 22.HD. 31.10.2012, E. 2012/23581 K. 2012/23991 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹¹⁵ Y. 9.HD. 21.02.2017, E. 2016/10549 K. 2017/2359, **Keser**, s. 59.

¹¹⁶ **Özarabacı**, s. 16.

¹¹⁷ Y. 7.HD. 24.12.2015, E. 2015/27914 K. 2015/26712, **Keser**, s. 66.

¹¹⁸ **Özyörük**, s. 169.

IV. İKALENİN GEÇERLİLİK ŞARTLARINI BELİRLEYEN İLKE VE ESASLAR

A. İşverenin İşçiyi Aydınlatma Yükümlülüğü

İşçi ve işveren, ikaleyi akdederken eşit koşullara sahip değildir. İşçi geçimini iş ilişkisi nedeniyle sağladığından maddi imkanları işverene göre daha kısıtlı olup bilgiye ulaşması daha zordur. İşveren ise işçi karşısında hem maddi olarak hem de bilgiye ulaşma, hukuki destek alma konusunda daha güçlüdür. Açıklanan nedenlerle işçinin, işveren tarafından ikalenin hukuki sonuçları hakkında bilgilendirilmesi gerekir¹¹⁹.

İşverenin işçiyi aydınlatma yükümlülüğünün hukuki dayanağı TBK 417. maddesinde düzenlenen, işverenin işçiyi gözetme borcudur¹²⁰. Maddeye göre işveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve ona saygı göstermek, işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşverenin aydınlatma yükümlülüğünün dayanağı başka bir görüşe göre ise hem dürüstlük kuralı hem de işçiyi gözetme borcudur¹²¹. Kanaatimizce de iş sözleşmesini ikale ile sona erdirmek isteyen işverenin, ikalenin hüküm ve sonuçları hakkında işçiyi bilgilendirmemesi, işçinin bilgi eksikliğini fark etmesine rağmen onun aleyhine olacak bir ikaleyi imzalatması hem işverenin aydınlatma yükümlülüğü ve işçiyi gözetme borcu ile hem de TMK. 2. maddesindeki dürüstlük kuralıyla bağdaşmamaktadır.

---

¹¹⁹ **Elbir**, s. 296; **Karaç**, Makul Yarar, s. 393; **Süzek**, s. 518.

¹²⁰ **Astarlı**, s. 125; **Duman**, s. 57.

¹²¹ **Alp**, s. 41; **Coşkun**, s. 95; **Duman**, s. 57; **Kabakcı**, Mahmut, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, Karar İncelemesi, Sicil İş Hukuku Dergisi, Yıl 2012, S. 25, s. 124, (Sözleşme Özgürlüğü ve İkale).

İkale teklifinin işçiden geldiği durumlarda işverenin işçiyi aydınlatma yükümlülüğünün bulunmadığı, zira işçinin ikale ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olduğu için ikale yapılması yönünde teklifte bulunduğu kabul edilmektedir¹²². Bu konuda yapılacak bir genelleme işçinin aleyhine olabilir, bazı durumlarda işçi teklif etmiş olduğu ikalenin sonuçlarını tam olarak bilemeyebilir. Bu nedenle somut olayın özelliklerine göre işverenin aydınlatma yükümlülüğü hakkında değerlendirme yapılmalıdır¹²³.

Yargıtay bir kararında, ikale teklifinin işçiden geldiği, proje yönetmeni olarak çalışan ve mimar olan işçinin, atmış olduğu imzanın sonuçlarını bilecek yeterlilikte olduğunu değerlendirerek işçinin irade fesadı iddiasına itibar etmemiş ve ikalenin geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır¹²⁴.

Uygulamada çoğu zaman ikale teklifi işverenden gelmesine rağmen işçiden gelmiş gibi ikale düzenlenmektedir. Bu şekilde işveren, aydınlatma yükümlülüğünden kurtulmayı ve işçinin sağlayacağı makul yararı azaltmayı amaçlamaktadır. İkale için önerinin işçiden geldiği, açılan davada ise işçinin ikale teklifinin aslında işverenden geldiğini iddia ettiği durumlarda işçinin korunması ilkesinden yola çıkılarak somut olaya göre değerlendirme yapılmalıdır.

İkale teklifinin işverenden gelmesi halinde işverenin aydınlatma yükümlülüğünün sınırları doktrinde tartışmalıdır. Yargıtayın benimsediği görüşe göre, işçiyi aydınlatma yükümlülüğü, işçinin eğitim düzeyi ve bilgi birikimi nazara alınarak değerlendirilmelidir;

---

¹²² **Duman**, s. 58; **Kabakcı**, Mahmut, İşçinin Eğitim Düzeyi Ve İşyerindeki Konumunun İkalenin Geçerliliğiyle İlişkisi: İkaleye İlişkin İçtihatla Bir Yumuşama mı?, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2011, C. XV, S. 3-4, s. 192, (İşçinin Eğitim Düzeyi).

¹²³ **Coşkun**, s. 96; **Kabakcı**, İşçinin Eğitim Düzeyi, s. 191; **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 131.

¹²⁴ Y. 9.HD. 13.05.2019, E. 2019/90 K. 2019/10753, **Çil**, Şahin, İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları (2019-2021 Yılları), 8.B., Ankara 2021, s. 1573.

işçinin okuduğu sözleşmenin sonuçlarını anlayabilecek bir bilgi ve eğitim düzeyine sahip olması halinde işverenin aydınlatma yükümlülüğü bulunmaz, diğer hallerde ise işçinin ikalenin olumlu ve olumsuz tüm sonuçlarıyla bilgilendirilmesi gerekir¹²⁵. Başka bir görüşe göre ise işçiyi gözetme borcu ve dürüstlük kuralı gereği işçinin eğitim düzeyi fark etmeksizin işveren tarafından ikalenin sonuçları hakkında tam ve eksiksiz olarak bilgilendirilmesi gerekir¹²⁶.

Bu görüşlerin aksine, sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği sadece istisnai durumlarda dürüstlük kuralı ve işçiyi gözetme borcu nedeniyle işçinin aydınlatılması gerektiği, işverenin açıkça ikalenin sonuçları hakkında soru yöneltilmediği takdirde bilgilendirme yükümlülüğünün bulunmadığını savunanlar da mevcuttur¹²⁷. Daha isabetli olan görüşe göre, işçinin eğitim düzeyi yüksek olsa bile her durumda ikalenin sonuçlarını bilemeyeceği dikkate alınarak somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerekir¹²⁸.

İşveren tarafından işçiyi ikale teklifi yapılması ve bu teklifin değerlendirilmesi için işçiyi makul bir süre tanınması durumunda, işçinin ikale hakkında bilgi sahibi olması ve konuyu değerlendirmesinin mümkün olduğu; ikale görüşmeleri sırasında işçinin avukatının bulunması halinde avukatından bilgi alabileceği, bu hallerde işverenin ayrıca bilgilendirme yapma yükümlülüğünün olmadığı yönünde görüş bildirenler mevcuttur¹²⁹.

İşverenin işçiyi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde bu ihlalin sonuçları da tartışmalıdır. İşçiyi aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde ikalenin geçersiz olduğunu

---

¹²⁵ Y. 9.HD. 29.06.2022, E. 2022/7670 K. 2022/8492, Y. 22.HD. 12.12.2011, E. 2011/4305 K. 2011/7213, **Karaç**, İ kale, s. 93.

¹²⁶ **Kabakcı**, İşçinin Eğitim Düzeyi, s. 199.

¹²⁷ **Astarlı**, s. 133.

¹²⁸ **Coşkun**, s.96; **Karaç**, İ kale, s. 93; **Karaç**, Makul Yarar, s. 401; **Kulaç**, s. 11; **Özyörük**, s. 225.

¹²⁹ **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İ kale, s. 130; **Karaç**, Makul Yarar, s. 407.

savunanlar¹³⁰ mevcut ise de diğer görüşe göre, işverenin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde ikale geçerli olacak, fakat işçi bu nedenle doğan zararların tazminini işverenden talep edebilecektir¹³¹.

Daha isabetli olan görüşe göre, her somut olayın özelliğine göre işçinin ikalenin sonuçlarını bilseydi ikale sözleşmesini yapıp yapmayacağından yola çıkarak değerlendirme yapılmalıdır¹³². İşçi ikalenin sonuçlarını bilseydi, ikaleyi yapacak fakat pazarlık koşullarında farklılık olacaksa, ikale sözleşmesi geçerli kabul edilmeli ve işçinin bilgi eksikliğine dayalı zararı işverence tazmin edilmelidir; işçinin ikalenin sonuçları hakkında bilgi sahibi olması halinde ikaleyi akdetmeyeceği sonucuna ulaşıyorsa, bu halde ikalenin geçersiz olduğu kabul edilmelidir¹³³.

B. İşçi Lehine Dar Yorum İlkesi

Anayasa'nın 49. maddesine göre devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Anayasa kapsamında işçilerin korunması için ihdas edilen kanuni düzenlemelere uyulması gerekir. Fakat bazı durumlarda, kanunda boşluk bulunabilir ve açıklık taşımayan hükümlerin hâkim tarafından yorumlanması gerekebilir. Böyle hallerde doktrin ve Yargıtay, işçi lehine yorum yapılması gerektiğini ifade etmiştir¹³⁴.

---

¹³⁰ **Sevimli**, İş Hukukunda İbra ve İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Koşulları Konusundaki Gelişmeler, Sicil İş Hukuku Dergisi, Yıl 2009, S. 14, s. 97.

¹³¹ **Astarlı**, s. 136.

¹³² **Özyörük**, s. 229.

¹³³ **Özyörük**, s. 250.

¹³⁴ **Coşkun**, s.89; YHGK. 24.03.1976, E. 1975/9 K. 1975/762, **Gerek**, s. 47; **Günay**, İş Hukuku, s. 102; **Karaç**, Makul Yarar, s. 393; **Süzek**, s. 518.

Yargıtay kararlarında ikalenin geçerliliği incelenirken, şüphe halinde işçinin menfaati üstün tutularak işçi lehine yorum ve dar yorum ilkelerine sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Zira ikale ile taraflar arasındaki iş sözleşmesi sona ererek iş ilişkisi tasfiye edilmekte, işçi iş güvencesi hükümlerinden yararlanamamaktadır. Anılan nedenle, ikalenin geçerlilik denetimi yapılırken titiz davranılması gerekir. Yargıtay son yıllardaki kararlarında, hem irade sakatlığı hallerini incelemekte hem de iş hukukuna hâkim olan işçi lehine yorum ve dar yorum ilkelerine göre geçerlilik denetimi yapmaktadır¹³⁵.

C. İrade Sakatlığı Bulunmaması

İkalenin geçerli olarak kurulması için tarafların serbest iradesine dayanması gerekir. Uygulamada, işverenin esas amacı iş sözleşmesini feshetmek iken iş güvencesi hükümlerini bertaraf etmek amacıyla işçinin iradesini fesada uğratarak ikale yapılmaktadır. İkalenin özgür ve serbest iradeye dayalı kurulması ve irade sakatlığı hallerinin bulunmaması şartı, ikalenin TBK genel hükümlerine tabi olmasının bir gereği olup işverenin kötü niyetli uygulamalarının önüne geçmek amacını taşımaktadır¹³⁶. TBK 28. vd. maddelerinde düzenlenen irade sakatlığı halleri yanılma, aldatma, korkutma, gabin (aşırı yararlanma) halleridir.

İradesi sakatlanarak sözleşme yapan taraf, yanılma, aldatma, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği, korkutmanın veya zor

---

¹³⁵ “..Bozma sözleşmesi yoluyla iş sözleşmesi sona eren işçi, iş güvencesinden yoksun kaldığı gibi, kural olarak feshe bağlı haklar olan ihbar ve kıdem tazminatlarına da hak kazanamayacaktır. Yine 4447 sayılı Yasa kapsamında işsizlik sigortasından da yararlanamayacaktır. Bütün bu hususlar, iş hukukunda hâkim olan ibranamenin dar yorumu ilkesi gibi, hatta daha da ötesinde, ikale sözleşmesinin geçerliliği noktasında işçi lehine değerlendirmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.”, Y. 9.HD. 21.10.2020, E. 2016/28137 K. 2020/12795 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹³⁶ **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 488; **Kulaç**, s. 5; **Özarabacı**, s. 19.

durumun ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirerek iptal hakkını kullanabilir.

İrade sakatlığının hukuki sonuçları konusunda doktrinde birtakım görüşler mevcuttur. Doktrinde hâkim olan ve iptal teorisi olarak adlandırılan görüşe göre, sözleşme yapan taraflardan birisinin iradesinin sakatlanması halinde sözleşme geçerli olarak kurulur, iradesi sakatlanmış taraf süresi içerisinde sözleşmeyi iptal ederse, sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar¹³⁷. Geçersizlik teorisi olarak adlandırılan görüşe göre, sözleşme en başından itibaren geçersizdir, süresi içerisinde sözleşmenin geçersizliği ileri sürülmez ise sözleşme geçerli hale gelir¹³⁸.

Yargıtay ise irade sakatlığı nedeniyle ikalenin geçerli olmadığı durumlarda farklı bir yaklaşım benimseyerek ikalenin varlığından değil işverenin feshinden söz edilmesi gerektiği yönünde kararlar vermiştir¹³⁹.

Yargıtay bir kararında, işçinin dava öncesinde ihtiyari arabuluculuk ile yapılan anlaşma belgesi ile işçinin irade fesadına uğradığı, aslında arabuluculuk faaliyeti yapılmadığı, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshedildiği, muhasebe servisinde kendisine bir takım evrakların imzalandığı, işe iade davası açmaması için "ek ödeme" adı altında ikale yapıldığı iddialarına değer vererek irade fesadı yönünden denetim yapılması gerektiğine karar vermiştir^{140,141}.

---

¹³⁷ **Astarlı**, s. 211; **Eren**, s. 471.

¹³⁸ **Eren**, s. 471.

¹³⁹ Y. 9.HD. 08.01.2019, E. 2018/4949 K. 2019/328, Y. 9.HD. 28.03.2018, E. 2018/2607 K. 2018/6905, **Duman**, s.76; **Coşkun**, s. 113;; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 488; **Kabakçı**, *Sözleşme Özgürlüğü ve İkale*, s. 124.

¹⁴⁰ Y. 9.HD. 03.11.2020, E. 2020/5958 K. 2020/14477 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Bacanak**, *Meyyitzade, Türk İş Hukukunda İkale Sözleşmesi Ve Arabuluculuk İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021.

1. Yanılma

TBK 30. maddesine göre irade sakatlığı hali olan yanılma, irade açıklamasında bulunan kişinin istemeyerek iradesine uymayan bir beyanda bulunması, kişinin iradesi ile beyanı arasında istem dışı meydana gelen bir uyumsuzluk halidir¹⁴². TBK'da sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen tarafın sözleşmeyle bağlı olmayacağı düzenlenmiştir. Esaslı olmayan yanılma halinde ise yanılan kişi sözleşmeyle bağlı olacaktır¹⁴³.

TBK 31. maddesinde özellikle esaslı kabul edilen yanılma halleri düzenlenmiştir. Maddeye göre yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için veya istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa, yanılan sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla/az bir edim için iradesini açıklamışsa yanılma esaslıdır. Basit hesap yanlışlıkları esaslı yanılma olmayıp sözleşmenin geçerliliğini etkilemez, bunların düzeltilmesi ile yetinilir¹⁴⁴.

TBK 32.maddesine göre, saikte yanılma, kural olarak esaslı yanılma sayılmaz. Yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da dürüstlük kuralına uygun olması ve karşı tarafça bilinebilir olması hâlinde yanılma esaslı sayılır¹⁴⁵. Örneğin, işçinin ikale ile iş sözleşmesinin sona ermesi halinde işsizlik sigortasından yararlanacağını, aksi halde ikaleyi yapmayacağını açıklaması halinde istisnai olarak yanılma esaslı sayılabilir¹⁴⁶.

---

¹⁴² Armağan, s. 200; Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 194; Eren, s. 437; Nomer, s. 101; Uygur, s. 333.

¹⁴³ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 194; Eren, s. 438; Nomer, s. 102.; Uygur, s. 333.

¹⁴⁴ Nomer, s. 102; Uygur, s. 339.

¹⁴⁵ Çetiner/Furrer/Muller-Chen, s. 195; Eren, s. 438.

¹⁴⁶ Astarlı, s. 173.

Yanılmaya ilişkin hükümler, ikale için uygulanır. Örneğin, işçinin çıkış belgelerini imzaladığını zannederken yanlışlıkla ikale imzalaması¹⁴⁷, işçinin birtakım muaccel alacaklarına ilişkin ödeme protokolü yapılacağı iradesi varken yanılarak ikale yapması halinde esaslı yanılma nedeniyle ikaleyle bağlı olmayacaktır¹⁴⁸. İşçi, esaslı yanılmaya düştüğünü ispatlayarak sözleşmenin iptalini talep edebilir¹⁴⁹. Ahde vefa ilkesi ve yanılma hükümleri doğrultusunda, yanılmanın esaslı olup olmadığı, işçinin yanıldığı noktaların gerçeğini bilseydi ikale yapıp yapmayacağı araştırılmalıdır¹⁵⁰.

2. Aldatma (Hile)

Aldatma, bir tarafın hukuki bir işlem yapmasını sağlamak için diğer tarafı kasten hataya düşürmesi, yani yanıltması, bilerek onda yanlış bir kanaatin doğmasını sağlamasıdır¹⁵¹. Aldatma fiili, bir kişide gerçeğe aykırı kanaat uyandırmak veya önceden hatalı olan kanaati korumak ve devamını sağlamak suretiyle yapılabilir. Aldatma fiili, aktif davranışlarla veya susmak, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemek gibi pasif davranışlarla da yapılabilir. Aldatma yani hile, kasten ve bilerek yapılmalı, hile ile sözleşmenin kurulması arasında illiyet bağı olmalıdır. Aldatma fiili olmasaydı aldatılan sözleşmeyi hiç yapmayacak ya da daha iyi şartlarda yapacak ise hileyle sözleşmenin kurulması arasında illiyet bağı bulunduğu kabul edilmektedir¹⁵².

Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağı değildir¹⁵³. İşçinin, işverenin hileli davranışları ile kasten hataya düşürülerek ikale

---

¹⁴⁷ **Astarlı**, s. 168.

¹⁴⁸ **Özarabacı**, s. 22.

¹⁴⁹ **Coşkun**, s. 111; **Özyörük**, s. 240.

¹⁵⁰ **Coşkun**, s. 111.

¹⁵¹ **Armağan**, s. 203; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 221; **Eren**, s. 458; **Kurşat**, Zekeriya, Borçlar Hukuku Alanında Hile Kavramı, İstanbul 2003, s. 25; **Nomer**, s. 106; **Uygur**, s. 350.

¹⁵² **Armağan**, s. 204; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 221-223; **Eren**, s. 459; **Kurşat**, s. 11-12; **Uygur**, s. 352.

¹⁵³ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 218; **Nomer**, s. 106; **Uygur**, s. 353.

yapması halinde, aldatmaya ilişkin hükümler uygulanacak ve sözleşmeyle bağlı olmayacaktır. Örneğin, işverenin bilgilendirme yükümlülüğüne rağmen sessiz kalarak işçiyi ikale yapmaya yöneltmesi halinde, işçinin iradesini aldatma yoluyla sakatladığı kabul edilebilir¹⁵⁴.

Yargıtay, işçinin emekli olması için gerekli yaş koşulu yerine getirilmemiş olmasına rağmen belirli bir tarihte işçinin emekliliğinin gelmesi nedeniyle işten çıkarılacağına bildirdiği olayda, işverenin yanlış bilgilendirmesi sonucunda işçinin iradesinin sakatlandığını kabul ederek ikalenin geçersizliğine karar vermiştir¹⁵⁵. Yargıtay, işçinin işveren tarafından işyerinde küçülmeye gidileceği ve kadrosunun kaldırılacağı konusunda yanıltılarak ikale yapılmışsa, ikalenin hile nedeniyle geçersiz olacağına karar vermiştir¹⁵⁶.

Yargıtay başka bir kararında, ilaç yapım işi ile uğraşan davacı işçinin el yazısı ürünü olan ve ikaleye icap niteliğinde değerlendirilen dilekçesinde bahsi geçtiği gibi herhangi bir görev değişikliği yapılmadığı, bizzat davalı tanıklarının beyanlarıyla davacının işveren tarafından işten çıkarıldığına sabit olması nedeniyle işçinin hile iddiasına geçerlilik tanınarak taraflarca karşılıklı olarak imzalanmış ikale sözleşmesinin bulunmadığı, ikaleye yönelik yapılan işlemlerin işveren feshini gizlemeye yönelik olduğuna karar vermiştir¹⁵⁷.

İşçinin ikale yapma iradesinin aldatma nedeniyle sakatlanıp sakatlanmadığı değerlendirilirken işçinin eğitim düzeyi de dikkate alınmaktadır. Yargıtay, bankada genel müdür yardımcısı olarak çalışan işçinin, ikale sözleşmesinin içeriği ile attığı imzanın sonuçlarını anlayabilecek yetkinlikte olduğu, ikale sözleşmesinin baskı altında imzalandığına dair davacı iddiasının ispatlanamadığı, ikale sözleşmesine göre davacının makul yararının karşılandığı, taraflar

---

¹⁵⁴ **Coşkun**, s. 112.

¹⁵⁵ Y. 9.HD. 15.10.2012, E. 2012/16013 K.2012/34430, **Astarlı**, s. 177.

¹⁵⁶ Y. 7.HD. 15.01.2014, E. 2013/27384 K. 2014/331, **Astarlı**, s. 178.

¹⁵⁷ Y. 22.HD. 13.12.2017, E. 2017/44883 K. 2017/25828, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

arasındaki ikale sözleşmesinin geçerli olduğu yönünde karar vermiştir¹⁵⁸.

3. Korkutma

Korkutma, bir kişinin kendisi veya yakınlarına bir zarar verileceği tehdidi ile hukuki işlem yapmaya zorlanması ile oluşan irade sakatlığı hallerindedir¹⁵⁹. TBK 37. maddesine göre taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir. Korkutma halinin varlığından söz edilebilmesi için korkutmanın ciddi olması, taraflardan birine veya yakınlarının kişilik haklarına veya malvarlığına karşı yapılması, korkutulanın hemen meydana gelecek ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin doğduğuna inanmakta haklı olması, korkutmanın haksız olması, korkutmanın sözleşmenin diğer tarafı veya üçüncü kişi tarafından yapılması, korkutma ile yapılan işlem arasında illiyet bağı bulunması gereklidir¹⁶⁰. TBK 37.maddesinde düzenlenen korkutma manevi bir cebirdir¹⁶¹. Örneğin, işverenin işçiye veya yakınlarına zarar vereceği tehdidi ile işçiyi korkutarak ikalenin imzalatılması halinde işçinin iradesi korkutma yoluyla fesada uğratılmış olacağından işçi ikale ile bağlı olmaz. Yargıtay, işçinin işveren tarafından önerilen ikale koşullarını kabul etmemesi durumunda tazminat ödenmeksizin işten çıkartılacağı yönünde korkutma ile baskı altına alınması halinde, ikalenin işçinin gerçek iradesini yansıtmadığına karar vermiştir¹⁶².

Yargıtay kararlarında, özellikle irade fesadı halini belirtmese de işçinin baskı altına alınması ile imzalanan ikalenin geçersizliğine vurgu yapmaktadır. Yargıtay, iş sözleşmesinin işveren temsilcisi

---

¹⁵⁸ Y. 9.HD. 13.02.2023, E. 2022/18759 K.2023/1819, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹⁵⁹ **Armağan**, s. 205; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 225; **Eren**, s. 464; **Nomer**, s. 108; **Uygur**, s. 356.

¹⁶⁰ **Armağan**, s. 205; **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 226; **Eren**, s. 468; **Nomer**, s. 108; **Uygur**, s. 360.

¹⁶¹ **Astarlı**, s. 183.

¹⁶² Y. 7.HD. 12.03.2014, E. 2013/414 K. 2014/183, **Astarlı**, s. 185; Y. 22.HD. 28.05.2012, E. 2011/17927 K. 2011/11470, **Astarlı**, s. 203.

tarafından toplantı salonuna götürülen işçiye imzalatılan sözleşme ile sonlandırılması, işçiye sözleşmeyi okuma, düşünüp değerlendirme fırsatının verilmemesi, toplantı salonuna güvenlik amirinin alınması nedenleriyle işçi üzerinde manevi baskı oluşturulduğunu, iradesinin fesada uğratıldığını, bu şekilde yapılan ikalenin geçersiz olduğuna karar vermiştir¹⁶³.

Yargıtay, irade fesadını değerlendirirken somut olayın özelliklerini dikkate almaktadır. Örneğin, işverenin işletmesel sebebe dayanarak toplu işten çıkarma iradesini gizlemeyerek, hatta bunu ilan ederek işçiye işveren feshi veya ikale yapılması yönünde seçimlik hak tanınması üzerine, işçiye kıdem tazminatı ve ek menfaat ödemesi yapılan ikalenin geçerli olduğuna, işçinin iradesinin fesada uğratılmasından söz edilemeyeceğine karar verilmiştir¹⁶⁴. Yargıtay başka bir kararında, ikalede teklifin işçiden geldiğinin yazılı olması, proje yönetmeni olarak çalışan ve mimar olan işçinin atmuş olduğu imzanın sonuçlarını bilecek yeterlilikte olması karşısında irade fesadı iddiasının ispatlanamadığına ve ikalenin geçerli olduğuna karar vermiştir¹⁶⁵.

4. Gabin (Aşırı Yararlanma)

TBK 28. maddesine göre bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle meydana gelmişse, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir. Gabinin sübjektif ve objektif olmak üzere iki unsuru vardır¹⁶⁶.

Sözleşmede karşılıklı edimler arasındaki açık oransızlık gabinin objektif unsurunu, edimler arasındaki açık oransızlığın meydana

¹⁶³ Y. 9.HD. 06.05.2015, E. 2016/4430 K. 2016/8553, **Keser**, s. 62.

¹⁶⁴ Y. 9.HD. 11.11.2019, E. 2019/3089 K. 2019/19463, **Çil**, s. 1572.

¹⁶⁵ Y. 9.HD. 13.05.2019, E. 2019/90 K. 2019/10753, **Çil**, s. 1573.

¹⁶⁶ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 185; **Eren**, s. 480; **Nomer**, s. 119;

gelmesine neden olan, aşırı yararlanan tarafın zor durumda kalma (müzayaka) hali, düşüncesizlik veya deneyimsizliği ise gabinin sübjektif unsurunu oluşturmaktadır¹⁶⁷. Zor durumda kalma, sıkıntılı olma, parasızlık anlamında olup ekonomik veya şahsi nedenlerden kaynaklanabilir. Yaşlılık ve yalnızlık hali ise manevi zor durumda kalmadır¹⁶⁸. Düşüncesizlik, bir kişinin somut olayda yapılan sözleşmeye özen göstermemesi, sonuçlarını gereği gibi düşünmemesi gibi halleri ifade eder¹⁶⁹. Deneyimsizlik ise kişinin yapılan sözleşmeye ilişkin yeterli bilgi sahibi olmaması, bilgi ve deneyim eksikliğidir¹⁷⁰. Karşı taraf, zarar görenin zor durumda kalmasından, düşüncesiz ve deneyimsizliğinden bilerek yararlanmış olmalıdır¹⁷¹.

İkalelinin yapılması sırasında işçinin gabin haliyle iradesinin sakatlanması mümkündür. Örneğin, işçinin maddi durumunun kötü olması, borçlu olması, acilen paraya ihtiyacı olması gibi hallerde işveren işçinin bu durumundan kasten yararlanıp işçiye hak ettiği tazminat miktarından düşük bir tazminatı hemen ödeyerek ikale ile iş sözleşmesini sona erdirmeyi teklif edebilir. İşçinin yaşlılığı veya bilgisiz olması, tecrübesizliğinden yararlanılarak yapılan ikalede işçiye hak etmiş olduğu miktardan çok daha düşük miktarda ödeme yapılması halinde yine işçinin iradesinin aşırı yararlanma ile sakatlanması söz konusudur¹⁷².

Kabakçı, işveren tarafından matbu bir ikale metni kullanılması halinde, bu metnin işveren lehine olacak şekilde alanında uzman bir hukukçuya hazırlanmış olacağı, buna karşın işçinin ikale icabı

Uygur, s. 326.

¹⁶⁷ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 186; **Eren**, s. 482-484; **Nomer**, s. 119; **Uygur**, s. 327.

¹⁶⁸ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 186; **Eren**, s. 484; **Nomer**, s. 119; **Uygur**, s. 327.

¹⁶⁹ **Eren**, s. 485; **Nomer**, s. 119.

¹⁷⁰ **Çetiner/Furrer/Muller-Chen**, s. 187; **Eren**, s. 485; **Nomer**, s. 119; **Uygur**, s. 327.

¹⁷¹ **Eren**, s. 485; **Nomer**, s. 119.

¹⁷² **Özarabacı**, s. 20.

karşısında nitelikli bir hukuki yardım almasının istisnai olduğu, çoğunlukla işçinin matbu ikaleyi hemen imzalamaya zorlandığı, işçiye ikale şartlarının belirlenmesinde bir etkide bulunma şansı da tanınmadığı, manevi baskı altındaki işçinin kendisine dayatılan matbu ikale metnindeki hükümleri tek tek değerlendirilmesinin beklenemeyeceği, bu nedenlerle de matbu ikalenin aşırı yararlanmanın takdirinde işveren aleyhinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir¹⁷³.

D. Kanuna Karşı Hile ve Makul Yarar Ölçütü

Emredici hukuk kuralları, taraflarca düzenlenen bir sözleşmede aksine hüküm konulamayan kurallardır. Bazı durumlarda taraflar, emredici hukuk kurallarının aksine işlem yapabilmek için kanunu dolanarak hukuka uygun görünen bir işlemin arkasında emredici hükümlere aykırı olan sonuca ulaşacak başka bir işlem yapabilirler. Bu şekilde, kanunu dolanarak emredici kurallara aykırı sonuç elde etmek için yapılan hileli işlemlere kanuna karşı hile denilmektedir¹⁷⁴.

İkale, kural olarak kanunun emredici hükümleri ile ihdas edilen, işçinin feshe bağlı hakları, iş güvencesi hükümleri ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu kapsamında işsizlik sigortası hükümlerinden faydalanamaması sonucunu doğurmaktadır¹⁷⁵. Taraflar arasında geçerli bir ikale yoluyla iş sözleşmesinin sona ermesi halinde işverenin feshinin geçerli nedene dayanması, feshin son çare olması, işçi seçiminin objektif ölçütlere uygunluğu yönünde inceleme yapılamamaktadır¹⁷⁶.

Sözleşme serbestisi ilkesine göre yapılan ikalenin amacı taraflar arasındaki iş ilişkisinin anlaşma yoluyla sona erdirilmesi olsa da sonuç itibarıyla işçiyi koruyan emredici hükümlerin bertaraf edilmesi söz

¹⁷³ **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 132.

¹⁷⁴ **Coşkun**, s.91; **Duman**, s. 77; **Uygur**, s. 321.

¹⁷⁵ **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 484; **Elbir**, s. 297; **Kar**, s. 92; **Süzek**, s. 518.

¹⁷⁶ Y. 9.HD. 22.03.2007, E. 2007/7 K. 2007/8195, **Günay**, Cevdet İlhan, İş Davaları, Ankara 2008, s. 1246; **Süzek**, s. 518.

konusudur¹⁷⁷. Tarafların kötü niyetli olması halinde ikale kanuna karşı hile maksadıyla da kullanılabilir. İkalenin kanuna karşı hile amacıyla yapılıp yapılmadığının yorumu ve tespiti, işçiye zarar verecek kötü niyetli uygulamaların önüne geçebilmek için oldukça önemlidir. Anılan nedenlerle, doktrinde ve Yargıtay kararlarında ikalenin geçerlilik denetimi yapılırken makul yarar ölçütü getirilmiştir¹⁷⁸.

Makul yarar ile, iş ilişkisinin tarafların anlaşması ile sona ermesi durumunda işçi ve işveren arasındaki karşılıklı menfaatin dengelenmesi kastedilmektedir¹⁷⁹. Makul yarar ölçütü ile ikalenin kanuna karşı hile içerip içermediğinin tespiti için menfaatler değerlendirilerek iş sözleşmesinin ikale ile sonlandırılmasında feshe kıyasla makul bir yararın olup olmadığı belirlenmektedir¹⁸⁰.

Makul yarar ölçütünün hukuki dayanaklarını işverenin işçiyi gözetme borcu ve TMK. 2. maddesindeki dürüstlük kuralı oluşturmaktadır¹⁸¹. Kabakcı, aşırı yararlanmaya ilişkin TBK hükümlerinin makul yarar ölçütünün yasal gerekçesi olduğunu ifade etmiştir¹⁸². Bu görüşe göre, karşılıklı edimler arasında açık oransızlığı denetleyen makul yarar ölçütü ikalenin objektif denetim ölçütü, bu açık oransızlığı ortaya çıkaran aydınlatma yükümlülüğü ölçütünün de ikalenin sübjektif denetim ölçütüdür¹⁸³.

Makul yarar ile Yargıtay ikaleye ilişkin içerik denetimi de yapmaktadır¹⁸⁴. Makul yarar ölçütü, irade sakatlığı denetiminden ayrı

---

¹⁷⁷ **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 484.

¹⁷⁸ **Alp**, s. 44; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 485; **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 122.

¹⁷⁹ **Karaç**, Makul Yarar, s. 403.

¹⁸⁰ **Elbir**, s. 299; **Kar**, s. 92; **Karaç**, Makul Yarar, s. 403.

¹⁸¹ **Alp**, s. 37-38; **Coşkun**, s.91; **Özyörük**, s. 302; **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 124.

¹⁸² **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 126.

¹⁸³ **Kabakcı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 126; **Özdemir**, s. 43.

¹⁸⁴ **Özyörük**, s. 307.

bir ölçüttür¹⁸⁵. Yargıtay, makul yarar ölçütü ile işçinin kıdem ve ihbar tazminatı haklarını alma ve iş güvencesinden yararlanma imkânı var iken bunun yerine ikale yapılmasını kabul etmesinde bir menfaatinin bulunması gerektiği görüşünde olup aksi halde ikalenin geçersiz olduğu yönünde karar vermektedir¹⁸⁶.

Yargıtay, makul yarar ölçütünü incelerken somut olayın özellikleri ile ikale önerisinin hangi taraftan geldiği yönünde incelemede bulunarak karar vermektedir¹⁸⁷. Makul yarar ölçütü, miktar itibarıyla her zaman belirli bir alacak kalemini göstermemektedir. İş sözleşmesi işveren tarafından feshedilen işçi, ihbar ve kıdem tazminatı ile ücret, yıllık izin, fazla çalışma, ulusal bayram genel tatil ücreti gibi diğer işçilik alacaklarına her halde hak kazanmaktadır. Bu nedenle, ikale teklifinin işverenden gelmesi halinde işçinin kıdem ve ihbar tazminatları ile diğer işçilik alacakları ikale ile işçiye sağlanması gereken ek menfaatler olarak kabul edilemez¹⁸⁸.

Yargıtay, ikale önerisinin işçiden gelmesi halinde genellikle makul yarar kapsamında ek bir menfaat ödenmesini zorunlu unsur olarak aramamaktadır¹⁸⁹. Örneğin, yeni bir iş bulan işçinin işyerinden

¹⁸⁵ **Coşkun**, s.91; **Duman**, s. 79; **Çelik / Caniklioğlu / Canbolat / Özkaraca**, s. 485.

¹⁸⁶ Y. 22.HD. 25.02.2013, E.2013/3340 K. 2013/3675, Y. 22.HD. 11.03.2014, E.2013/34057 K. 2014/5502, Y. 9.HD. 19.03.2018, E.2018/505 K. 2018/5425 (www.sinerjimevzuat.com.tr)

¹⁸⁷ **Coşkun**, s.92; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 485; **Çil**, s. 1565; **Kabakçı**, Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, s. 123; **Kar**, s. 92; Y. 9.HD. 21.4.2008, E. 2007/31287 K. 2008/9600 (www.sinerjimevzuat.com.tr), Y. 22.HD. 13.03.2017, E.2017/16667 K. 2017/5216, **Keser**, s. 75.

¹⁸⁸ **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 487.

¹⁸⁹ **Coşkun**, s.92; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 485; **Çil**, s. 1565; **Kar**, s. 92; Y. 9.HD. 21.10.2020, E. 2016/28137 K. 2020/12795, Y. 22.HD. 04.04.2017, E.2017/20595 K. 2017/7654, Y. 9.HD. 24.04.2017, E. 2016/10467 K. 2017/7076, Y. 9.HD. 23.05.2017, E. 2016/10425 K. 2017/8620, Y. 9.HD. 06.04.2017, E. 2016/9742 K. 2017/6153, **Keser**, s. 72-85.

ikale yaparak ayrılmak istemesi ve ihbar süresi kullanmadan işyerinden ayrılmasında makul yararı bulunmaktadır¹⁹⁰. İşçinin yeni bir iş kurmak ya da başka bir şehre taşınarak yaşamına orada devam etmek amacıyla iş sözleşmesini sona erdirmek istediği hallerde ikale ile sözleşmenin sona erdirilmesi ve işçinin kıdem ve ihbar tazminatları tutarında ödeme yapılmasında işçinin makul yararının olduğu kabul edilebilir¹⁹¹.

Yargıtay, ikale önerisinin işçiden gelmesi halinde makul yarar şartının kıdem ve ihbar tazminatlarının ödenmesi ile gerçekleşeceği, ilave olarak ek menfaat sağlanması gerekmeyeceği yönünde kararlar vermektedir¹⁹². Örneğin, işverenin iş sözleşmesini ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırı haller nedeniyle haklı nedenle feshi imkanı bulunuyorsa iş ilişkisinin ikale ile sona erdirilmesi ve işçinin işten çıkış nedeninin ahlaka aykırı davranış yerine ikale olarak bildirilmesinde işçi açısından makul yararın sağlandığı düşünülebilir¹⁹³.

Yargıtay, ikale teklifinin işçiden gelmesi ve tarafların bir miktar tazminatın ödenmesi hususunda anlaşmaya varmasından sonra, işçinin ayrıca ihbar tazminatı istemesini haksız bularak ikalenin geçerli olduğuna karar vermiştir¹⁹⁴. Yargıtay, işçinin yasal haklarını

¹⁹⁰ Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, s. 485; Özyörük, s. 303.

¹⁹¹ Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, s. 485; Özarabacı, s. 30.

¹⁹² “..davacının dilekçesi iş akdinin sonlandırılması yönünde bir icap olup işverence davacıdan gelen icabın kabul edildiği, böylece taraflar arasında bozma (ikale) sözleşmesinin kurulduğu ve baskının ispatlanamadığı anlaşılmaktadır. İş akdinin sonlandırılması teklifinin davacıdan geldiği durumlarda, yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına göre makul yarar şartı kıdem ve ihbar tazminatının ödenmesiyle gerçekleşeceğinden başkaca ilave bir ödeme aranmamaktadır.” Y. 7.HD. 09.12.2016, E. 2016/20216 K. 2016/20835, (www.sinerjimevzuat.com.tr); Kar, s. 92; Y. 9.HD. 06.04.2017, E. 2016/9742 K. 2017/6153, Y. 22.HD. 21.04.2016, E. 2016/8547 K. 2016/12028, Keser, s. 76-85.

¹⁹³ Y. 9. HD. 11.01.2021, E. 2018/4607 K. 2021/135, (www.sinerjimevzuat.com.tr); Karaç, Makul Yarar, s. 405.

¹⁹⁴ Y. 22 HD. 11.05.2015, E. 2014/5656, K. 2015/16878, Karaç, Makul Yarar, s. 405.

talep ederek ikale teklifinde bulunması karşısında işverenin ihbar tazminatı ödemeksizin kıdem tazminatı ödediği ikaleyi ise geçerli kabul etmemiştir¹⁹⁵.

Yargıtay, ikale önerisi işverenden gelmiş ise işçinin kıdem ve ihbar tazminatı dışında ayrıca bir makul yararının olması gerektiği, ikale önerisi işverenden gelmesine rağmen işçiye kıdem ve ihbar tazminatı ödemesi dışında bir menfaat sağlanmadığı halde ikaleye geçerlilik tanınmayacağı yönünde karar vermektedir¹⁹⁶. Örneğin Yargıtay, emekliliğe hak kazanan ve 25 yıllık kıdemi olan işçinin istifa etmesinin hayatın olağan akışına uygun düşmeyeceği, işçinin ikale teklifinde bulunması varsayımında işçiye makul yarar sağlanmadığı için geçerli bir ikalenin bulunmadığı yönünde karar vermiştir¹⁹⁷.

İkale teklifinin işverenden gelmesi halinde, işçiye ödenmesi gereken ek menfaatin miktarı belirli olmayıp bu yönde Yargıtayın farklı kararları mevcuttur. Yargıtay bir kararında, makul yarar olarak 2 aylık ücret tutarındaki ek ödemeyi¹⁹⁸, başka bir kararında 3 aylık ücret tutarındaki ek ödemeyi yeterli bulmuştur¹⁹⁹. Yargıtay bir kararında, işverenin teklifiyle yapılan ikalede işçiye kıdem ve ihbar tazminatları ile 5 aylık ücretinin ödenmesinde makul yarar şartının gerçekleştiği ve ikaleye değer verilmesi gerektiğine karar vermiştir²⁰⁰. Başka bir olayda, işçiye kıdem ve ihbar tazminatları yanında 3 aylık ücreti tutarında ek menfaat sağlanmış ise de işçinin kıdemine göre menfaatin asgari 4 ay olması gerektiği, bu nedenle ikalenin geçerli

---

¹⁹⁵ Y. 7.HD. 23.03.2016, E.2016/3269 K. 2016/6967, **Çil**, s. 1565.

¹⁹⁶ Y. 9.HD. 08.11.2017, E.2017/19841 K. 2017/17723, (www.sinerjimevzuat.com.tr); **Coşkun**, s.91; **Çil**, s. 1565; Y. 9.HD. 08.11.2022, E. 2022/11244 K. 2022/14539, Y. 9.HD. 08.11.2017, E. 2017/19841 K. 2017/17723, **Keser**, s. 72.

¹⁹⁷ Y. 7.HD. 02.06.2015, E. 2015/1821 K. 2015/10851, **Çil**, s.1338; **Coşkun**, s.93.

¹⁹⁸ Y. 22.HD. 27.09.2011, E. 2011/876 K. 2011/1287, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

¹⁹⁹ Y. 22.HD. 13.09.2011, E. 2011/302 K. 2011/699, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²⁰⁰ Y. 9.HD. 13.12.2017, E. 2016/32042 K. 2017/21171, **Keser**, s. 77.

olmadığına karar verilmiştir²⁰¹. Yargıtay bir kararında, işçinin kıdeminin 12 yıl olması nedeniyle 2 aylık ücret tutarının makul yarar olarak kabul edilemeyeceğine ve ikalenin işveren feshinden farkı bulunmadığına karar vermiştir²⁰². Yargıtay ağırlıklı olarak kıdem ve ihbar tazminatları yanında en az 4 aylık ücret tutarında ek menfaat sağlanmasını makul yarar açısından yeterli görmektedir²⁰³.

Yargıtay bir kararında ise fesihle birlikte işçiye ödenen 23.000,00 TL'nin işe iade davası açılmaması haline istinaden kararlaştırıldığı, ödenen tutarın davacının boşta geçen süreye ait en çok dört aya kadar ücret ve diğer haklarına karşılık olduğu gerekçeleriyle işverenin ek menfaat adı altında yaptığı ödemeye itibar etmiştir²⁰⁴.

Ek menfaatin belirlenmesinde, işçinin iş güvencesine tabi olup olmadığı da dikkate alınmaktadır²⁰⁵. İşçi, iş güvencesine tabi ise ve işverenin fesih için geçerli bir sebebi yoksa işçinin açacağı işe iade davasında en az 4 aylık ücreti tutarında tazminata hükmedileceğinden ek menfaatin de en az dört aylık ücreti karşılması gerekir²⁰⁶. Bir görüşe göre, işverenin geçerli bir fesih sebebi bulunduğu hallerde en azından kıdem ve ihbar tazminatı ödenmelidir²⁰⁷. İşçinin iş güvencesi kapsamında olmaması halinde işverenden gelen öneri üzerine kurulan ikalede ek menfaatin gerekmediği görüşü mevcuttur²⁰⁸.

---

²⁰¹ Y. 22.HD. 25.02.2013, E. 2013/3340 K. 2013/3675, (www.sinerjimevzuat.com.tr); Y. 22.HD. 06.02.2017, E. 2016/30639 K. 2017/1346, **Keser**, s. 77.

²⁰² Y. 9.HD. 14.11.2016, E. 2015/36393 K. 2016/19707, **Keser**, s. 90.

²⁰³ Y. 9.HD. 11.12.2019, E. 2019/4569 K. 2019/22095, Y. 22.HD. 08.10.2018, E. 2018/11682 K. 2018/21214 (www.sinerjimevzuat.com.tr); **Çil**, s. 1565.

²⁰⁴ Y. 9.HD. 09.03.2020, E. 2016/15174 K. 2020/3890 (www.sinerjimevzuat.com.tr)

²⁰⁵ **Alp**, s. 40; **Coşkun**, s.92; **Çil**, s. 1565; **Elbir**, s. 299; **Kulaç**, s. 8; **Süzek**, s. 518.

²⁰⁶ **Astarlı**, s. 234.

²⁰⁷ **Duman**, s. 83.

²⁰⁸ **Çil**, s. 1565.

Uygulamada, işverenin makul yarar ölçütünde getirilen ek menfaat şartından kaçınarak daha az ödeme yapabilmek için işçiyi baskı altına alarak ikale teklifi işçiden gelmiş gibi ikale düzenlenmesi ile sıkça karşılaşılmaktadır. Bu nedenle, somut olayın özelliklerine göre ikale önerisinin gerçekte hangi taraftan geldiğinin tespiti, ikalenin geçerliliği açısından önem taşımaktadır. Yargıtay bazı kararlarında, işçinin el ürünü olan ve inkâr edilmeyen imzasını içeren talep dilekçesi bulunması halinde, ikale önerisinin işçiden geldiğini kabul etmiştir²⁰⁹. Yargıtay, işçinin geçmişe dönük 3 farklı olay nedeniyle savunmasının istenmesi ve fesih tarihinde insan kaynaklarına çağırılması, kendi el yazılı dilekçesi ile ikale teklifinde bulunması nedenleriyle, ikale teklifinin işçiden geldiğini kabul ederek işçi lehine makul yarar şartının aranmaması gerektiğine karar vermiştir²¹⁰.

Başka bir olayda davacı işçinin, yanılıcı hareketlerde bulunarak sefere çıktığında yapmadığı masrafları yapmış gibi göstermesi, bu hususun, iş sözleşmesinin sonlandırılmasına dair tarafların mutabakatını içerir sözleşme metninde yer alması ve işçi tarafından kabul edilmesi, işçinin kendi talebi ile ayrılmak istemesi üzerine, işçiye sadece kıdem tazminatı ödenerek yapılan ikale Yargıtay tarafından geçerli kabul edilmiştir²¹¹.

Yargıtay, ikale teklifinin işçiden geldiği yönündeki iddianın işveren tarafından ispatlanması gerektiği görüşündedir²¹².

---

²⁰⁹ Y. 9.HD. 22.01.2020, E. 2019/8260 K. 2020/903, (www.sinerjimevzuat.com.tr), Y. 9.HD. 06.04.2017, E. 2016/9742 K. 2017/6153, Y. 9.HD. 20.03.2017, E. 2016/8068 K. 2017/4299, Y. 22.HD. 14.04.2016, E. 2016/7161 K. 2016/11013, Y. 9.HD. 13.02.2017, E. 2016/4181 K. 2017/1669, **Keser**, s. 85-87; **Çil**, s.1569.

²¹⁰ Y. 9.HD. 16.10.2017, E. 2016/25637 K. 2017/15799, **Keser**, s. 79.

²¹¹ Y. 9.HD. 11.01.2021, E. 2018/4607 K. 2021/135 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²¹² Y. 9.HD. 08.01.2019, E. 2018/4949 K. 2019/328 (www.sinerjimevzuat.com.tr); Y. 7.HD. 21.01.2016, E. 2015/33464 K. 2016/706, **Çil**, s.1334; **Coşkun**, s.102.

İkale imzalarırken işçinin ihtirazi kayıt koyması da Yargıtay kararlarında incelenmiştir. Yargıtay, işçinin ikale teklifi niteliğinde bir dilekçesinin bulunmadığı, iş sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin protokolü ihtirazi kayıt koyarak imzaladığı, işçiye ek menfaat sağlanmadığı olayda, taraflar arasında geçerli bir ikale sözleşmesi yapılmadığına karar vermiştir²¹³. Başka bir kararda, işçinin hak ettiği işçilik alacakları dışında ek menfaat sağlamayan ve işçi tarafından ihtirazi kayıt konulan ikalenin geçerli olmadığına hükmedilmiştir²¹⁴.

Makul yarar ölçütü incelenirken somut olayın özelliklerinin yanında işçinin eğitim seviyesi, kıdemi, işyerinde yapılan uygulama, işyerinin mali durumu, tarafları ikale sözleşmesi imzalamaya iten nedenler toplu bir şekilde değerlendirilmektedir²¹⁵. Yargıtay işçinin eğitimi ve unvanını dikkate aldığı bir kararında, işverenin önerisi ile yapılan ikale ile işçiye kıdem ve ihbar tazminatları ile 2 aylık ücreti tutarında ek ödeme yapıldığı olayda satış müdürü olan işçinin imzaladığı belgenin anlamını kavrayabilecek vasıflara sahip olduğunu ve irade sakatlığını ispatlayamadığını, ikalenin geçerli olduğunu kabul etmiştir²¹⁶. Yargıtay işçinin kıdemini dikkate alarak verdiği bir kararda, işçinin 8 seneyi aşkın kıdeminin bulunduğu, bu nedenle kıdem ve ihbar tazminatından vazgeçmesinin hayatın olağan akışına uygun olmadığı, yıllık izin ve prim alacağının ödenmesinin makul yarar şartını sağlamadığı gerekçesiyle iş sözleşmesinin işveren tarafından geçersiz olarak feshedildiğini kabul etmiştir²¹⁷.

Makul yarar, sadece işçiye sağlanacak maddi menfaatlerden oluşmaz, kimi zaman işçinin başkaca menfaatleri de makul yarar denetiminde dikkate alınmaktadır. Örneğin Yargıtay, apartman görevlisi olarak çalışan işçinin kıdem tazminatını alarak işten ayrılması ve yerine oğlunun işe başlaması talebi ile işverene

---

²¹³ Y. 22.HD. 06.12.2017, E. 2017/43888 K. 2017/27868, **Keser**, s. 76.

²¹⁴ Y. 9.HD. 25.09.2017, E. 2016/21090 K. 2017/14152, **Keser**, s. 81.

²¹⁵ **Elbir**, s. 300; **Kabakcı**, İşçinin Eğitim Düzeyi, s. 189; **Süzek**, s. 518.

²¹⁶ Y. 9.HD. 31.10.2017, E. 2016/29473 K. 2017/17057 (www.sinerjimevzuat.com.tr); **Keser**, s. 79.

²¹⁷ Y. 9.HD. 22.11.2016, E. 2016/198 K. 2016/20610, **Keser**, s. 89.

başvurması neticesinde imzalanan ikalede makul yararın bulunduğuna karar vermiştir²¹⁸. İşçinin daha iyi şartlarda iş bulması nedeniyle işyerinden ihbar süresini kullanmadan ayrılmak istemesi halinde ihbar süresinin beklenmemesi işçi açısından makul yararlıdır; işçi ihbar süresini beklemekten ve usulsüz fesih halinde ihbar tazminatı ödeme riskinden kurtulacaktır. Bu durumda işverenin ek menfaat ödemesi gerekli olmayıp yasal tazminatların ödenmesi yeterlidir²¹⁹.

İkale ile makul yarar ölçütünün sağlanmasının yanı sıra işçi alacakları tam olarak ödenmelidir. Yargıtay, ek menfaat sağlanan ikalenin kıdem tazminatını tam olarak karşılamaması nedeniyle geçersiz olduğuna karar vermiştir²²⁰. Yargıtay başka bir kararında, ikalede öngörülen tazminatın yanında kıdem ve ihbar tazminatlarının tam ve eksiksiz olarak ödenip ödenmediğinin de şüpheden uzak olarak tespit edilmesi gerektiğine hükmetmiştir²²¹.

İşverenin yükümlülüklerinden biri olan eşit işlem borcu, işverenin haklı bir neden bulunmaksızın işçileri arasında hakka dayanmayan bir ayırım yapmamak ve keyfi davranışlarda bulunmamakla yükümlü olmasıdır²²². İşveren, sözleşme özgürlüğü nedeniyle istediği işçi ile ikale yapmakta serbest olup kural olarak işverenin kanundan ya da sözleşmeden kaynaklanan bir ikale yapma zorunluluğu bulunmamaktadır²²³. Fakat işveren, ikale ile işçilere sağladığı menfaatler bakımından keyfi bir ayırım yapamayacaktır. Astarlı'ya göre ikale, işyeri uygulaması niteliği kazanabilir²²⁴.

---

²¹⁸ Y. 9.HD. 04.07.2011, E. 2009/18327 K. 2011/21712, **Özyörük**, s. 304.

²¹⁹ **Özyörük**, s. 305.

²²⁰ Y. 22.HD. 10.03.2020, E. 2016/33187 K. 2020/4662, **Çil**, s. 1569.

²²¹ Y. 9.HD. 04.03.2020, E. 2020/888 K.2020/3626, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²²² **Astarlı**, s. 387; **Süzek**, s.450.

²²³ **Astarlı**, s. 389.

²²⁴ Ayrıntılı bilgi için bkznz. Astarlı, s. 384 vd.

Yargıtay, işten ayrılırken eşitlik ilkesine aykırı olarak ikramiye vb. bazı imkanlardan faydalandırılmadığını iddia eden davacı işçi ile emsal gösterilen işçilere yapılan ödemelere dair kayıtların ve ikale sözleşmelerinin karşılaştırılması gerektiğine karar vermiştir²²⁵.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun incelediği bir uyuşmazlıkta, işçinin kıdem tazminatı ödenerek işten ayrılan işçiler olduğunu bilmesi üzerine işverene verdiği dilekçesinde açıkça kıdem tazminatının tarafına verilmesi ile sözleşmesinin uzatılmamasını talep etmiş, yargılama sırasında toplanan delillerden benzer şekilde işe son verme iradesinin işçilerden geldiği, özel durumları nedeni ile istifa eden dokuz işçiden sekiz tanesine sadece kıdem, bir tanesine ise kıdem ve ihbar tazminatı ödendiği tespit edilmiştir. Bu nedenlerle, davacı işçide sunmuş olduğu dilekçesi sebebiyle talebine uygun olarak işveren tarafından kıdem tazminatı ödeneceği konusunda güven olduğu, davalının davacıya kıdem tazminatının ödeneceği noktasında güven telkin ettiğinin kabulü ile işçiye kıdem tazminatının ödenmesi yönünde karar verilmiştir²²⁶.

Yargıtay, emeklilik nedeniyle işten ayrılan işçinin, işyerinde emeklilik nedeniyle ayrılanlara kıdem, ihbar tazminatı ve ilave menfaat ödendiği yönünde işyeri uygulaması bulunduğu, işçilerin bir kısmı ile matbu ikale yapılarak ilave menfaatin ödendiği, işverenin eşit işlem borcuna aykırı olarak kendisine ilave menfaat ödenmediği iddialarına, işverenin her işten kendisi ayrılan işçiye ilave menfaat sağladığının ispatlanamadığı gerekçesiyle geçerlilik tanımamıştır²²⁷.

Yargıtay, işçinin kıdem tazminatı tavanıyla bağlı olmaksızın kıdem tazminatı ödenmesinin işyeri uygulaması haline geldiği,

---

²²⁵ Y. 7. HD. 30/06/2015, E. 2015/17552, K. 2015/13284, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²²⁶ YHGK. 30/09/2021, E. 2017/3094, K. 2021/1118, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²²⁷ Y. 9. HD. 20.03.2023, E. 2023/605, K. 2023/4060, Y. 9. HD. 10.05.2023, E. 2023/3272, K. 2023/6845, Y. 9. HD. 22.05.2023, E. 2023/4745, K. 2023/7513 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

kendisine eşit işlem borcuna aykırı olarak eksik ödeme yapıldığı iddialarına kıdem tazminatı tavanının kanunda emredici şekilde düzenlendiği, işçi yararına da olsa tavanı arttıran hükümlerin geçerli olmadığı, geçmiş dönemde işçilere çıkış tazminatı adı altında bu tür ödemeler yapılmasının da durumu değiştirir nitelikte olmadığı gerekçeleriyle geçerlilik tanımamıştır²²⁸.

İş Mahkemeleri Kanunu 8/1. ve İş Kanunu 20/3. maddeleri uyarınca işe iade davaları, sadece istinaf edilmekte ve bölge adliye mahkemeleri kararları ile kesinleşmektedir. Bölge adliye mahkemeleri, ikalenin makul yarar içermemesi veya irade sakatlığı nedeniyle geçersiz olması halinde işveren feshinden söz edileceği yönünde karar vermekte ve Yargıtay uygulamasını devam ettirmektedir²²⁹.

İzmir BAM 19. HD., güvenlik görevlisi olan işçinin, işveren şirkete hitaben kendi el yazısı ve imzasını içeren dilekçesi ile mevcut çalışma saatlerinin uymaması nedeniyle haklarını alarak işten ayrılmak istediğini bildirdiği, işveren tarafından işçiye kıdem, ihbar tazminatları, yıllık izin ücreti yanında ek ödeme yapıldığı olayda ikale sözleşmesi teklifinin işçiden geldiği, işçinin kıdemi ve statüsü itibarıyla kendi el yazısı ile yazdığı, imzaladığı dilekçenin anlam ve sonuçlarını anlayabilecek konumda olduğu, irade sakatlığı iddiasının da bulunmadığı gerekçeleriyle iş sözleşmesinin ikale yoluyla sona erdiği yönünde karar vermiştir²³⁰.

Konya BAM 9. HD., işçiye yapılan görev yeri değişikliği teklifinin işçi tarafından kabul edilmemesi üzerine işçinin 30.01.2019

---

²²⁸ Y. 9. HD. 06.06.2023, E. 2023/5412, K. 2023/8671, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²²⁹ İstanbul BAM 30. HD. 07.04.2021, E. 2020/2584 K. 2021/976, Ankara BAM 6. HD. 14.01.2020, E. 2019/3418 K. 2020/63, **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca**, s. 488.

²³⁰ İzmir BAM 19. HD. 25.04.2023, E. 2023/53 K. 2023/771, aynı yönde karar için bkz. Sakarya BAM 9. HD. 05.02.2020, E. 2020/193 K. 2020/149 (www.sinerjimevzuat.com.tr).

tarihinde işten çıkış bildirimiminin yapıldığı olayda, 31.01.2019 tarihinde yapılan ihtiyari arabuluculuk anlaşma belgesinin ikale olarak nitelendirilemeyeceği, sözleşmenin sona erdirilmesi yönünde teklifin işçiden geldiğinin ispatlanamadığı, işçiye tüm hakları yanında ek bir menfaat sağlanmadığı gerekçeleriyle iş sözleşmesinin işverence feshedildiği yönünde karar vermiştir²³¹.

Bursa BAM 9. HD., ikalenin yorumunda işçi lehine yorum ilkesinin dikkate alınması, irade sakatlığı hallerinin titizlikle ele alınması gerektiği, tarafların ikale yapması konusunda makul yararının olup olmadığının irdeleneceği, makul yarar ölçütünün icabın işçiden gelmesi ile işverenden gelmesi ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirileceğine karar vermiştir²³². Aynı kararda, ikale teklifinin işçiden gelmesi halinde makul yararının bulunmasının gerekmediği, teklifin işverenden gelmesi halinde kıdem ve ihbar tazminatı yanında en azından işe başlatmama tazminatının alt sınırı olan 4 aylık ücret tutarında ilave bir ek ödemenin yapılması gerektiği de belirtilmiştir²³³.

BAM kararlarında da Yargıtay uygulaması doğrultusunda makul yarar ölçütü, bozma sözleşmesi yapma konusunda icabın işçiden gelmesi ile işverenden gelmesine göre ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

---

²³¹ Konya BAM 9. HD. 15.12.2021, E. 2021/2879 K. 2021/460, aynı yönde kararlar için bkz. İzmir BAM 19. HD. 02.10.2020, E. 2020/143 K. 2020/188, İzmir BAM 19. HD. 02.10.2020, E. 2020/138 K. 2020/186, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²³² Bursa BAM 9. HD. 26.11.2020, E. 2020/2650 K. 2020/2020, Sakarya BAM 9. HD. 05.02.2020, E. 2020/193 K. 2020/149, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

²³³ Aynı yönde karar için bkz. Ankara BAM 6. HD. 14.01.2020, E. 2019/3418 K. 2020/63, (www.sinerjimevzuat.com.tr).

V. SONUÇ

İş sözleşmesinin, taraflar arasında anlaşma yoluyla ortadan kaldırılmasını konu edinen ikale, yıllardır Yargıtayın belirlediği ölçütler yönünden geçerlilik denetimine tabi tutulmaktadır. Buna rağmen mevzuatta düzenlenmeyen ikalenin uygulamasında bir görüş birliği sağlanamamıştır. Özellikle, ikalenin geçerlilik denetimi yapılırken incelenen makul yarar ölçütünde, işçiye işçilik alacakları ve tazminatlarının yanında ödenmesi gereken ek menfaatin, kaç aylık ücreti karşılayacağı konusunda farklı kararlar mevcuttur. İkalenin şekil/ispat şartına tabi olup olmadığı konusu da tartışmalı olup bu konuda bir düzenlemenin olmaması çelişkili kararların verilmesine yol açmaktadır.

İş sözleşmesinin tarafları olan işverenin ve işçinin ikale ile iş sözleşmesini hukuka uygun ve güvenilir bir şekilde sona erdirebilmeleri, ancak ikalenin hüküm ve sonuçları açısından mevzuatta düzenleme yapılması ile mümkündür. Aksi halde, uygulamada birlik sağlanamayacağından ikale taraflar açısından hukuki güvence teşkil etmemeye devam edecektir. Bu kapsamda İş Kanunu'nun üçüncü bölümünde değişiklik yapılarak fesih dışında sona erme hali olarak ikalenin düzenlenmesi gerekmektedir.

Kanuna, ikalenin "İş sözleşmesinin ve bu sözleşme ile kurulmuş ve halen geçerli olan iş ilişkisinin, Türk Borçlar Kanunu genel hükümleri ile bu Kanunun emredici hükümleri çerçevesinde, tarafların birbirine uygun karşılıklı iradelerinin açıklaması ile ortadan kaldırıldığı sözleşme" olarak tanımlanması mümkündür. İkalenin şekil şartı hususunda "İkale sözleşmesinin geçerliliği, yazılı şekil şartına uygun olarak yapılmasına bağlıdır." yönünde düzenleme yapılması, işçinin korunması açısından daha isabetli olacaktır. İkale ile işçiye sağlanması gereken makul yarar ölçütü netleştirilmeli ve teklifin geldiği taraf ile iş güvencesi hükümlerine göre işçinin alacağı ek menfaatin asgari tutarı belirlenmelidir.

Öneri olarak sunulanlar dahil olmak üzere mevzuatta yapılacak düzenlemeler, uygulamada iş sözleşmesinin sona

erdirilmesi için sıklıkla başvuru alan ikale hakkındaki tartışmalara ve çelişkili kararlara önemli ölçüde son verecek ve işçi ile işverenin iş sözleşmesinin huzur ve barış ortamında karşılıklı anlaşma yoluyla sona erdirmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Alp, Mustafa: İş Hukukunda İkalenin (Bozma Sözleşmesi) Geçerlilik Koşulları, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Yıl 2008, S. 17, s. 27-46.

Armağan, Davut: Türk Borçlar Hukukunda İkale Sözleşmesi, İstanbul 2023.

Astarlı, Muhittin: İş Hukukunda İkale (Bozma Sözleşmesi), Güncellenmiş Yargıtay Kararları Bölümü Eklenmiş 2. B., Ankara 2016.

Bacanak, Meyyitzade: Türk İş Hukukunda İkale Sözleşmesi Ve Arabuluculuk İlişkisi, Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2021, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Coşkun, Arzu Yıldırım: Türk İş Hukukunda İkale, İstanbul 2023.

Çelik, Nuri / **Caniklioğlu**, Nursen / **Canbolat**, Talat / **Özkaraca**, Ercüment: İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 34.B., İstanbul 2021.

Çetiner, Bilgehan / **Furrer**, Andreas / **Muller-Chen**, Markus: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021.

Çil, Şahin: İş Hukuku Yargıtay İlke Kararları (2019-2021 Yılları), 8.B., Ankara 2021.

Çil, Şahin: İş Hukukunda İbra Sözleşmesi (İbraname), Ankara 2006.

Duman, Berna: Türk İş Hukukunda İkale, Ankara 2020.

Elbir, Nazlı: İş Hukukunun Emredici Niteliği Karşısında İşçinin Yasal Haklarından Vazgeçmesi Sonucu Doğuran Uygulamalar Hakkında Bir Değerlendirme, Çalışma ve Toplum, Yıl 2021, C. 1, S. 68, s. 289-316.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 26. B., Ankara 2021.

Gerek, Hasan Nüvit: İş Sözleşmesinin İkale Sözleşmesi İle Sona Ermesi, Çalışma ve Toplum, Yıl 2011, C. 4, S. 31, s. 43-58.

Günay, Cevdet İlhan: İş Davaları, Ankara 2008, (İş Davaları).

Günay, Cevdet İlhan: İş Hukuku, 3.B., Ankara 2004, (İş Hukuku).

Kabakcı, Mahmut: İşçinin Eğitim Düzeyi Ve İşyerindeki Konumunun İkalenin Geçerliliğiyle İlişkisi: İkaleye İlişkin İçtihadta Bir Yumuşama mı?, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2011, C. XV, S. 3-4, s. 179 – 206, (İşçinin Eğitim Düzeyi).

Kabakcı, Mahmut: Sözleşme Özgürlüğü ve İkale, Karar İncelemesi, Sicil İş Hukuku Dergisi, Yıl 2012, S. 25, s. 121-135, (Sözleşme Özgürlüğü ve İkale).

Kar, Bektaş: İş Güvencesi ve Uygulaması, 2. B., Ankara 2011.

Karaç, Serkan Taylan: Türk İş Hukukunda İkale (Bozma) Sözleşmeleri, İstanbul 2020, (İkale).

Karaç, Serkan Taylan: Türk İş Hukuku Bağlamında İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Ölçütleri ve Makul Yarar Kavramı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 2022, S. 50, s. 385-416, (Makul Yarar).

Kaygısız, Himmet Berkay: Türk İş Hukukunda Toplu İşçi Çıkarma Sürecinde İkale, Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya 2022, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Keser, Burcu Melekoğlu: İkale ve İbra Sözleşmeleri, Ankara 2018.

Kulaç, Cansu: İş Sözleşmesinin İkale İle Sona Ermesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2023, C. 10, S. 2, s. 1-31.

Kurşat, Zekeriya: Borçlar Hukuku Alanında Hile Kavramı, İstanbul 2003.

Nomer, Haluk: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 19. B., İstanbul 2023.

Özcan, Durmuş / **Ocak**, Uğur: Öğreti ve Uygulamada İbra Sözleşmesi (İbraname), Ankara 2013.

Özdemir, Erdem: İkale ve Alternatif Bir Öneri Olarak Sulh Sözleşmesi, Çimento İşveren Dergisi, Yıl 2013, C. 27, S. 3, s. 32-51, (İkale ve Sulh).

Özyörük, Hasan Ali: İkale Sözleşmeleri, Güncellenmiş 2. B., Ankara 2019.

Sevimli, Ahmet: İş Hukukunda İbra ve İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Koşulları Konusundaki Gelişmeler, Sicil İş Hukuku Dergisi, Yıl 2009, S. 14, s. 84-107.

Sümer, Haluk Hadi, İş Hukuku, 25. B. Konya 2020.

Süzek, Sarper: İş Hukuku, 20. B., İstanbul 2020.

Şakar, Müjdat: Gerekçeli ve İçtihatlı İş Kanunu Yorumu, 4. B., Ankara 2009.

Tanrıver, Süha: Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, Prof. Dr. İlhan Öztrak'a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Yıl 1994, C. 46, S.1-2, s. 333-348.

Umutlu, Hasan Hüseyin: İş Sözleşmesinin Fesih Dışında Sona Erme Nedenleri, Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2022, C. 4, S. 1, s. 72-81.

Uygur, Turgut, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C. I, 3. B., Ankara 2012.

Özarabacı, Burhan Mert, Yargıtay Kararları Işığında İkale Akdinin İşe İade Davalarına Etkisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2017, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

İnternet Kaynakları:

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/>, Erişim Tarihi: 08.09.2023.